kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 19 EKİM 1996

100.000 TL. (KDV DAHİL)

zuhal olcay:

"KADERE BOYUN EĞMİYORUM"

SEKSİ GECELİK PİJAMAYA KARŞI

hatice bebeğiyle ölümü seçti

GÜÇLÜ VE YALNIZDI

arkadaşları ve ailesi anlatıyor

KADIN KURTULUŞ HAREKETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞI ÜZERİNE

Merhaba.

Hatice'nin bebeğiyle birlikte intiharına basında çok geniş yer verildi. Bu tür trajik olaylar. bildik gazetelerin üçüncü sayfalarında, ağdalı başlıklar ve insanın bakmayı içinin kaldırmadığı fotoğraflarla, bir gün sürecek bir tüketime sunulur genellikle. Konuyla ilgili insanların yaşadıkları gerçeklerden, duygularımdan hiç sözetmeyen, olayın derindeki nedenleriyle değil, skandal boyutuyla ilgilenen, dolayısıyla da, olay doğru bile olsa, yalan haberlerdir bunlar. Ertesi gün aynı başlıklar, aynı kalıplar içinde yenileri gelir, bir gün öncekileri unutturur. Oysa biz kadınların yaşadıkları bazı şeyler hiç unutulmasın istiyoruz. Tıpkı ölmeden önce evinin duvarına yazdıklarıyla ölümünün bir mesaj olmasını isteyen Hatice gibi. Biz bu çağrıya uyduk. Ailesinin yaşadığı Eskişehir'e giderek Hatice'nin izini sürdük. Yaşarken paylaşmadığı acılarını öğrenmek, onu tanımak, bunu neden yaptığını anlamak istedik. Kısacası, kimsenin ilgilenmediği, "haber değeri taşımayan ayrıntıları" taşıdık size. Belki aynı durumdaki başka kadınlara bir ışık yakar bu hikâye diye.

Geride kalanların acısını saymazsak, Hatice'nin trajedisi bitti artık. Oysa sevgilisinin attığı dayak sonucu sol yanı felç olan Y.'nin acıları bitecek gibi görünmüyor. Umudu yok, tesellisi de; onu bu hale getiren ise bir buçuk yıl yatıp kaldığı yerden devam edecek hayata. Belki de başka kadınları inciterek, hayatlarını karartarak.

Bu iki kadını trajedileriyle tanıdık biz. Oysa çok tanındığı, çok sevildiği, görünüşte muhteşem bir hayat yaşadığı sanılan biri var ki trajedilerini hiç tanımıyoruz. Zeki Müren sevdiğimiz, saygı duyduğumuz, toplumun yüreğinde yer etmiş çok iyi bir sanatçı olmanın yanısıra, bu toplumda bir ilke de imza atmış bir insan. Eşcinselliğinden utanmayan, onu saklamayan ama ifade ederken de son derece dikkatli davranan biri olarak, bu toplumu eşcinsel bir imgeyle tanıştırmış, eşcinselliği bir anlamda meşrulaştırmış. Ona "güle güle" derken, ne yazık ki erkek sayfamızda yer vermekten başka vapabileceğimiz bir şey yok.

Ülkemizdeki en iyi kadın oyunculardan biri olan Zuhal Olcay uzunca bir süredir film çevirmiyor. Yine uzunca bir süredir gazete ya da televizyonlarda söyleşilerine rastlanmıyor. Özlemişsinizdir dedik ve kendisiyle bir söyleşi yaptık.

Kasım'da görüşmek üzere.

Antalya'da toplantı. Ankara'da yemek

- Antalya'daki okur toplantımızı 12 Ekim Cumartesi, saat 15.00'de Ansan Sergi Salonu'nda yapacağız. İstanbul'dan Ayşe Düzkan Filiz Koçali ve Gülnur Savran da orada olacaklar. Bilgi almak için: Tel: 0 242 243 43 26.
- Ankara'daki arkadaşlarımız Ekim ayı içinde bir yemek düzenlemek istiyorlar. Bilgi almak için Ankara büromuzu arayabilirsiniz.
- İstanbul'daki okur toplantımız, yine büromuzda. 12 Ekim Cumartesi saat 14.00'de.

Ankara'daki okur toplantımız Ankara büromuzda, yukarıdaki tarih ve saatte.

- Her iki büromuzun adres ve telefonlarını arka sayfamızda bulabilirsiniz.

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Biri artık yaşamıyor. Umutsuzluğun pençesinde, bebeğini de ölüme götürdü. "Sadece iki tokat!" Diğerinin yaşadığı artık ne kadar söylenebilir? Aşık oldu, her şeyini verdi, hep affetti. Ama sevdiği adamdan gördüğü şiddet affetmedi onu. Artık yürüyemiyor...

İki kadın, iki dayak hikâyesi

Evin duvarına yazılmış son bir çığlık. Gazetelerde, televizyonlarda sergilenen bir dehşet tablosunda, iki buçuk aylık bir bebeğin ve gencecik bir kadının cesetleri. Anne şefkatiyle, hemşire özeniyle öldürülmüş bir bebek. Bir annenin kararlılıkla uyguladığı, önce hap alarak sonra bileklerini keserek garantiye aldığı intiharı. Bir insana bunu yaptırabilen ne olabilir? Nasıl bir çaresizlik duygusu. Hangi korkunç yalnızlık. Ve nasıl bir güç?

Hatice, bebeğiyle

"Kızımı çok sevdim. Onu asla bırakamazdım. Ben katil değil anneyim. Lütfen erkekler kadınları dövmeyin. Ahmet aynı şeyleri kızımın yaşamasını istemiyorum."

Başarılı bir öğrenci, iyi bir hemşire, herkesin derdini paylaşan güçlü bir kadındı o.

17 Nisan 1972'de doğmuş Hatice. İki kız bir erkek üç kardeşin en büyüğü. Babası dokuma işçisi, annesi ev kadını. Okulda hep başarılı bir öğrenci. İlkokulu birincilikle bitirmiş. O yıllardan bir arkadaşı Hatice'yi şöyle anlatıyor: "O her zaman sınıf başkanıydı, ne organize edilecekse o yapardı, sene sonu kutlamalarında sunucuydu, hep başımızda Hatice olurdu. Herkesin çok sevdiği, başarılı biriydi." Hatice, orta okuldan sonra sınavlara girip hemşire olmak için Ankara'ya gidiyor. Yatılı okulda yine başarılı bir öğrenci. Kafkas, Kırım folklor ekiplerinde oynuyor. Ve ilk görev yeri İstanbul; Haydarpaşa Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde çalışmaya başlıyor. Hayata öylesine bağlı, yaşamayı, mesleğini öylesine seven birisi ki, ilk çalıştığı birimde, "Böbrek hastalarından biri öldüğü zaman mutlaka 'Bizim hatamız oldu mu,' diye araştırır, ölenlerin yakınlarıyla birlikte ağlardı," diye anlatıyorlar. Bir süre sonra dahiliye yoğun bakıma alınmasını istemiş, yakınlarına da, "Hiç olmazsa çok genç ölen biri olmuyor burada," diye açıklamış. Evin içinde ve dost, ahbap çevresinde herkesin akıl danıştığı, dara düştüğü zaman fikir sorduğu sevilen biri Hatice. Kısa süre önce boşanan kızkardeşi Hülya'nın en büyük destekçisi, moral kaynağı yine Hatice olmuş. "Mesleğin var, kendi ayakların üzerinde durabilirsin, mutsuz olmak istemiyorsan, boşanmak istiyorsan, ne gerekiyorsa yapabiliriz," demiş. Birlikte avukat bulmuşlar ve Hülya'nın boşanma sürecinde onu hiç yalnız bırakmamış. "Ben ona her şeyimi anlatırdım, ama o galiba hiç kendini anlatmadı, sıkıntılarını benimle paylaşmadı," diyor Hülya. Hülya'nın sesinde, kendisine bu kadar yakını olan bir insana en zor anında ulaşamamış, yardım etme olanağından yoksun bırakılmış olmanın acısı var. Hatice'nin de bir mesleği vardı. Dostları, yakınları vardı. Çok önemli bir yaşama sebebi, kimselere emanet edemeyip yanında götürdüğü küçücük kızı vardı. Herkesin derdine ortak olan, çözüm bulan Hatice'nin kendi sorunlarını çözmesi herhangi bir kadınınkinden daha kolay olur gibi görünüyordu. Güçlüydü Hatice. Ayakta durabilirdi. Duramadı.

Aşk, beklentiler ve düş kırıklığıyla geldi

Belli ki yaşadığı hayal kırıklığı Hatice'den daha güçlüydü. Aşka neler atfetmişti acaba? Aşktan da, yaşamaktan da vazgeçmesinden altı yıl kadar önce aşkla tanışmış Hatice. Acılarını paylaşamadığı Hülya'yla sevincini paylaşmak istemiş:

"İstanbul'a onun yanına gittiğimde gözleri parlayarak, 'Seni özel biriyle tanıştıracağım' dedi. O güne kadar hiç erkek arkadaşı olmamıştı, erkeklerle arkadaşlığa önem vermezdi, hatta evliliği bile pek düşünmezdi. Varsa, yoksa işi, ailesi yani biz... Kime yardım etmek gerekiyorsa onun yanında olurdu, benim okuyabilmem onun sayesinde olmuştur. Neyse Ahmet'le tanıştım. Ama ilk izlenimlerim pek iyi olmadı, çünkü bana albümünü gösterirken bir sayfayı eliyle kapatıp geçti. Benim görmemi istemediği bir şey vardı. Ben de o akşam bir fırsatını bulup - merak işte- baktım, eski bir sevgiliden gelen çok yeni tarihli bir mektuptu. Ahmet'in ablama yalan söylediğini düşünüp ablamla konuştum, Ahmet çok kızmıştı, ablam da bana sitem etti. Bence hiç de özel biri değildi, ama ablam onu çok seviyordu."

Ahmet 1968 doğumlu. Muğla Meslek Yüksek Okulu'nu bitirmiş. "Borsayla ilgileniyordu, doğru dürüst bir işi yoktu," diyorlar. Hatice Askeri Hastanede çalıştığı için onun sayesinde rahat bir askerlik yapıyor, bütün askerliği boyunca Hatice ona para gönderiyor. Askerlikten sonra evlenmeleri gündeme geliyor, çünkü Hatice'nin dayısı onu bir arkadaşının kardeşiyle evlendirmek istiyor. Hatice dayısını kırmamak için hiçbir şey söylemiyor. Sonunda Ahmet, Hatice'yi istemek için tek başına Eskişehir'e gidiyor. Hatice'nin ailesi buna biraz bozuluyor. "Oğlum senin ailen yok mu?" diyorlar. Hatice'nin annesi, "Ahmet ağladı, sızladı kendini kabul ettirdi," diye anlatıyor. Hatice istediği için ailesi fazla itiraz etmiyor. Babası Kayseri'ye Ahmet'in ailesiyle tanışmaya gidiyor, kızını niçin istemiyorlar diye öğrenmek istiyor. Ama iki aile anlaşamıyor. Ve düğün günü belirleniyor. Üstelik dışarıya karşı sanki hiçbir şey yokmuş gibi, "Yavuz ve Coşkun Aileleri" diye ortak imzalı davetiye bastırılıyor. Kına gecesi Eskişehir'in varoşlarındaki bu iki katlı küçük evde yapılıyor. Dayısı düğünü anlatırken boynunu büküyor, "Bir

ölümü seçti

tatsızlık çıkmasın diye uğraştık hep, her şeyine katlandık," diyor.

Sabaha karşı Hatice ile Ahmet İstanbul'a doğru yola çıkıyorlar. Bir gün sonra Kadıköy Evlendirme Dairesi'ndeki nikâha iki tarafın ailesi de gelmiyor. Ve bir evlilik hayatı böyle başlıyor. Ondan sonra Ahmet'in iş sorunları, ekonomik sıkıntılar, derken Hatice hamile kalıyor. O günden sonra da bütün hayatım bebeğe göre düzenliyor. Kaloriferli, güneş gören yeni bir eve taşımıyorlar, bebeği için her şeyin en iyisini alıyor, doğuma hazırlanıyor. Bu arada doğum iki hafta gecikiyor, Hatice, kızkardeşine, "Bu dünyaya gelmek istemiyor galiba," diye şaka yapıyor. O sıralarda Fallaci'nin, *Doğmamış Çocuğa Mektuplar*'ını okuyor. Kardeşine "Sen de mutlaka okumalısın," diyor. Önce annesi geliyor İstanbul'a, bebeğin doğumunda kızının yanında olmak için ama damadıyla aralarında çıkan tartışmalar sonucu, doğumu beklemeden Eskişehir'e geri dönüyor. Hatice, 27 Haziran'da sezaryenle doğum yapıyor. Doğumdan sonra kız kardeşi geliyor İstanbul'a. Hatice'ye yardım ediyor, elinden geleni yapıyor, Ahmet'in yemeğini hazırlıyor, evde hiçbir işin aksamamasını sağlıyor. Antalya'da öğretmenlik yaptığı için de okulların açılmasına yakın gidiyor. "Yağmur'un anne sütü emmesine çok önem veriyordu, onu alıştırmak için uzun uzun uğraştı. Kızını baleye göndermek istiyordu, bacakları ne kadar düzgün değil mi teyzesi derdi." Dayısı devam ediyor, "Ahmet şimdi konuşuyor ama kocaları hiç suçlamıyor, ben de erkeğim, biliriz yani, yalnızca aileler suçlu olabilir mi?" Annesi ağlamaktan tıkanmış halde, fazla konuşamıyor, yalnızca soru dolan gözlerle bakıyor: "Bir şey yapılabilir mi?"

Evet neler atfetmişti ilk aşkına acaba Hatice. Sonra belki sevdiği adamın sürüncemede kalan eski ilişkisiyle, belki ailesinin kendisini istememesiyle, sonra kocasının, o kadar düşkün olduğu kendi ailesine karşı davranışlarıyla, sonra Ahmet'in küçümsediği "iki tokat"la nasıl bir düş kırıklığı birikmişti içinde? Belli ki özel, güçlü bir kadın olarak görmüştü kendisini, sevdiği erkeğin çok özel olmasını istemişti, onu kız kardeşine öyle tanıştırmıştı. Ve belki de, her adımda onun o kadar da özel olmadığını anlamayı, kabullenmeyi yediremedi kendisine ve ondan vazgeçememeyi de.

Güçlü kadın olmanın bedelini mi ödedi?

İntihara adım adım yaklaştığı son hafta, Hatice'yi anlamak açısından çok anlam taşıyor. En sevdiklerini, kız kardeşini ve yakın arkadaşlarını aramış Hatice. Her zamanki canlı, neşeli, acısını ele vermeyen haliyle. Ama görmek istemiş onları. Hiç kimseden yardım istemeden her şeyi halleden kadın olmaya devam etmekle, yakınlarına açılıp ağlamak, yardım istemek arasında kıvranıp durmuş belki de. Güç-

Hatice'nin kocası Ahmet Coşkun
"İki tokat yememiş kadın var mıdır?"

Hatice'nin kocası Ahmet Coşkun görüşme isteğimizi hemen kabul etti. Kendisinden iki yaş küçük erkek kardeşi yanındaydı, olaydan sonra yakın arkadaşlarından hiçbiri Ahmet Coşkun'u aramamıştı. Sabahın erken saatlerinde elinde içki şişesi, ne yapacağını bilemeyen, ama ne söylediğini iyi bilen biri Ahmet Coşkun. "Olayı anlatmanıza gerek yok, biz Hatice'yi daha yakından tanımak istiyoruz," dediğimiz halde, önce olay gününü uzun uzun yeniden anlattı. "Savaş Ay'ı da ben aramıştım, bütün gazeteler beni dayakçı koca diye tanıtmıştı, ben öyle biri değilim," diyerek, Hatice'yi değil, kendini anlattı.

"Ben Hatice'ye evlenmeden önce de iki tokat atmıştım, bir de o sabah iki tokat attım. Söyleyin bu dünyada bu kadar kadın var, iki tokat yememiş var mıdır? O kadar dayak yiyen kadın var, onların gururu yok mu? İki tokat için bu yapılır mı? Hatice'nin daha önce de bir hap içip intihar teşebbüsü vardı, evlenmeden önceydi, o ilk iki tokat sırasında mıydı, hatırlamıyorum. Hatice'yi çok seviyordum. Çok akıllı biriydi, evlenmeden önce resim yapar, günlük tutarmış, evlendikten sonra yapmadı. Doğumdan sonra da çok sinirli oldu. Ben sabah erkenden işe gidiyorum, akşam geç vakit geliyorum. TV seyrederken uyuyup kalırım. Hatice'nin babası evini terketmiş, ben tesadüfen öğrendim, şaşırdım kaldım, bana bunu söylememişti, sorunlarını benimle paylaşmadı. Hatice beni sevmeseydi, o notta bana hitaben bir şey yazmazdı, 'Ahmet aynı şeyleri kızımın yaşamasını istemiyorum,' diyor, sonra Hatice bütün erkeklere söylüyor, 'Lütfen erkekler kadınları dövmeyin,' diyor. Topluma bir mesaj bırakmış. Olaydan sonra basın bu evi talan etmiş, fotoğrafları almışlar, çocuğumun bir tek resmi kalmadı bende. Ne olur onlara söyleyin geri versinler. Cenaze Eskişehir'e götürülürken ben de arkalarında Savaş Ay'ın arabasındaydım. 'Onun için iyi olmaz, gelmesin,' falan demişler, cenazeye gitmedim."

Hatice'nin intiharı ve bıraktığı not, başta ailesi olmak üzere pek çok insanda, ölümünde kocasının hukuki olarak bir sorumluluğu olup olmadığı kuşkusunu uyandırdı. Türk Ceza Kanunu'nu araştırdığımızda, konuyla ilgili olabilecek bir tek madde bulabildik. Sözkonusu maddenin yaşanan duruma ne kadar uyabileceğini sizin yorumunuza bırakıyoruz.

T.C.K. Md. 454: İntihara teşvik ve yardım. "Birini intihara ikna ve buna yardım eden, intihar edenin vefatı vukubulduğu takdirde, üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezasıma mahkûm olur."

İknadan kasıt ise şöyle yorumlanıyor: Bir kimseyi hayatına son vermedikçe ıstıraptan kurtulma imkânı bulunmadığına inandırmak.

Hatice'nin kızkardeşi *Pazartesi* için yazdı

"Umarım Yağmur'unla orada mutlusundur"

"Mutluluk bir çiçektir. Onu her yerde ara; bulacaksın. Bazen küçük bir çocuğun gözlerinde, bazen bir ihtiyarın buruşmuş ellerinde yeter ki aramasını bil." Benim biricik ablam bir mektubunda bana bunları yazmıştı. Senin öldüğüne inanamıyorum. Senin kadar güçlü, realist bir insan, umut dolu, sevgi dolu bir insan böyle bir şey yapamaz.

Artık bir parçam hep eksik olacak. Yaşam gücüm olmayacak. Nereye baksam seni göreceğim. Çocukluk günlerimiz. Aynı tastan çorba içtik, aynı yatağı paylaştık, beraber güldük, beraber ağladık, gelinliğini beğendik. Ne kadar yakışmıştı benim dünya güzeli ablama. Ama sana gelinliğim giydiren bu eller ne yazık ki kefenini de giydirdi. Dünya dursaydı bütün felâketler olsaydı; sana ve Yağmur'uma can verebilseydim. Bil ki hiç düşünmezdim. Seni ve yavrunu son yolculuğuna uğurlamak çok zordu. Ölümü sen anlatmıştın, dedem öldüğünde küçücük beyninle; "Bir daha gelinmeyecek bir yola gitti" demiştin. Sen yaşattın ölümün soğukluğunu...

Yağmur'um tatlı bebeğim... Bir kerecik teyzem dediğini duysaydım. Öpüp koklasaydım seni. Doyamadım sana da annene de...

Çektiğin çileye beni ortak etmedin, "Kardeşim üzülmesin" diye. Ama beni yaktın, yaşayan bir ölü... Belki uzaklardan görüyorsun, umarım Yağmur'unla orada mutlusundur."

Kardeşin Hülya

süz görünebilmeyi yine kabul edememiş ama yakınlarına sessiz bir çığlıkla sığınabilmeyi istemiş. Ummamışlar, anlayamamışlar. Her zaman güçlü görünmenin bedelini ödemiş belki de.

Olaydan iki gün önce Hülya ablasına, "Nasılsın?" diye telefon etmiş. Karşılıklı gülmüşler, konuşmuşlar. Hatice bir ara, "Ah keşke senin yerinde olsaydım," deyince, Hülya şaşkın itiraz etmiş, "Ama abla bak ne şirin bir kızın var, keşke ben senin yerinde olsaydım". "Neyse," demiş Hatice ve konuşmayı daha fazla uzatmamış. O hafta boyunca Hatice her akşam bir arkadaşını aramış; Pazartesi Didem'e, salı günü Ayşe'ye, çarşamba günü Nagihan'a telefon etmiş, ama hep havadan sudan konuşmuş, "Sizi özledim, görmek istiyorum," demiş. Olaydan bir gece önce Hatice ile telefonda konuşan Nagihan, "Sesinde bir sıkıntı hissetseydim, hemen giderdim, ama o her zamanki gibi neşeli, hayat doluydu," diye anlatıyor; "En son doğum yaptıktan sonra hastanedeyken görmüştüm, hava sıcak, oda kalabalıktı, çok fazla yormayalım diye fazla oturmamış, bir iki dakika oyalandıktan sonra yanaklarından öpüp çıkmıştım. O gün üzerimde turuncu tişörtüm vardı, turuncu ruj sürmüştüm, Hatice onları hatırlatıp, "Senin o halini unutamıyorum, çok hoştun, bana bir uğrasana seni çok özledim," dedi, ben de Yağmur'un hediyesini hazırladığımı ve mutlaka gelmek istediğimi söyledim, o da "Hediye önemli değil, seni görünce mutlu oluyorum," dedi. Olaydan sonraki hafta sonu için görüşmek üzere sözleştik".

Ayten Hatice'nin yatılı okuldan arkadaşı. Sonra aynı yere tayinleri çıkmış. Birlikte ev tutmuşlar. Hatice'nin evliliği gündeme gelince Ayten başka yere taşınmış. Kısacası Ayten, Hatice'nin en yakın arkadaşlarından biri. "Hatice sınavlara hazırlanıyordu bu yüzden onlara gidip Yağmur'a bakıyordum. Olayın olduğu hafta sonu da sınavlara girecekti, sınavları verirse, kolej mezunu hemşirelerle aynı statüde olacaktı. Hatice'yle en son, olaydan 5-6 gün önceydi galiba, birlikteydik. O gün her şey çok normaldi, Hatice her zamanki gibiydi, 'Hadi dışarıda yemek yiyelim' dedi, Yağmur'u hazırladık, birlikte çıktık, biraz yürüdük. Gaziantep Sofrası diye bir yer vardı, daha önce gitmemiş, orada yemek yedik. Sonra vitrinlere baktık, hatta bir iki elbise denedi ama biraz kilo vermesi gerektiğini düşündüğü için sonra alışveriş yaparım dedi. Hamilelik sonrası kilo vermesinin zaman alacağını söyleyip teselli etmiştim. O her zamanki gibi canlı, hayat doluydu. Yaz için kızıyla kendisine bir örnek bikini almak istediğini söyledi. 'Artık' diyordu, 'her şeyi çift almam lazım'. Okul, yıllarından bugünlere Hatice'yi hep iyi, hayata bağlı hatırlıyorum, çok morali bozuksa, o da çok az olurdu, odasına kapanır, kimseyle konuşmak istemezdi. Benim moralim bozuksa mutlaka düzeltmeye çalışır, hadi dışarı çıkalım, gezmeye gidelim, hadi birlikte yemek yapalım tekliflerini sıralardı. İş yerinde çok çalışkan, işten kaçmayan, işini iyi yapan, herkesin sevdiği bir arkadaşımızdı. Ahmet'le yaşadıkları hakkında benimle hiç konuşmamıştı. Ben onları çok mutlu sanıyordum. Yalnız bir kere, ailelerin anlaşamamasının evliliği etkilediğini söylemişti. Son zamanlarda da çok yalnızdı, ben elimden geldiği kadar onu görmeye gidiyordum ama... Olay üzerine hepimiz şok olduk. Yani ben hâlâ inanamıyorum, gidip görmedim diye

mi ne, Hatice'nin öldüğü, hele böyle bir olayla... bana yalan geliyor. Neden böyle yaptı? Niçin ölümü seçti? Bütün soruların cevapları Hatice'de.

Taşıyamadığı yükünü yalnızca bebeğiyle paylaştı

Bir bebek, düş kırıklıklarıyla dolu bir aşk, sorun dolu bir evlilik, doğum sonrası depresyon, sınav yükü, kimseden yardım istemeden hepsini omuzlamaya çalışan "güçlü bir kadın." Üstüne "iki tokat". Ve 12 Eylül Perşembe günü her şeyin parçalandığı, yükün artık taşınamaz hale geldiği çöküş anı. "Lütfen erkekler, kadınları dövmeyin". (Lütfen kadınlar, yalnız olmadığınızı, her zaman güçlü olmak zorunda olmadığınızı, size el uzatacak kız kardeşleriniz olduğunu unutmayın)

Hatice Ahmet'i ve dolayısıyla Ahmet adını öylesine sevmiş ki yakın arkadaşlarından birinin oğlu olunca, "Adını Ahmet koyar mısın?" demiş, "Ahmet'ler çok akıllı oluyor". Erkek kardeşinin adı da Erhan Ahmet. Erhan en son geçen yaz birlikte tatile çıktıklarını ve nerelere gittiklerini anlatıyor, "Ben hayatımda ilk kez cenaze gördüm," diyerek yutkunuyor.

"En büyük acı ablamı toprağa vermekti." Ve son sözü o söylüyor; "Bir insan illa ki silahla, bıçakla öldürülmez, böyle de öldürülür."

asuman

- Şiddet ve dayak karşısında utanmayın. Dayağın utancı dayak atanındır.
- Unutmayın dayak atan suçludur.
- Dayak ya da her türlü şiddete karşı başvurabileceğiniz kadın kuruluşları var. Size hukuki ve psikolojik danışmanlık hatta barınacak yer temin edebilirler.

- İstanbul'da Mor Çatı
Tel. 0212. 248 16 80, 233 60 85.
- Ankara'da Altındağ Kadın Dayanışma Vakfı
Tel. 0312. 309 04 84.

dayak yüzünden...
Ömür boyu yürüyemeyecek

Sol tarafı hiç tutmuyor. Sol bacak ve sol kolunda his yok. Kafasını, ancak boyunluk yardımıyla tutabiliyor. Yatakta dönemiyor, ayağa kalkamıyor, saçını tarayamıyor. Tekerlekli iskemleye mahkûm. Ona oturabilmesi için de birilerinin yardımına ihtiyacı var. Tuvalet hissi yok, sürekli bez bağlamak zorunda. Üstelik iyileşme umudu hiç yok. Üç yıl öncesine kadar hiç bir sağlık problemi olmayan, tenis oynayan, jimnastik yapan, hatta yakınlarınca hiper aktif diye tanımlanan Y.'nin hayatını bu kadar değiştiren şey dayak.

Onun hayatını bu kadar değiştiren kişi, Zeki Peker ise sadece on sekiz ay hapis yatarak bedel ödemiş olacak.

Y. ile evinde görüşüyoruz. Köşede hiç toplanmayan yatağı, hemen yanında tek eliyle kullanabileceği şeyler, suyu, sigarası, telefonu. Yanında sürekli en az bir kişinin olması lazım. Tekerlekli sandalyesine bindirecek, yemeğini yedirecek, üstünü değiştirecek, saçını tarayacak, kapı çalındığında kapıyı açacak, her günkü fizik tedavi sırasında yardım edecek.

İki yıllık bir aşkın, bir ilişkinin faturasını böyle ödüyor Y.

Y. sevgilisi Zeki Peker'e bir arkadaşının evinde raslamış. Gerçi Hukuk Fakültesi son sınıftan ayrılmış ama ona "Avukat Zeki" diyorlarmış. Sonra âşık olmuşlar birbirlerine ve Zeki Peker Y.'nin evine taşınmış.

"Rahat bir yaşamım vardı, arabam, faizde param vardı. Kendi kendimi geçindiriyordum. Ailesini filan da tanıyordum, o da benim ailemi tanıyordu. Evlenmeyi düşünüyorduk. O zaman ben kirada oturuyordum, benim bu evim bitince evlenecektik." Y.'nin Peker'den gördüğü ilk şiddet olayı değilmiş bu. Bir kez de tokat atmış daha önce; pişman olduğunu söyleyip özür dilemiş. Bir daha yapmayacağını sanmış Y. Son olaydan birkaç ay önce de kurşun sıkmış. Kurşun Y.'nin bacağını sıyırmış. Yine pişmanlık, yine özür dileme, yine af. "Ülkücüymüş. Ben bilmiyordum. Cinayetten aranıyormuş zaten. Kurşundan sonra bir hatadır olmuş dedim. Sevgi de var tabi. Biter mi sevgi hemen. Kedine, köpeğine bile alışıyorsun. Aslında o zaman ayrılmak lazımmış." Y.'nin hayatını karartan olayın gerekçesi inanılır gibi değil: "Günlerden pazardı, o zaman Beşiktaşlılar Derneği'ni işletiyordu bir arkadaşıyla. O gün bir şey ararken telefon faturasının günü geçmiş, onu gördüm, ortaya çıkardım, bıraktım. Gece eve geldi, salona girdi, faturayı gördü. "Neden bunlar ortada?" diye vurmaya başladı. Çok kötü vuruyordu. Bir ara durulur gibi oldu." Y. bir fırsatını bularak ortak bir kadın arkadaşlarına telefon edip yardıma çağırıyor. Ama arkadaşının gelişi Peker'in hırsını artırmış olmalı ki, önce onun üstüne yürüyüp sindirdikten sonra tekrar Y.'ye yöneliyor. Öldüresiye. "Yatak odasına kaçtım. Yatakla dolap arasında küçücük bir yere sığındım. Yüzümü kapatmışım. Ayakkabıları ayağındaydı, ayakkabılarıyla kafama vurdu. Kafamı ezdi. Alnım yarıldı. Beyin köküm darbe almış. Ben kendimden geçmişim. 300 Mark atmış, "Al bunu hastaneye götür" diyerek. Şişli Etfal'de 24 gün birinci ve ikinci yoğun bakımda yattım. Önceleri, 'Bir şeyi yok, para kopartmak için yapıyor' demiş." Y. o sırada konuşamıyor. Ağzım toplayamıyor. Sağ gözü kapalı, ancak eliyle açıp bakabiliyor ve çok ama çok acı çekiyor: "İlk kendime geldiğimde hemen anladım sol tarafımda his olmadığını. Hastanede her uyandığımda sol kolumu çimdikliyordum, his var mı diye. Uç yıl bitti hâlâ böyleyim, uyanınca ilk yaptığım iş, kendimi çimdiklemek, acaba his var mı. O zamanlar oturamıyordum, birkaç kişi banyo yaptırabiliyordu."

Olaydan sonra sık sık ölümü düşünmüş Y. Pek çok hastane, pek çok doktor gezmiş. Hep aynı yanıtı almış: "Umut yok." Uzun ve pahalı bir tedavi sonucu biraz iyileşme olmuş. Şimdi tekerlekli sandalyede daha uzun oturabiliyor, ağzındaki çarpıklık geçmiş, başını boyunlukla da olsa dik tutabiliyor.

Yaşadıkları isyan edilmeyecek gibi değil. "Bütün bunları hakketmedim" diyor. "Onu evime aldım, tertipli bir insan değildi, onun ayakkabılarını bile boyardım. Ben verici bir insanım, çok şefkat gösterdim ona. Her şeyimi verdim ve bunu hakketmedim. Ama o hakkettiği cezayı almadı." Y. Zeki Peker'in zaten arandığını, başına gelenlerden sonra, dosyalardan öğreniyor ve veri, vurdu. telefonları belli olduğu halde neden yakalanmadığına hâlâ akıl erdiremiyor. Peker'in eski cezası zaman aşımından düşüyor. Sonra yakalanıyor. Y.'nin akıl erdiremedikleri bundan ibaret değil: "Beni öldürmeye teşebbüsten yargılanıyordu. Yaralamaktan ceza aldı. İki yıl yatıp çıkacak. İyi halden indirim yaptılar. Sabıkalı insanın iyi hali olur mu?" Şimdi Peker cezaevinde ama Y. kendisinin de cezaevinde olduğunu söylüyor ve ekliyor: " Hiç değilse kendi işini kendi görüyor. Ben başkalarına muhtacım. Ailem olmasa, onların maddi desteği olmasa yaşayamam. Film, hastane, bez masrafı öyle çok tutuyor ki anlatamam. O cezaevinde, etrafında insan dolu. Hiç değilse tavla oynar, ben elimde iskambil bile tutamam". Eskiden çok arkadaşı olduğunu söylüyor Y. Giderek kapısını çalanların azalmasından, gelenin de biraz oturup gitmesinden acı duyuyor. Onlara hak vermiyor da değil: "Bir arkadaşım beni dışarı çıkartmak istese bir sürü yük. Arabamı kaldıracak, bagaja koyacak, zaten taksiler almak istemiyor." Bedeni onun emrinde değil artık ama canının sinemaya, tiyatroya gitmek istemesini, sokakları özlemesini nasıl engellemeli?. On sekiz yaşındaki kızının okulunu bırakmak, çalışmak zorunda kalması, içini acıtıyor. 35 yaşında, belki de en enerjik çağında kızına bakmak, ona arkadaşlık etmek yerine sorumluluk yüklemiş olmak, bunlar bedensel acıları bile aşıyor belki de: "Benim 'hayatım kazanamaz' diye raporum var elimde. İnsan çaresizlik yaşıyor. Bebeğiyle kendini öldüren kadını anlıyorum. Ben kendimi öldürmeyi çok düşündüm, hâlâ düşünüyorum. Hayattan hiç bir beklentim yok artık. Tazminat davası açmak istiyorum ama harç parası çok yüksek. Hem üzerine bir şeyi yok ki, kazansam da neyini alacağım? Ya adamı öldüreceksin, ya kendini. Beni bu hale getirenin yaptığı karşılıksız kaldı."

Y. çoğu zaman umutsuzluk, ara sıra da umut yaşıyor. Belki yurt dışında tedavi olabilir, kendi ihtiyaçlarını görebilir hale gelebilir. Ve belki davasının Yargıtay aşamasında Zeki Peker daha ciddi bir bedel öder.

Filiz Koçali

Zeki Peker, Mehmet Ali Ağca'yı ihbar eden Ramazan Gündüz'ü, arkadaşı Cihat Sever'le birlikte öldürerek cezalandırmış. 25 Temmuz 1980'de bu olayla ilgili olarak yakalanmış. Ancak 11 Mart 1981'de, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3. no.lu Askeri Mahkemesi tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmış. 23 Mart 1984'de, silahlı çete oluşturmak, ideolojik amaçlı adam öldürmek suçlarından 24 yıl ağır hapse mahkûm olmuş. Cezası 12 yıl 6 ay olarak kesinleşmiş. Sahte kimlikle firari olarak yaşadığı bu dönemde karşılaşmışlar Y. ile ve birlikte yaşamaya başlarlamışlar. 27 Haziran 1993'de, Y.'yi bugünkü durumuna düşüren dayak olayı yaşanmış. Peker, 19 Eylül 1993'de, Levent Polis Karakolu'nda ifade vermiş. 6 Ekim 1993'de İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na ifadesini tekrarlamış ve serbest bırakılmış. Y. avukatı Eren Keskin aracılığıyla, 14 Şubat 1994'de, "Adam öldürmeye tam teşebbüs" suçundan dava açmış. Peker hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkmış. Nihayet, 1996'nın Ocak ayında yakalanmış ve Bayrampaşa Cezaevine konmuş.

Zeki Peker'in cinayetle ilgili cezası, zaman aşımı ve çeşitli indirimlerle 6 aya inmiş. Dayak suçundan ise bir buçuk yıl ceza almış. Toplam iki yıl olan cezasının bir buçuk yılını yatıp çıkacak. İşte birini öldürmenin ve bir başkasını öldürmekten beter etmenin toplam bedeli!

RAMİZE ERER

TÜPÇÜ

şimdi uzaklardasın, gönül hicranla doldu

hiç ayrılamam derken, kavuşmak hayal oldu

zeki müren'i bir sırra mahkûm edenlerin, ne kadar açığa vursa da o sırrı dillendiremeden ölmesine sebep olanların, o sır yüzünden onu aşağılamaktan geri durmayanların hepsi şimdi acılarını ifade ediyorlar.

İnsan türkçe konuşup rüyalarını türkçe görüyorsa, âşıksa ve aşkını kaybetmişse bu şarkıyla içinin acımaması ne kadar zor. zeki müren, başka bir sürü şeyin yanında "şimdi uzaklardasın..."ının da bestecisiydi. şarkıları, ışıl ışıl sesiyle hayatımızın vazgeçilmez, dışına atılmaz bir parçası oldu. cenazesi sırasında bir hayranı, yer yer sesi hıçkırıklarla kesilerek, "ben bu adamla ağladım. bu adamla güldüm. bu adamla içtim." diyordu. ağlayan bir erkek. ölümüyle erkekleri ağlatan zeki müren.

bir rakı sofrası, başında bir kadın, bir erkek, susuyorlar. etraflarındaki dünya silinmiş, yalnızca zeki müren'in sesi bir aşk şarkısı söylüyor. şu ülkenin ne çok yerinde böyle âşık olunur. zeki müren'in kendisi de cahide sonku'dan belgin doruk'a bir çok yıldızla aşk filmleri çevirmiş. acaba onlarla mı sevgili rolünü oynamak isterdi içten içe?

daha gençliğinde ise bir tiyatro oyununda rol almış; *çay ve sempati*. herkesin eşcinsel sandığı ve profesörünün kendinden epeyce büyük karısıyla beraber olan genç bir çocuğun hikâyesi.

kendi hayatı belki de tam tersi olmuş. eşcinsel olduğu hemen her zaman telaffuz edildi, hakkında şakalar yapıldı. hatta cumhuriyet sonrası eşcinsel kimliğini oluşturan başlıca figür olduğu söylenebilir (şimdilerde epeyce değişen, yeni unsurlar eklenen, çeşitlenen kimlik, kimlikler.) ama kamuya sunduğu görüntü, bir çok hayranına "yok canım, belki de değildir," dedirten cinsten oldu hep. mini şort da giydi, saçlarını da boyadı ama zeki müren'den çocuk aldıran kadın haberleri de çıktı gazetelerde zaman zaman. yattığı kadın sayısının bin kadar olduğundan bahseden de kendisiydi galiba. gönül yazar'la memleketi olan bursa'ya kaçtığı da yazıldı.

bülent ersoy'un en debdebeli, şamatalı zamanlarıydı. rauf tamer, adını vermeden, zeki müren için, "bir istanbul beyefendisini bu konulara karıştırmayalım, lütfen," diye yazdı.

zeki müren, bir kız çocuğunun, fırfırlara, parlak taşlara düşkün zevkine sahipti. frapanhğı, bırakın bir erkek, sahnelere çıkan bir kadın için bile fazlaydı. mesela yakın dostu ajda pekkan her zaman ondan daha sade olmuştur. ama hiç bir zaman kadın gibi giyinmedi. tuhaf bir biçimde dönüştürülmüş bir erkek kıyafeti. bülent ersoy ise, ameliyatından önce bile basbayağı kadın gibi giyinmeye başlamıştı. cinsel kimliğini hep telaffuz ettiğini söylemeye bile gerek yok.

zeki müren hiç bir zaman bülent ersoy gibi olmadı. hiç bir şeyi, daha doğrusu tek bir şeyi asla açıkça telaffuz etmedi. on yıl kadar önce *nokta*'nın *nokta* olduğu yıllarda yapılan bir röportajda imalı bir şeyler hatırlıyorum ama *nokta* da *nokta*'ydı en nihayetinde. *hafta sonu* değildi. ve zeki müren'in hayranlarına ancak oradan ulaşılabiliyordu.

rauf tamer'in dediği doğruydu bir açıdan, hep bir beyefendi oldu. özel hayatında ise daha açık davrandığı bilinir. kendisi de yapılan röportajlarında, argoyu çok sevdiğim, açık saçık esprilerden, fıkralardan çok hoşlandığını hep söylerdi. bunu kendisine yakıştırdığını tahmin etmek zor değil. püritenler için irkiltici olabilecek bir açıklık tabii.

yine de bütün kamuya kapalılığına rağmen bir yandan da bütün türkiye buz gibi biliyordu zeki müren'in eşcinsel olduğunu. ama mesela necmettin erbakan, ölümüyle ilgili verdiği mesajda, "eserleri, unutulmaz sesi, yüksek şahsiyeti"nden sözediyor. (görünüş itibarıyla, karısıyla kendisinin cinselliği toplanıp dörtle çarpılsa yine zeki müren'inkinin onda biri etmeyecek bülent ecevit de duygularını ifade etti.) necmettin erbakan'ın zeki müren de olsa bir eşcinselin yüksek şahsiyetinden söz etmesi; ne intikam ve ne ikiyüzlülük. bu bir çok şeyin intikamı bence.

ömrü boyunca, sevgilisiyle göğsünü gere gere gezememenin intikamı, gazetelerde cenazesini taşıyanlar sayılırken "...kostümcüsü..., 19 yıllık arkadaşı... ve diğer yardımcıları"ndan bahsedilmesinin intikamı (tam on dokuz yıllık bir arkadaş, belki de hayat arkadaşı) ve bence en acısı türkçe'yi en iyi kullanan, türk dilinin retorik ustası denen bir adamın taklidi yapılırken sürekli olarak "ayol," dedirtilmesinin intikamı. kendisi de bir görüşmede bundan sözetmişti; "hayatımda ağzımdan 'ayol,' lafı duyulmamıştır, ama sanki hep böyle konuşurmuşum gibi anlatıyorlar beni," diye sitem ediyordu.

onu bir sırra mahkum edenlerin, ne kadar açığa vursa da o sırrı dillendiremeden ölmesine sebep olanların, o sır yüzünden onu aşağılamaktan geri durmayanların hepsi şimdi acılarını ifade ediyorlar.

olsun. sırrıyla birlikte, sırrına rağmen, belki de bilemeyiz, sırrından dolayı o zeki müren oldu; mutlu ve başarılı yaşadı. oh olsun. ama ya aynı sırrı paylaşıp mesela onunki gibi bir sesle ödüllendirilmemiş olanlar? onun kadar, onun gibi şanslı olmayanlar? mutluluk onların da hakkı değil mi?

zeki müren öldü. türkçe konuşan, türkçe rüya gören her eşcinsel, kalanlara bakıp, "zeki müren de bizdendi, ne haber?" diyebilir, "sizin zeki müren'iniz var mı?" diyebilir. ama zeki müren'in ölümüyle öksüz kalan sadece eşcinsel olanlar değil bütün âşıklar ve belki de aşkın ta kendisidir.

ayşe düzkan

Shell'de cinsel taciz

Kadını işten attılar ama sözkonusu erkek çalışmaya devam ediyor. Üstelik de hakkında savcılığa verilmiş bir şikayet dilekçesi olduğu halde.

Tatil dönüşü işten çıkarıldığınızı öğrenirseniz ne yaparsınız? Herhalde önce büyük bir şaşkınlık. Sonra da S. İ. gibi kızgınlık. Şaşırmamak ve kızmamak imkânsız. Shell, S. İ.'nin izne çıkmasını fırsat bilmiş, yerine birini aramak için hemen gazeteye bir ilan vermişler. Aslında hikâye yalnızca bir işten çıkarılma olayı değil. S. İ. emekli olmuş ama Shell'de sözleşmeli olarak çalışmaya devam eden bir kadın. Kırk üç yaşında. Ama hiç de öyle göstermiyor. Müdürü Mehmet bey de öyle düşünmüş olacak ki farklı bir arkadaşlık teklif etmekte tereddüt etmemiş. S. İ. yaşadıklarını şöyle anlatıyor; "Ben Shell'in Ortaköy'deki tesislerine sık sık giderim. Beş ay kadar önceydi. Barda işyerindeki müdürüm Mehmet Beyle karşılaştım, aslında her zaman çeşitli iltifatlar ederdi, ama ben pek ciddiye almazdım, bu kez konuşurken açıkca arkadaşlık teklif etti. 'Siz evlisiniz, benim de erkek arkadaşım var,' dedim, 'Benim için farketmez,' diye ısrar etti. İçkiliydi o yüzden fazla üzerinde durmadım ama her şey orada kalmadı ondan sonra çalışma yerinde bir gerginlik yaşamaya başladık. İzin istiyorum vermiyor, yemeğe çıkmam sorun oluyor, herkesin yanında bağırıyor ve bu arada beni sürekli rahatsız ediyor, teklifinde ısrar ediyordu. Ben önce erkek arkadaşıma söyledim, İngilizce bildiği için, genel müdüre bir mektup yazıp durumu anlattık ve 'gereğinin yapılması'nı istedik." Tabii ki kısa bir süre sonra Mehmet Bey, "Sen nasıl şikâyet edersin," diye S. İ.'den hesap sorar. Değişen bir şey yoktur. Bu arada Genel Müdüre telefon ederler ve sorularına, "Biz araştırma yaptırdık, Mehmet Bey böyle bir şey yapmaz dendi," diye bir cevap verirler. Nasıl bir araştırma yapılmış belli değil ama bütün bu olup bitenlerden sonra izne çıkan S. İ. izin dönüşü işten atıldığım öğrenmiş, nedenini sorunca da, "Sen Shell'i yüzde 50 zarara uğrattın" diye bir cevap almış. Şimdi S. İ. Shell'i yüzde 50 zarara nasıl uğrattığım merak ediyor, tabii bir de Mehmet Bey'in görevine devam ederken kendisinin işten atılmasının gerçek nedenini. Biz bu soruların cevaplarını öğrenmek için Shell yetkililerini aradık, not bıraktık. Bizimle konuşmadılar. Bu arada Mehmet Bey'in sorumlulukları da değiştirilmiş; S. İ.'nin eskiden çalıştığı birim artık ona bağlı değil ama böyle bir düzenlemenin niçin yapıldığını kimse bilmiyor. Bu arada S.İ . Mehmet Bey'i savcılığa şikâyet etmiş, ama sonuç yok. Çünkü şahit yok; çalışanların hiçbiri işlerini kaybetmek istemiyor. S. İ. bu olayı kamuoyuna duyurmak istiyor, Hürriyet gazetesine gidiyor, durumu anlatıyor. Haber 1 Eylül tarihli Hürriyet Pazar'da yayımlandı ama şirketin adı verilmeden. Hürriyet de Shell'i koruyor. Mehmet bey Hürriyet muhabirine yaptığı açıklamada S. İ'nin işten ayrıldığında bir daha dinlenme tesislerinden faydalanamayacağı için iftira yoluna gittiğini söylüyor. Hangi akla hizmeten bir kadın, Shell sosyal tesislerine girebilmek için kendi adını cinsel taciz olayına karıştırır? S. İ. işten atılmasının hesabını sormakta kararlı, "Gerekirse uluslararası platforma çıkarım," diyor. Çünkü Shell'in, olay Türkiye'de olduğu için farklı davranıldığını, Amerika'daki çalışanları arasında bir kadın şikâyette bulunduğu zaman hiç de böyle davranılmayacağım düşünüyor.

Pırıl pırıl bir okul

Pırıl Özürlü Çocuklar Tanı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Ankara'da pırıl pırıl bir okul. Böyle bir merkezin açıldığını öğrenir öğrenmez, hem bu başarının sahibi ile tanışmak, hem de onu *Pazartesi* okurları ile tanıştırmak istedik.

Pırıl yaklaşık üç ay önce M.E.B izniyle özel okul statüsünde, 66 kişilik kontenjanıyla öğrenci kabulüne başladı. Merkezin kurucusu ve sahibi Ayşe Şaylı 30 yaşında, kendini özürlü çocukların bakımına ve eğitimine adamış genç bir doktor. Meslek yaşamı boyunca sayısız özürlü çocuk tanısı koymuş, bu çocuklar ve aileleriyle ilgilenmiş. Bahatsızlığı da burada başlamış: "Tanıyı koyup, hoş olmayan bu haberi ailelere verdikten sonra eğitim birimleri lâzım. Zihinsel geriliğe bedensel gerilik de eşlik ediyor. Sadece bedensel gerilik de olabiliyor. Yani fizikrehabilitasyon şart. Çocuğun merkeze kabulü sırasında değerlendirilmesi, ardından eğitime katkı amacıyla ailenin uyarılması için psikolojik danışmanlık da çok önemli. Bütün bunları biliyordum ve memur statüsünde çalıştığım yerde sadece tanıyı koyup aileyi göndermek beni huzursuz ediyordu." Ayşe Şaylı bir merkez açma fikriyle istifa etmiş ve üç dört aylık bir araştırma ve uğraş sonucunda, sözünü ettiği bütün hizmetlerin verildiği Pırıl'ı açmış.

Aileyle iletişimin önemini vurgulayan Ayşe Şaylı, her hafta ailelerin ve uzmanların katıldığı seminerler yapıldığını söylüyor ve ekliyor: "Çocuğu kabul etmeyen aile bambaşka bir problem. Yani çocuğun bir şeyi var ama tam olarak oturtamamışlar. Anneler zaten büyük depresyonda. Genelde Türkiye'de çocuğun eğitimi ve hastalığıyla hep anne ilgilendiğinden yıkılıyorlar. Babalar bu tip sorumlulukları almazlar. Muhatabımız genelde anneler oluyor. Eğitime katkısı için annenin çocuğu kabul etmesi çok önemli".

İleri yaşta dahi olsa, çocuğunuzun özrü çok ağır da olsa, eğitimle yol almamak mümkün değil. Pırıl çocuklarımızın ihtiyacı olan sevgiyi, şefkati ve en önemlisi eğitimi alabilecekleri sıcak bir ortam.

Pırıl Özürlü Çocuklar Tanı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi: Paris Caddesi, 12/10 Kavaklıdere, Ankara. Tel: 0312. 417 03 74

Yeliz Bekar, Ankara

Refah'ın yeni hedefi

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kuruluşunu sağlayacak Kadın ve Aile Müsteşarlığı Kanun Tasarısı'nın Bakanlar Kurulundan geri dönmesi sağlanmaya çalışılıyor, oysa bu tasarı kadınlar için çok önemli.

Yeni Şafak gazetesinin önemli bir çalışma yöntemi vardır. Belki siz de farkındasınız. Özellikle Refah Partili son hükümetin kurulmasından sonra, belli konular seçiliyor; artık ne gerekiyorsa. SSK'da bir değişiklik mi. Seka Genel Müdürü'nün değiştirilmesi mi her neyse önce manşetten haber yapılıyor, sonra köşe yazarları tek tek konuyu ele alıyor. sonra yine birinci sayfadan haber yapılmaya devam ediliyor. taa ki sonuç alınıncaya kadar. Bu arada Milli Gazete ya da Türkiye Gazetesi de gerekiyorsa destek çıkıyor. Refah Partisi de bu uyarıları gözönüne alıyor ki yapılması istenilen değişiklikler kısa süre sonra hükümetin gündemine giriyor. İşte şimdi de sıra Kadın ve Aile Müsteşarlığı'nın Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nda. Konu "Aileye darbe yasası" manşetiyle gündeme alındı (15 Eylül 1996 Yeni Şafak). "Marjinal feminist derneklerin söylemiyle hazırlanmış Kanun Tasarısı Taslağı'nda 'kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek' gibi devlete ait literatürde bulunmaması gereken adlandırmaların veralması uzmanlar tarafından tam bir aymazlık olarak değerlendiriliyor," denilerek tasarının geri çekilmesi isteniyordu. İki gün sonra Ahmet Rıdvan, Yeni Şafak'taki Geniş Açı köşesinde bu haberin peşini bırakmadıklarını gösterir bir şekilde yazıyordu. Sayın Rıdvan'a göre "Işılay Saygın: Güler İleri lerin, Türkan Akyol ların ve Önay Alpago ların ne idiği belirsiz feminist çevrelerle birlikte kotardıkları bir tasarıyı, Bakanlar Kurulu'nda imzaya açmış. Gerek kendisi adına ve gerekse temsil ettiği Türk ailesi adına ne kadar yazık!.." Şimdi gelelim değiştirilmesi istenen yasa taslağına. Türkiye'nin kadm konusunda bir ulusal mekanizma (kadından sorumlu bakanlık, genel müdürlük veya müsteşarlık vb.) kurması için ulusal ve uluslararası anlamda iki tür gerekçe vardır:

-Uluslararası düzeyde Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrıncılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olunması, yani imzalanması.

-Ulusal düzeyde ise 5., 6. ve 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında yeralan kadın politikalarıyla ilgili ifadeler.

Türkiye, Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nde son raporunun görüşüleceği Ocak 1997 tarihine çok az zaman kalmasına rağmen bu sözleşmeye koyduğu çekinceleri halen kaldıramadı. Yani Medeni Yasa, Ceza Yasası ve Vatandaşlık Yasasındaki kadın-erkek eşitliğine aykırı hükümleri yeniden düzenlemedi. Oysa 4. Dünya Kadınlar Konferansında da bu konudaki taahhüd yenilenmiş ve Konferans Eylem Planı hiç çekincesiz imzalanmıştır. Şimdi Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kuruluşunu sağlayacak Kadın ve Aile Müsteşarlığı Kanun Tasarısı'nın Bakanlar Kuruluna sunulmuş olması sağ basın tarafından neden gündeme alınıyor? Bu yasa daha önce TBMM'ne ve Bakanlar Kurulu'na hiç gitmedi ki. Tasarının kanunlaşmasından sonra KSSGM'nin bütçe ve personel açısından daha geniş olanaklara sahip olması bekleniyor. Ve bu bütçe ile KSSGM'nin yapması gereken bir takım işler, görevler var: "Kadının sosyal, ekonomik ve siyasi kararlara katılımını artırarak, kalkınma süreci ve toplumla bütünleşmesini sağlamak gibi, konuyla ilgili kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak gibi yani kadınların eğitim düzeyini, ekonomik hayata katılımını artırmak, sağlık, sosyal ve hukuki güvenliğini sağlamak gibi..." Mesele bunun engellenmesi.

Kadının ve bireyin ön plana çıkarılması konusuna gelince! Kadının birey olarak toplumsal yaşamda yer alması ifadesi zaten Türkiye'nin imzaladığı ve uygulamayı taahhüt ettiği ulusal ve uluslararası metinlerde yeralan, yeni olmayan bir ifade. Ayrıca yine Yasada yer aldığı söylenen, 'kadına karşı her türden ayrımcılığı önlemek' ifadesi de kadınla ilgili bütün uluslararası metinlerde geçiyor. Sağ basının Refah Partili iktidara vaptığı uyarılar bizim için de çok önemli. Bu yasanın engellenmesi kadınlar için önemli tehlikelerin habercisi olacak.

Seda Güler "Ben ne erkeklerden nefret ediyorum, ne de kadınların erkeklerden üstün olduğunu iddia ediyorum" diyerek, köşesinde yazdıklarını bir kitapta toplamış. İsteği çok basit; "Tüm kadınların ve erkeklerin samimi olması, bir cinsin diğeri üstünde egemenlik kurmaması."

Erkekte Kadın Korkusu

Şimdiye kadar gazetelerin kadın ekleri, yemek, moda, güzellik, magazinle sınırlıydı. Sabah'ın eki Melodi'de son bir kaç yıldır bütün bunların yanında feminist bir bakış açısına da yer veriliyor.

Melodi'nin editörü Seda Güler, özellikle köşe yazılarında en çok feminizmden, kadınlardan, erkeklerden, iffetten, dayaktan, tacizden, evlilikten, boşanmadan, medeni kanundan, cinsellikten, siyasetten söz ediyor. Şimdi bu yazılarını bir kitapta, bu başlıklar altında toplamış. Kitabın adı Erkekte Kadın Korkusu. Seda'ya neden kadın konusuyla ilgilendiğini sorduk ve neler yaptığım:

"Gazeteciliğe bir kadın dergisinde başladım. O yıllar feminist hareketin de hareketlendiği yıllardı. Kadın olduğum için bu alana daha çok ilgi duydum. Ve giderek donanımlı hale geldim. Hoşuma gidiyor. Kadınlara, erkeklere bir şeyler söylemek, düşündürtmek güzel bir şey. Üstelik de bunu bir günlük gazetenin ekinde yapabiliyorum. Kadın dergilerini daha seçerek alıyorlar. Melodi'yi gazeteyi alan okuyor, yani daha geniş bir yelpaze var. Kadın da var erkek de. Yazdıklarımı yanlış, saçma bulmuyorlar, haklısın diyorlar. Tartışmalı konularda erkekler daha çok arıyor. "Haklısınız ama burası Türkiye" diye lafa başlıyorlar. Olumsuz tepki çok az. Benim için düşündürtmek çok önemli. Sonuçta en ufak şeylerde bile yandaş buluyoruz."

Melodi'nin yanı sıra bir de kadınların klasik rollerine çok uygun Gelin, Bebeğim ve Biz gibi dergilerin de yayın yönetmenisin, bu seni çelişkiye düşürmüyor mu?

"Çelişki olduğunu düşünmüyorum. Evlilik ve çocuk yaşamın parçası. Hem model veriyoruz, hem bilinçlendiriyoruz. Cinsellik, doğum kontrolü anlatıyoruz. Estetiğe de katkıda bulunalım istiyoruz. Zaten evlenecek, makyaj yapacak bari doğru dürüst yapsın. Bebek dergisinde çocuk bakımı var. Bebeğim ve biz Türkçe'de çok iyi bir ifade olmadığı halde derginin ismini böyle koyduk. Bebekler sadece anneye kalmasın, babalar da doğuma katılsın, bebeğin altını değiştirsin diye yazıyoruz. Hayatta bilgi yok, ya çok az ya da yanlış bilgi var. Mesela doktor bilgi vermiyor. Biz bilgi veriyoruz. Bu dergilerin başında feministler var, mesajlar da ona göre oluyor."

Şevket Kazan istifa!

Geçtiğimiz Ağustos ayında cezaevlerindeki koşulların düzelmesi ve hukuk dışı uygulamaların son bulması için ölüm orucu yapan tutuklulardan on ikisi yaşamını yitirmişti. Adalet Bakanı Şevket Kazan, on iki kişi ölene kadar kılını kıpırdatmak bir yana, üstüne üstlük "Onlar yemek yiyorlar, onlara bir şey olmaz" diyordu. On iki ölümden sonra, talepleri yerine getirmeye söz verdi. Ama aylar geçti, söz verilen talepler yerine getirilmedi. Tutuklu ve hükümlüler, onların yakınları, ilgili dernekler ve avuklatlar koşulların eskisinden de ağırlaştığını, baskıların arttığım, söz verildiği halde ölüm orucunda sağlıkları bozulanların tedavilerinin yapılmadığını söylüyorlar. Cezaevleri yine kaynıyor. İlk kötü haber Diyarbakır'dan. Kimileri on, kimileri on iki kişinin öldüğünü söylüyor. Görevi aldığından beri onlarca kişi öldü, Şevket Kazan hâlâ Adalet Bakanı. Onu protesto ediyor ve derhal istifa etmesini istiyoruz.

Shell'de cinsel taciz

Kadını işten attılar ama sözkonusu erkek çalışmaya devam ediyor. Üstelik de hakkında savcılığa verilmiş bir şikayet dilekçesi olduğu halde.

Tatil dönüşü işten çıkarıldığınızı öğrenirseniz ne yaparsınız? Herhalde önce büyük bir şaşkınlık. Sonra da S. İ. gibi kızgınlık. Şaşırmamak ve kızmamak imkânsız. Shell, S. İ.'nin izne çıkmasını fırsat bilmiş, yerine birini aramak için hemen gazeteye bir ilan vermişler. Aslında hikâye yalnızca bir işten çıkarılma olayı değil. S. İ. emekli olmuş ama Shell'de sözleşmeli olarak çalışmaya devam eden bir kadın. Kırk üç yaşında. Ama hiç de öyle göstermiyor. Müdürü Mehmet bey de öyle düşünmüş olacak ki farklı bir arkadaşlık teklif etmekte tereddüt etmemiş. S. İ. yaşadıklarını şöyle anlatıyor; "Ben Shell'in Ortaköy'deki tesislerine sık sık giderim. Beş ay kadar önceydi. Barda işyerindeki müdürüm Mehmet Beyle karşılaştım, aslında her zaman çeşitli iltifatlar ederdi, ama ben pek ciddiye almazdım, bu kez konuşurken açıkca arkadaşlık teklif etti. 'Siz evlisiniz, benim de erkek arkadaşım var,' dedim, 'Benim için farketmez,' diye ısrar etti. İçkiliydi o yüzden fazla üzerinde durmadım ama her şey orada kalmadı ondan sonra çalışma yerinde bir gerginlik yaşamaya başladık. İzin istiyorum vermiyor, yemeğe çıkmam sorun oluyor, herkesin yanında bağırıyor ve bu arada beni sürekli rahatsız ediyor, teklifinde ısrar ediyordu. Ben önce erkek arkadaşıma söyledim, İngilizce bildiği için, genel müdüre bir mektup yazıp durumu anlattık ve 'gereğinin yapılması'nı istedik." Tabii ki kısa bir süre sonra Mehmet Bey, "Sen nasıl şikâyet edersin," diye S. İ.'den hesap sorar. Değişen bir şey yoktur. Bu arada Genel Müdüre telefon ederler ve sorularına, "Biz araştırma yaptırdık, Mehmet Bey böyle bir şey yapmaz dendi," diye bir cevap verirler. Nasıl bir araştırma yapılmış belli değil ama bütün bu olup bitenlerden sonra izne çıkan S. İ. izin dönüşü işten atıldığını öğrenmiş, nedenini sorunca da, "Sen Shell'i yüzde 50 zarara uğrattın" diye bir cevap almış. Şimdi S. İ. Shell'i yüzde 50 zarara nasıl uğrattığım merak ediyor, tabii bir de Mehmet Bey'in görevine devam ederken kendisinin işten atılmasının gerçek nedenini. Biz bu soruların cevaplarını öğrenmek için Shell yetkililerini aradık, not bıraktık. Bizimle konuşmadılar. Bu arada Mehmet Bey'in sorumlulukları da değiştirilmiş; S. İ.'nin eskiden çalıştığı birim artık ona bağlı değil ama böyle bir düzenlemenin niçin yapıldığını kimse bilmiyor. Bu arada S.İ . Mehmet Bey'i savcılığa şikâyet etmiş, ama sonuç yok. Çünkü şahit yok; çalışanların hiçbiri işlerini kaybetmek istemiyor. S. İ. bu olayı kamuoyuna duyurmak istiyor, Hürriyet gazetesine gidiyor, durumu anlatıyor. Haber 1 Eylül tarihli Hürriyet Pazar'da yayımlandı ama şirketin adı verilmeden. Hürriyet de Shell'i koruyor. Mehmet bey Hürriyet muhabirine yaptığı açıklamada S. İ'nin işten ayrıldığında bir daha dinlenme tesislerinden faydalanamayacağı için iftira yoluna gittiğini söylüyor. Hangi akla hizmeten bir kadın, Shell sosyal tesislerine girebilmek için kendi adını cinsel taciz olayına karıştırır? S. İ. işten atılmasının hesabını sormakta kararlı, "Gerekirse uluslararası platforma çıkarım," diyor. Çünkü Shell'in, olay Türkiye'de olduğu için farklı davranıldığını, Amerika'daki çalışanları arasında bir kadın şikâyette bulunduğu zaman hiç de böyle davramlmayacağım düşünüyor.

Pırıl pırıl bir okul

Pırıl Özürlü Çocuklar Tanı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Ankara'da pırıl pırıl bir okul. Böyle bir merkezin açıldığını öğrenir öğrenmez, hem bu başarının sahibi ile tanışmak, hem de onu *Pazartesi* okurları ile tanıştırmak istedik.

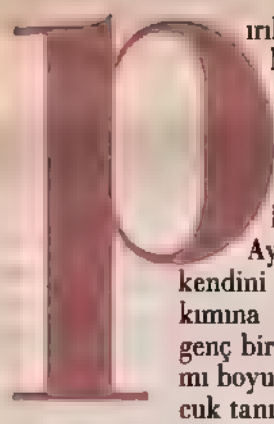

Pırıl yaklaşık üç ay önce M.E.B izniyle özel okul statüsünde, 66 kişilik kontenjanıyla öğrenci kabulüne başladı. Merkezin kurucusu ve sahibi Ayşe Şaylı 30 yaşında, kendini özürlü çocukların bakımına ve eğitimine adamış genç bir doktor. Meslek yaşamı boyunca sayısız özürlü çocuk tanısı koymuş, bu çocuklar ve aileleriyle ilgilenmiş. Rahatsızlığı da burada başlamış: "Tanıyı koyup, hoş olmayan bu haberi ailelere verdikten sonra eğitim birimleri lâzım. Zihinsel geriliğe bedensel gerilik de eşlik ediyor. Sadece bedensel gerilik de olabiliyor. Yani fizikrehabilitasyon şart. Çocuğun merkeze kabulü sırasında değerlendirilmesi, ardından eğitime katkı amacıyla ailenin uyarılması için psikolojik danışmanlık da çok önemli. Bütün bunları biliyordum ve memur statüsünde çalıştığım yerde sadece tanıyı koyup aileyi göndermek beni huzursuz ediyordu." Ayşe Şaylı bir merkez açma fikriyle istifa etmiş ve üç dört aylık bir araştırma ve uğraş sonucunda, sözünü ettiği bütün hizmetlerin verildiği Pırıl'ı açmış.

Aileyle iletişimin önemini vurgulayan Ayşe Şaylı, her hafta ailelerin ve uzmanların katıldığı seminerler yapıldığını söylüyor ve ekliyor: "Çocuğu kabul etmeyen aile bambaşka bir problem. Yani çocuğun bir şeyi var ama tam olarak oturtamamışlar. Anneler zaten büyük depresyonda. Genelde Türkiye'de çocuğun eğitimi ve hastalığıyla hep anne ilgilendiğinden yıkılıyorlar. Babalar bu tip sorumlulukları almazlar. Muhatabımız genelde anneler oluyor. Eğitime katkısı için annenin çocuğu kabul etmesi çok önemli".

İleri yaşta dahi olsa, çocuğunuzun özrü çok ağır da olsa, eğitimle yol almamak mümkün değil. Pırıl çocuklarımızın ihtiyacı olan sevgiyi, şefkati ve en önemlisi eğitimi alabilecekleri sıcak bir ortam.

Pırıl Özürlü Çocuklar Tanı, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi: Paris Caddesi, 12/10 Kavaklıdere, Ankara. Tel: 0312. 417 03 74

Yeliz Bekar, Ankara

Refah'ın yeni hedefi

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kuruluşunu sağlayacak Kadın ve Aile Müsteşarlığı Kanun Tasarısı'nın Bakanlar Kurulundan geri dönmesi sağlanmaya çalışılıyor, oysa bu tasarı kadınlar için çok önemli.

Yeni Şafak gazetesinin önemli bir çalışma yöntemi vardır. Belki siz de farkındasınız. Özellikle Refah Partili son hükümetin kurulmasından sonra, belli konular seçiliyor: artık ne gerekiyorsa. SSK'da bir değişiklik mi. Seka Genel Müdürü'nün değiştirilmesi mi her neyse önce manşetten haber yapılıyor, sonra köşe yazarları tek tek konuyu ele alıyor. sonra yine birinci sayfadan haber yapılmaya devam ediliyor. taa ki sonuç alıncaya kadar. Bu arada Milli Gazete ya da Türkiye Gazetesi de gerekiyorsa destek çıkıyor. Refah Partisi de bu uyarıları gözönüne alıyor ki yapılması istenilen değişiklikler kısa süre sonra hükümetin gündemine giriyor. İşte şimdi de sıra Kadın ve Aile Müsteşarlığı'nın Kurulması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nda. Konu "Aileye darbe yasası" manşetiyle gündeme alındı (15 Eylül 1996 Yeni Şafak). "Marjinal feminist derneklerin söylemiyle hazırlanmış Kanun Tasarısı Taslağı'nda 'kadına karşı her türlü ayrımcılığı önlemek' gibi devlete ait literatürde bulunmaması gereken adlandırmalarını veralması uzmanlar tarafından tam bir aymazlık olarak değerlendiriliyor," denilerek tasarının geri çekilmesi isteniyordu. İki gün sonra Ahmet Rıdvan, Yeni Şafak'taki Geniş Açı köşesinde bu haberin peşini bırakmadıklarını gösterir bir şekilde yazıyordu. Sayın Rıdvan'a göre "Işılay Saygın: Güler İleri'lerin. Türkan Akyol'larını ve Önay Alpago'ların ne idiği belirsiz feminist çevrelerle birlikte kotardıkları bir tasarıyı. Bakanlar Kurulu'nda imzaya açmış. Gerek kendisi adına ve gerekse temsil ettiği Türk ailesi adına ne kadar yazık!.." Şimdi gelelim değiştirilmesi istenen yasa taslağına. Türkiye'nin kadın konusunda bir ulusal mekanizma (kadından sorumlu bakanlık. genel müdürlük veya müsteşarlık vb.) kurması için ulusal ve uluslararası anlamda iki tür gerekçe vardır:

-Uluslararası düzeyde Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olunması. yani imzalanması.

-Ulusal düzeyde ise 5., 6. ve 7. Beş Yıllık Kalkınma Planında yeralan kadın politikalarıyla ilgili ifadeler.

Türkiye. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nde son raporunun görüşüleceği Ocak 1997 tarihine çok az zaman kalmasına rağmen bu sözleşmeye koyduğu çekinceleri halen kaldıramadı. Yani Medeni Yasa, Ceza Yasası ve Vatandaşlık Yasasındaki kadın-erkek eşitliğine aykırı hükümleri yeniden düzenlemedi. Oysa 4. Dünya Kadınlar Konferansında da bu konudaki taahhüd yenilenmiş ve Konferans Eylem Planı hiç çekincesiz imzalanmıştır. Şimdi Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSSGM) kuruluşunu sağlayacak Kadın ve Aile Müsteşarlığı Kanun Tasarısı'nın Bakanlar Kuruluna sunulmuş olması sağ basın tarafından neden gündeme almıyor? Bu yasa daha önce TBMM'ne ve Bakanlar Kurulu'na hiç gitmedi ki. Tasarının kanunlaşmasından sonra KSSGM'nin bütçe ve personel açısından daha geniş olanaklara sahip olması bekleniyor. Ve bu bütçe ile KSSGM'nin yapması gereken bir takım işler, görevler var: "Kadının sosyal, ekonomik ve siyasi kararlara katılımını artırarak. kalkınma süreci ve toplumla bütünleşmesini sağlamak gibi, konuyla ilgili kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak gibi yani kadınların eğitim düzeyini, ekonomik hayata katılımını artırmak. sağlık, sosyal ve hukuki güvenliğini sağlamak gibi..." Mesele bunun engellenmesi.

Kadının ve bireyin ön plana çıkarılması konusuna gelince! Kadının birey olarak toplumsal yaşamda yer alması ifadesi zaten Türkiye'nin imzaladığı ve uygulamayı taahhüt ettiği ulusal ve uluslararası metinlerde yeralan. yeni olmayan bir ifade. Ayrıca yine Yasada yer aldığı söylenen, 'kadına karşı her türden ayrımcılığı önlemek' ifadesi de kadınla ilgili bütün uluslararası metinlerde geçiyor. Sağ basının Refah Partili iktidara yaptığı uyarılar bizim için de çok önemli. Bu yasanın engellenmesi kadınlar için önemli tehlikelerin habercisi olacak.

Seda Güler "Ben ne erkeklerden nefret ediyorum, ne de kadınların erkeklerden üstün olduğunu iddia ediyorum" diyerek, köşesinde yazdıklarını bir kitapta toplamış. İsteği çok basit; "Tüm kadınların ve erkeklerin samimi olması, bir cinsin diğeri üstünde egemenlik kurmaması."

Erkekte Kadın Korkusu

Şimdiye kadar gazetelerin kadın ekleri, yemek, moda, güzellik, magazinle sınırlıydı. Sabah'ın eki Melodi'de son bir kaç yıldır bütün bunların yanında feminist bir bakış açısına da yer veriliyor.

Melodi'nin editörü Seda Güler, özellikle köşe yazılarında en çok feminizmden, kadınlardan, erkeklerden, iffetten, dayaktan, tacizden, evlilikten, boşanmadan, medeni kanundan, cinsellikten, siyasetten söz ediyor. Şimdi bu yazılarını bir kitapta, bu başlıklar altında toplamış. Kitabın adı Erkekte Kadın Korkusu. Seda'ya neden kadın konusuyla ilgilendiğini sorduk ve neler yaptığını:

"Gazeteciliğe bir kadın dergisinde başladım. O yıllar feminist hareketin de hareketlendiği yıllardı. Kadın olduğum için bu alana daha çok ilgi duydum. Ve giderek donanımlı hale geldim. Hoşuma gidiyor. Kadınlara, erkeklere bir şeyler söylemek, düşündürtmek güzel bir şey. Üstelik de bunu bir günlük gazetenin ekinde yapabiliyorum. Kadın dergilerini daha seçerek alıyorlar. Melodi'yi gazeteyi alan okuyor, yani daha geniş bir yelpaze var. Kadın da var erkek de. Yazdıklarımı yanlış, saçma bulmuyorlar, haklısın diyorlar. Tartışmalı konularda erkekler daha çok arıyor. "Haklısınız ama burası Türkiye" diye lafa başlıyorlar. Olumsuz tepki çok az. Benim için düşündürtmek çok önemli. Sonuçta en ufak şeylerde bile yandaş buluyoruz. "

Melodi'nin yanı sıra bir de kadınların klasik rollerine çok uygun Gelin, Bebeğim ve Biz gibi dergilerin de yayın yönetmenisin, bu seni çelişkiye düşürmüyor mu?

"Çelişki olduğunu düşünmüyorum. Evlilik ve çocuk yaşamın parçası. Hem model veriyoruz, hem bilinçlendiriyoruz. Cinsellik, doğum kontrolü anlatıyoruz. Estetiğe de katkıda bulunalım istiyoruz. Zaten evlenecek, makyaj yapacak bari doğru dürüst yapsın. Bebek dergisinde çocuk bakımı var. Bebeğim ve biz Türkçe'de çok iyi bir ifade olmadığı halde derginin ismini böyle koyduk. Bebekler sadece anneye kalmasın, babalar da doğuma katılsın, bebeğin altını değiştirsin diye yazıyoruz. Hayatta bilgi yok, ya çok az ya da yanlış bilgi var. Mesela doktor bilgi vermiyor. Biz bilgi veriyoruz. Bu dergilerin başında feministler var, mesajlar da ona göre oluyor."

Şevket Kazan istifa!

Geçtiğimiz Ağustos ayında cezaevlerindeki koşulların düzelmesi ve hukuk dışı uygulamaların son bulması için ölüm orucu yapan tutuklulardan on ikisi yaşamını yitirmişti. Adalet Bakanı Şevket Kazan, on iki kişi ölene kadar kılını kıpırdatmak bir yana, üstüne üstlük "Onlar yemek yiyorlar, onlara bir şey olmaz" diyordu. On iki ölümden sonra, talepleri yerine getirmeye söz verdi. Ama aylar geçti, söz verilen talepler yerine getirilmedi. Tutuklu ve hükümlüler, onların yakınları, ilgili dernekler ve avuklatlar koşulların eskisinden de ağırlaştığını, baskıların arttığım, söz verildiği halde ölüm orucunda sağlıkları bozulanların tedavilerinin yapılmadığını söylüyorlar. Cezaevleri yine kaynıyor. İlk kötü haber Diyarbakır'dan. Kimileri on, kimileri on iki kişinin öldüğünü söylüyor. Görevi aldığından beri onlarca kişi öldü, Şevket Kazan hâlâ Adalet Bakanı. Onu protesto ediyor ve derhal istifa etmesini istiyoruz.

"Doğada da dişiler tek, erkekler çok eşli"

Kadınlarla erkeklerin yaşadıkları cinselliğin farklı olduğu açık. Yine açık olan, bu farkın esas olarak toplumsal bir iktidar ilişkisinden, erkek egemenliğinden kaynaklandığı.

Erkekler çok sayıda sperm ürettikleri için, evrim yasasını izleyerek, türün üremesini sağlamak üzere daha çok sayıda yumurtayı dölleme eğilimine giriyorlar".

"Doktorlar sağlıklı bir hayat için kadınların aşkı ve seksi aynı erkekte birleştirmelerini, erkeklerin ise aşkı başka kadında, seksi başka kadında bulmaları gerektiğini söylüyor."

"Aldatmanın nedeni erkeklerde 'heyecan arayışı', kadınlarda 'duygusal boşluk' "

Bunlar bazı dergilere ya da günlük gazetelerin magazin ya da kadın eklerine rasgele bir göz attığınızda, hemen her gün görebileceğiniz türden genellemeler. Genellikle hiçbir bilimsel kaynak gösterme, insanları ikna etme ihtiyacı duyulmadan öne sürülen ve zaten kimsenin de önemseyip aslını araştırma gereği duymadığı türden klişeler; ama yaygın bir kabule dayanıyor ve bunu her gün onaylayıp sağlamlaştırmaya hizmet ediyorlar: Erkekler doğal olarak çok eşli, kadınlar ise tek eşli olma eğilimindedirler, dolayısıyla tersi pek doğal karşılanmaz. Bunların ne kadar "doğal eğilimler" olduğu ve eğilimler konusunda bir genelleme yapmanın ne kadar doğru olduğu hep tartışmalı şeyler. İnsanların çoğunluğunun tek eşli yaşadıklarını söyleyebiliriz herhalde. Bu belki de büyük ölçüde zorunluluktan, toplumun yapısından kaynaklanıyor. Ama yine de bir başka toplumda da insanların tek eşliliği tercih etmeyeceklerini kesin olarak söylemek zor çünkü kadın-erkek tek eşlilikten memnun olan ve kendi isteğiyle öyle yaşayan pek çok insan da var. Bundan ille de tek bir eşle ölene dek birlikteliği kastetmiyorum tabii. Ayrıca bir dönem ya da belirli bir ilişkide tek, bir dönem çok eşli yaşamayı tercih edenler de var. Öte yandan, birden çok insanla cinsel ilişki eğilimi duyan ve bunu gerçekleştiren kadınların sayısı da az değil. Ama bunun farkı, erkeklerinki kadar hoş karşılanmaması.

Bu "doğa" tartışmasına girmekte aslında pek mana yok, çünkü doğada da bu işler türden türe değişkenlik arz ediyor. Ayrıca neyimiz doğal da bu konuda doğadan örnek alalım. Hayvanları bilmem ama, insanlarda üreme içgüdüsü ile cinsel haz birbirinden ayrılalı epey oluyor (eğer başından beri ayrı değilse tabii).

Öte yandan, kuşkusuz kadınların bugün fiilen erkeklerden farklı olarak daha çok tek eşli yaşadıkları söylenebilir. Kadınlarla erkeklerin yaşadıkları cinselliğin farklı olduğu açık. Yine açık olan, bu farkın esas olarak toplumsal bir iktidar ilişkisinden, erkek egemenliğinden kaynaklandığı. Yani eğilimleri ne olursa olsun, kadınların cinselliği zaten bastırılmış, erkeklerin ki ise pompalanmış bir cinsellik.

Kadınlar için duygusal ihtiyaçların ön planda olduğu, cinselliğin bunun bir türevi olduğu hep söyleniyor. Bunu biz de, erkeklerden farkımızı vurgularken söylüyoruz zaman zaman. Ama fiiliyatta işler bu safiyet içinde gerçekleşebiliyor mu, ya da bu kadınların her zaman geçerli ve doğal eğilimleri mi, o tartışmalı. Şimdi, diyelim ki, aşkı ve seksi bir kişide birleştirdik. Kadınların bunu önemsedikleri kesin. İyi de bu ne kadar sürer, kaç ay, kaç yıl? Yani mesela âşık olup evlenmiş ve coşkulu bir cinsellik yaşamış bir kadının, sekiz ya da on beş yıl sonra hâlâ kocasıyla ilişkisinde duygusal tatmin bulduğu ve ilişkisini korumak istediği halde artık cinsel heyecan duymaması az rastlanır bir durum mu? Evliliğini ya da birlikteliğini sarsmamak için kırk takla atarak başkalarıyla cinsel birliktelikler yaşayan kadın sayısını kim biliyor? Ya da sevgilisiyle hem duygusal hem cinsel tatmin duyduğu halde "gözü dışarı kayan" kadınlar yok mu? Bunun ille de "duygusal boşluk"tan kaynaklandığını, "heyecan arayışı" ya da yalnızca merak, yeni bir bedeni keşfetme merakı olmadığını kim iddia edebilir? Ya da bir kadının iki erkekte ya da iki kadında, birbirinin yerini tutmayan farklı duygusal ve cinsel doyumlar bulabilmesi olanaksız mı? Kocasına otuz yıl sadık kalmış ve ondan ayrılmayı hiç düşünmemiş herhangi bir kadının ona hâlâ aşık olduğunu ya da iyi bir cinsellik yaşadığını kafadan söylevebilmek ne kadar zorsa bu sorulara cevap verebilmek de o kadar zor.

Bir de tersinden bakalım, erkeklerin cinselliği duygulardan daha kolay soyutlayabildikleri, daha "uçkuru gevşek" yaşadıkları, birden fazla kişiyle ilişkiye kadınlara oranla daha çok girdikleri söylenebilir. Bu oran farkında, erkeklerin bu konuda daha az toplumsal baskı yaşamalarının, daha çok imkâna sahip olmalarının mutlaka payı vardır. Ancak, "çentik atma" diye tanımlayabileceğimiz bu eğilimin "doğal" bir eğilim olduğu rahatlıkla söylenebilir mi, bilemiyorum. Yani gerçekten her defasında sırf seks olsun diye mi önüne çıkanla yatabiliyor bu erkekler? Bunda sanki kapitalizmin tüketim dürtüsünün de bir payı var gibi. Yani daha çok mal tüketmenin, ihtiyaç olmadığı halde onu da bunu da oburca satın almanın doyumu? Kuşkusuz, hiç de ihtiyaçtan kaynaklanmayan bazı şeyler, yalnızca bir kez insanın hayatına girdikleri için, sonunda kendilerini ihtiyaç haline de getirebiliyorlar!

Bir de yine bu genel geçer iddialara göre, erkeklerin aşkı başka kadında, seksi başka kadında bulmaları gerekiyormuş. Sahi bu aşk ne demekti, yani eğer cinsel heyecanı o da içermiyorsa? Birlikte olduğu kadınla yatmak istemeyen bir erkeğin ona âşık olması nasıl birşey oluyor? Erkekler için de aşkı ve seksi tek insanda bulmanın ideal bir durum olup olmadığından emin miyiz? Yani erkeğin başka bir kadınla sevişmesi yalnızca "heyecan arayışı" ise, diğer kadından ayrılmamasının nedeninin orada bulduğu "duygusal doyum" olduğunu mu düşüneceğiz? Düşük ihtimal. Öte yandan, bir kadınla hem duygusal hem de cinsel coşkuyla birlikte olan bir erkeğin bir başka insanla da birlikte olması az rastlanır bir durum değil. Yani orada da "heyecan arayışı" pek ikna edici olmayabiliyor.

Biraz karışık oldu ama bu işler karışık işler zaten. Aslında sanırım önemli olan kadınların ya da erkeklerin tek eşliliğe mi çok eşliliğe mi meylettiklerini tespit etmek değil. Üstelik eğilimler koşullara göre değişen şeyler. Önemli olan, herkesin cinsel ve duygusal doyumu kendi tarzında ve özgürce arayabilmesi. Bunun da bir tek koşulu var: Kadınların cinsel tercihlerini özgürce yaşadıkları ve de özgürce ifade edebildikleri, erkeklerin de bacaklarını biraz toplayıp özgürlüklerini kadınlar aleyhine kullanamaz hale geldikleri bir toplum.

Esin Demir

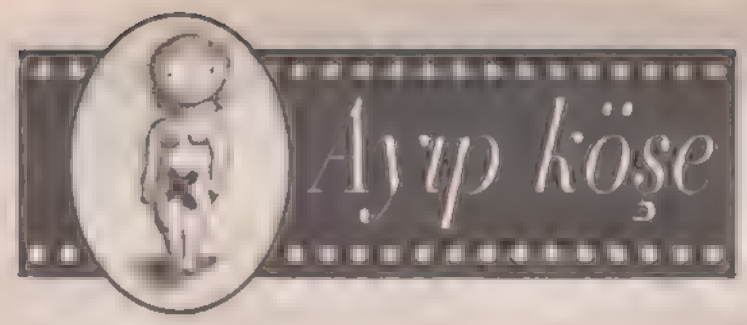

Onun önce sesine vuruldum. Şarkılarının tümü aşk şarkısıydı ve çok duygulu söylüyordu. Bir süre sonra ise onu her dinlediğimde o şarkıları bana söylediğini hayal edivordum. Artık film, haber izlemez oldum.
Televizyonda sürekli müzik kanallarını açık tutuyor, onun çıkmasını bekliyordum. Harika dans ediyordu. Kendimi kaybederek izliyordum. Ononla ilgili her haberi okuyor, fotoğraflarını kesiyordum. Odamda da dev bir posteri asılıydı artık. Hayatta hiç bir sanatçının. futbolcunun, bir ünlünün fanatik hayranı olmamıştım. Bu başkaydı. Aslında fanatik hayran değildim. onu istiyordum.
Yine bir gün o en sevdiğim şarkıyı söylerken, ben televizyonun karşısında onun vücudunu izliyordum. Vücutlarımızın birbirine değmesini istivordum deli gibi. Gözlerimi kapattım. Fonda onun sesi.
Konserdeyiz. Ben en önde oturuyorum. ona bakıyorum sürekli. O da dans ederken beni farkediyor. Her dönüşünde gözleri bana takılıyor. Son şarkısında yerimden fırlıyorum. kulise gidip onu bekliyorum. Kulis çok kalabalık. Beş dakika sonra ter içinde geliyor, hemen gömleğini çıkarıyor. Altında daracık pantalonu, üstü çırılçıplak. Yine gözlerimiz takılıyor. Çok istiyorum onu, herkes dışarı çıksın ve hemen birbirimize sarılalım. Tebrik eden. sarılan, çiçek veren hayranları. terini silen. havlu tutan yardımcıları... Sabrım taşıyor, onun da... Yardımcılarından birini çağırıyor. kulağına birşeyler fısıldıyor ve birkaç dakika içinde oda boşalıyor. Şimdi başbaşayız. Yanıma yaklaşıyor, ayağa kalkıyorum, hemen o an öpüşmeye başlıyoruz. Dudaklarımız birbirinden ayrılmadan. tek kişilik koltuğa oturuyor. ben de kucağındayım. Dudaklarımı, boynumu öpüyor. kulağımı emiyor. Hiç konuşmuyoruz. Sadece arada sırada.
"Çok istiyorum seni," diyor. "Ben de," diye yanıtlıyorum. Bir elini elbisemin yakasından sokup göğüslerimi sıkıyor, diğer eliyle elimi alıp pantolonun üzerine götürüyor. Çok sert. Okşuyorum. "İçine almanı istiyorum," diyor ama koltuğun üzerinde imkânsız. Ben de bir an önce içimde olmasını istiyorum, yine de bir türlü kalkamıyoruz. Eteğimi sıyırıp, bacaklarımı okşuyor. Az sonra daha yukarılara çıkıyor, şimdi eli oramda. Ben de hâlâ onun sertliğini okşuyorum. Bir-iki kez kalkmayı deniyoruz, kalkamıyoruz. Bütün bunlar ne kadar sürüyor bilmiyorum ama artık tek şey istediğimi biliyorum. Onu içime almalıyım. Yine birbirimizden ayrılmadan yere, tahta zeminin üzerine yatıyoruz. "Pantolonumu sen çıkart," diyor. Pantolonu düğmeli. O beni okşamaya devam ederken. ben onun düğmelerini çözüyorum. O şimdi çırılçıplak, benim elbisem üzerimde. Elbisemi çıkartacak sabrımız yok. bir eliyle elbisemi yukarı kaldırıyor. bir eliyle külotumu çıkarıyor. Eli bacak arasında gezinmeye başlıyor. Onu içimde hissedince çok heyecanlanıyorum. Onun iyice tahrik olup. hareketlerinin hızlanması beni de tahrik ediyor. Beline sıkıca sarılıp kendime doğru çekiyorum. O da ellerini kalçalarının üzerinde birleştiriyor. kendine doğru çekiyor beni. Böylece gidip geliyoruz. Kulağıma sürekli "Şahanesin" diye fısıldıyor. O da çok şahane. Şimdiye kadar yaşadıklarımdan çok farklı bir şey yaşıyorum. Hiç bitmesin. hep böyle devam etsin istiyorum ama o boşaldığımda dayanamayıp ben de boşalıyorum.
Artık mastürbasyonlarımın vazgeçilmez hayali o.

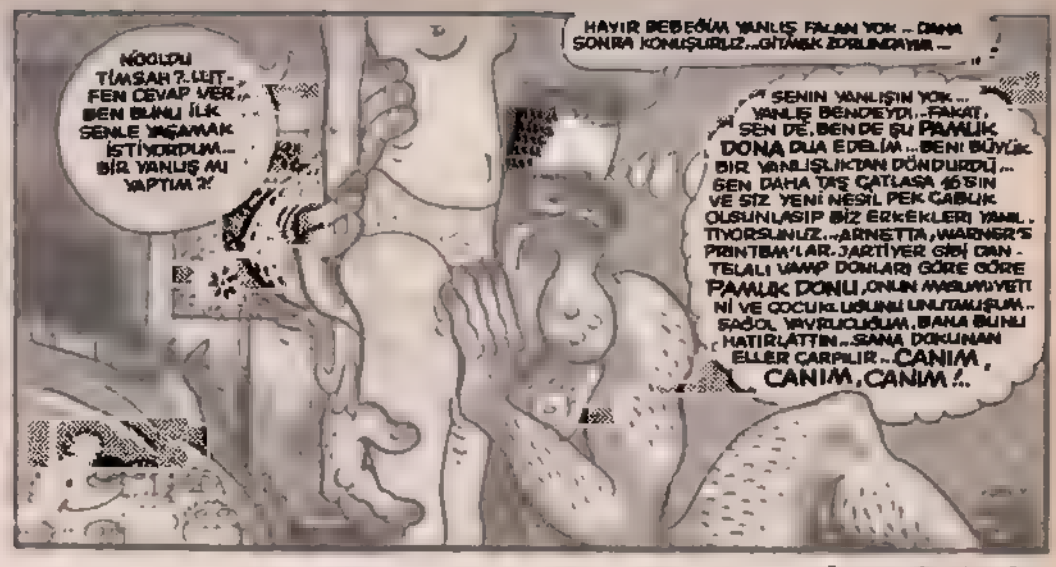

Leman dergisinden.

yatağa girerken üstünüzde ne olur?

marilyn monroe'yla ilgili anlatılan bir şey vardır. yukarıdaki soruya, "chanel'in beş numaralı parfümü," diye cevap vermiş. benzer bir şey *tatlı hayat* adlı filmin bir sahnesinde de. anita ekberg aynı soruya, "bir kaç damla fransız parfümüyle," cevabını verir.

yatağa girerken ne giydiğimiz oradan çıkarttığımız sonuçlar kadar önemli adeta! ya da orada çıkartabildiğimiz sonuçların bir göstergesi.

bir kadın, "annem yıllar boyunca bana dizi dizi pazen gecelik dikti. robalı, uzun kollu. kışları çok iyi oluyordu: hatta iyice soğuk olan gecelerde altına bir de pijama giyiyordum. yazları da eski tişörtlerle yatardım. vitrinlerde, pazarda gördüğüm seksi gecelikleri giyebileceğim hiç aklıma gelmemişti. sonra bir gün ablam bana bir gecelik hediye etti, ipek, dantelli bir şey. hani neredeyse, "bir geceliğim oldu, hayatım değişti" denecek bir durum. onu giyince aynı o filmlerdeki kadınlar gibi olabildiğimi farkettim. ondan sonra annemin geceliklerine paydos dedim."

daha genç bir kadın ise başka şeyler anlatıyor: "daha genç kızken bir arkadaşımla birlikte çeyizime bakmıştık. bir gecelikler çıktı aklımız durdu. göğüs kısımları tülden. askılı falan şeyler. başları bağlı annemle teyzemin böyle çeyizler hazırlamasını aklım alınamıştı. evlendikten sonra da o gecelikleri asla giymedim. zaten kışları bırakın ince geceliği çorapsız zor giriyorum yatağa.

gecelik konusu açıldı mı kadınların çoğu üşümekten bahsediyor. kış günü seksapeli falan boşverip sıkıca giyiniyorlar yatağa girerken. ama bir kısmı da tıpkı yukarıdaki kadın gibi o seksi gecelikleri kendisine uygun görmüyor. benzer bir şeyi bekâr bir kadın da anlatıyor:

"düzenli bir aşk hayatım yok. ara ara değişen sevgililerim oluyor. adamı almışsın ilk defa eve getirmişsin. seksi bir gecelikle karşısına çıkıyorsun. bunun yaratacağı bir etki var. ben de tam öyle bir izlenim yaratmaktan çekiniyorum. o yüzden uzun tişörtleri andıran penye gecelikler var ya. onlardan hiç şaşmam."

foucault diye ünlü bir filozof var hani. *bu bir pipo değildir* diye bir kitabı var. bu gecelik işinde de öyle bir şey var: askılı dantelli bir gecelik sadece bir gecelik değildir. onun çok çok ötesinde nasıl seviştiğinizle ve buna bağlı olarak da nasıl bir kadın olduğunuzla ilgili bir anahtardır. öyle mi? robalı, bebe yakalı. uzun kollu, uzun pazen bir gecelik. kısa yün çorapların içinde fettanlık etme hakkımızı kim elimizden aldı allah aşkınıza?

gerçi iş gecelikle de bitmiyor bunun bir de iç çamaşırı var!

iç çamaşırı tuhaf bir laf. sanki sürekli yıkanması gereken bir şeyler varmış gibi (buyrun size cinsellikle ilgili olumsuz bir göndermne daha!) kapsamı geniş tabii. fanilladan jartiyere çok geniş bir yelpazeyi kastetmek için kullanılıyorsa da en çok külot anlamına geliyor galiba. biraz da külota külot ya da don demek için galiba. en kaba en dolaysız ifadelerin kullanıldığı porno metinlerde bile. "siyah, dantel çamaşırını bir hamle de yırtınca..." filan gibi cümleler kullanılıyor.

külotun paçalıdan tangaya türlü çeşidi var. şu külotlu çorap devrinde jartiyer deseniz. sanki yalnızca seksapel için kullanılırmış gibi geliyor insana. ve pornodaki yer alış tarzı ve sıklığı da bu kanaati güçlendiriyor. ama bir bütün olarak iç çamaşırları için yukarıda geceliklerle ilgili söylediğimiz şeyi söylemek mümkün: sanki nasıl çamaşırlar tercih ettiğimiz cinsellikle ilgili tercihlerimizin bir ifadesi. bunun en iyi örneği yanda: puştun allahı. kadın avcısı timsahı bile insafa getiren pamuklu külot. ve fakat bu insafa gelişte bir insafsızlık yok mu. siz hiç bir erkeğin nasıl seviştiğine atlet mi fanila mı giyiyor ona bakarak karar verdiniz mi?

ayşe düzkan

allahım. neydi günahım!

ibrahim tatlıses, uzun zamandır suskundu. nihayet yeni bir kaset çıkardı. kasetin çoğu derleme türküler. allalı için hepsini çok güzel okuyor. tabii onlara değil de yenilerden hani fantezi diyorlar ya, öyle bir parçaya klip yapmış. *allahım, neydi günahım*! üstelik klibi de kendi yönetmiş, iyi mi.

Klip, başrol oyuncusu hanım kızını (kendisi pınar dilşeker oluyor) küsük küsük eşyaların toplamasıyla başlıyor. evet. kavga ediyorlar. ibo. kavgada, "beni dinlemek istemiyorsun." gibi Amerikan dizilerinin tercümelerinden alınma cümleler sarfediyor. urfa'lı ibo ya. o fiziğiyle bu cümleleri kurduran yüce rabbini ne yaptığını biliyordur.

fakat konuşmanın gelişinden anlıyoruz ki. pek lafını etmek istemese de ibo kıza bir kelek yapmıştır. yenge çok kızgındır, hâşâ huzurunuzdan, ibrahim e "hayvan" bile der. ibo'nun bu saldırı karşısında bile altın alınmasından anlıyoruz zaten bir bok yemiş olduğunu. olaylar, şimdilerde pek moda olan beş yıldızlı, plastik sandalyeli tatil otellerinden birinde geçmektedir. bu da bize, ibrahim'in gözünün dışarı kayabileceği bir ortamı içinde bulunulduğunu (etraf bikinili kız doludur ve ibrahim tatlıses de en nihayetinde ibrahim tatlıses tir) düşündürür. neyse uzatmayalım, kız kaçmaktadır. ama ibo'nun hatırası zihninden gitmez. (yaşlanıyor nu nedir, ibrahim tatlıses acayip romantik olaylara girmiş.) bu olayların hemen hepsinin tatil yörelerinde cereyan etmesi aklımıza bu aşkın tatil aşkı olması ihtimalini getirmektedir. ayrıca genç popçuların meraklısı olduğu atlet hadisesine özenmeyi yakıştıramadım ibo'ya. benim en çok sevdiğim iki sahne var. bir tanesi tarihi bir anfiteatrın merdivenlerinde takılmaları; hayır efendim. ibo oralarda yalnız da gezse kimse tarihi eser kaçakçısı olduğunu düşünmez, o milyonlara malolmuş bir sanatçı ve herhalde ülkemizin tarihi güzelliklerini merak etmeye hakkı var. ikinci sevdiğim sahne de, ibo'nun, yanağından öpecekmiş gibi yapıp gerdana çalışacakken kızın aradan kaçıvermesi. neyse hatıralar sarmıştır dört bir yanını. pınar cık. bir yandan ağlayıp bir yandan da önce bir taksi sonra da bir şehirlerarası otobüsle kaçışını gerçekleştirir. uçak değil de otobüse binişi, bir de elinde cep telefonunun olmayışı bende kanaatkâr bir kız olduğu hissini uyandırdı ne yalan söyleyeyim. kızcağız öyle fotoğraflara bakıp ağlarken (klipte o kadar çok fotoğraf, fotoğraf çekme sahnesi var ki vani amatör fotoğraf makinesi reklamı olsa ancak bu kadar özendirici olur) ibrahim yanında belirir. adamcağız kalkınış peşinden koşmuş, daha ne olsun pınar da affediverir tabii. (vani çoğumuz böyle yaparız ve aklımıza şaşayım.) sarılırlar falan filan. ne divevün, allalı bir resimde kocatsın.

ayşe düzkan

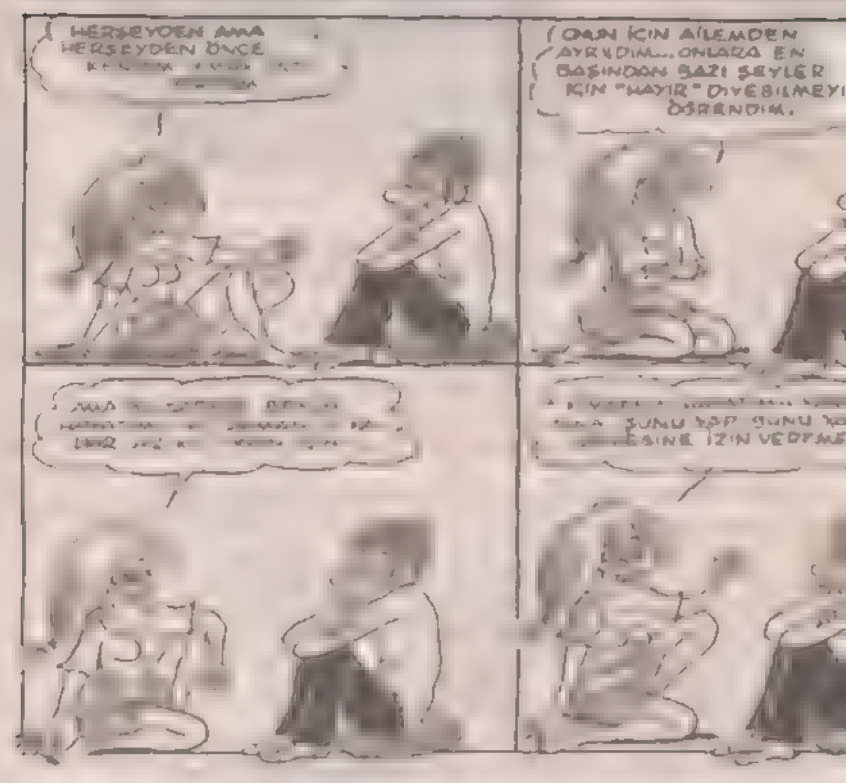

Bir bulmacamız var...

SOLDAN SAĞA: 1. Yüzyılın başında Avrupa nın çeşitli ülkelerinde oy hakkı için mücadele eden ve İngiltere'de ilk açlık grevini yapan kadınlar. **2.** Aynı tiyatroda çalışan oyuncular topluluğu... Satrançta özel bir hamle. **3.** Arkadaşımızın kocası ya da erkek arkadaşı size asılmaya başlarsa, onun nasıl bir adamı olduğunu düşünürsünüz? **4.** Az görülür, çok değerli aynı zamanda da bir kadın adı... Aydınlık, ışık. pırıltı ve yine aynı zamanda bir kadın adı, farkettiniz mi, olumlu ve hoş kelimelerin hepsi aynı zamanda kadın adı olarak kullanılabiliyor. **5.** (Tersi) Erkeklerde olması makbuldür... Erkeklerin kalbine giden yolda lezzetlisini yapmak bir sonuç verir derler. **6.** Rengi kızıla yakın bir çam türü... (Tersi) Olumlu soru eki, yani dışarı çıkmak istiyorsunuz, erkek arkadaşınıza ya da kocanıza bunun gerekleri üzerine örnekler verip ne kadar haklı olduğunuzu anlatmaya çabalıyorsunuz ve en sonunda ekliyorsunuz "... mi?" **7.** (Tersi) Mustafa Sandal'ın şarkısında adı geçen bir araç... Terslik durumlarında kullanılır. **8.** Adamla kavga ettiniz. barışmak için nevi ararsınız? Varsa tabii. **9.** (Tersi) Soru eki... (Mühiş ciddi bir soru) Kurdun veya tilkinin ense postundan yapılan kürk. **10.** Cinsel Politika'nın yazarı. soyadı Millett olan Amerikalı feminist yazar... Omuzunuza atarak kullanabileceğiniz bir şey.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1. Sharon ön adlı film yıldızı... Kapalı olmayan. **2.** Tümör... - Şu sıralar Irak'a bomba yağdırmakla meşgul bir ülkenin eyaleti. **3.** (Ciddi soru sormakta ısrarlıyız) Fundagillerle birlikte bunlara benzeyen daha başka familyaları da içinde toplayan bir bitki takımı. **4.** Kadın milletvekili adayı göstermeyen. iktidardaki bir siyasi parti... İdare yönünden. idare tarafından anlamına gelen bir kelime. **5.** Ballı babagillerden, tüylü ve beyazımtırak yaprakları olan ıtırlı bir bitki. daha çok çayını içersiniz. **6.** Şirin bir kadın adı, en çok da isteklerde Hale ve Lale'den sonra gelir... Ve eki yerine geçer. **7.** Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarar, lafı uzatmak için de kullanabilirsiniz. **8.** (Ayrıntılı yemek tarifleriyle uğraşanlar için kolay bir soru) İnek veya dana budunun orta bölümü... Başında ağlamanız beklenir. **9.** Okumaktan emir... Köpeğin diğer adı... (Tersi) İnsanların yerleşim alanlarının dışında yaşayan ve erkekler tarafından öldürülmesi meşru kabul edilen hayvanların genel adı ve ne çarpıcıdır ki erkeklerin gözünde kadınların durumu yine aynı kelime kullanılıyor. **10.** Sözlüklerde yayla atılan. ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa tahta çubuk diye tarif edilir. bir de aşık olursanız kalbinize saplandığını hissedersiniz... Kötü giden bir evlilik için işi çok fazla uzatmadan verilen boşanma kararı, kökten, kesin çözüm.

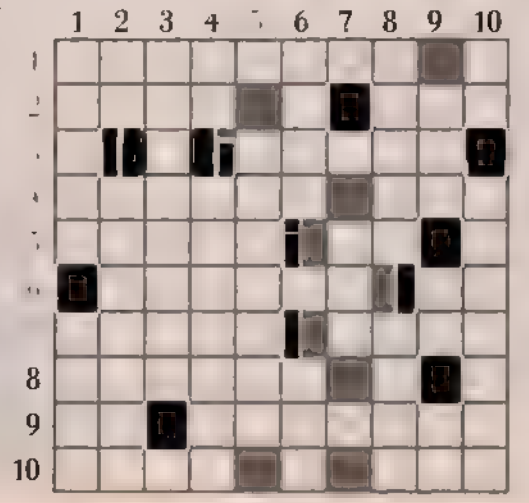

Cevaplar *Pano* bölümümüzde.

"50.000 dolar keş ödüyoruz"

Şaka maka derken, erkek güzeli yarışmaları memleketimiz kültüründe bayağı bir yer etmeye başladı. Aslında insan baştan yadırgıyor belki ama, kadın-erkek eşitliği bakımından, bunlara karşı çıkmakta bir fayda da görmüyorum.

Gerçi son yarışmanın sonuçları, "Bir Türk Dünyaya Bedel" zihniyetini zedelevecek biçimde gerçekleşti ama, yine de bu medeni konuda öncülük edip dünyanın güzel erkeklerini memleketimizde toplamış olmanın şerefi yeter. Bir de hani keşke sunucumuz Berna Laçin, yarışmacıların Sultanahmet ve Kapalıçarşı'da gezinmeleri olayından söz ederken, "Ulusov Turizm'le nakliyatları sağlandı" gibi bir ifade kullanmamış olsaydı! Gerçi nerden Türkçe bilip nerden anlayacaklar ama...

Aslında, bu ifade boşuna edilmiş gibi de görünmemektedir. Bilirsiniz, yani ben biliyorum, her dil sürçmesinin bilinçaltında bir sebebi vardır efendim. Bu sürçme de, aslında memleketimizde son bir kaç yıldır cereyan etmekte olan bir gelişmenin dışavurumundan başka bir şey değildir. İyi mi oldu bilmem ama, müjde, artık erkekler de cinsel meta olabiliyorlar; yani böyle şeyler eskiden de olurdu ama. bunun toplumumuza malolması, meşrulaşması ve de alkışlanmasıdır yeni olan. Kadınlar da erkek bedenini nesneleştiriyorlar artık. Tabii mesela *Hürriyet* Gazetesine bir göz atınca, daha katedecek çok mesafe olduğunu görmeden edemiyor insan. Birinci sayfadan verilen habere ayrılan yerin yarısından biraz fazlasını dekolte giyinmiş bir kadın resmi kaplıyor. Geri kalan yarıya da üç erkek güzelinin vesikalık civarındaki fotoğrafları. yazısı filan hepsi sığmış. Ne ilgisi var demeyin. Sarışın. Macar asıllı İvana Trump. Jüri üyesi. Fotoğrafın altında şöyle yazıyor: "En yakışıklıyı seçti.

Aslında belki de bu erkekleri nesneleştirme işinde ifrata kaçmamakta bir fayda olabilir. Yani öyle Berna Laçin gibi ikide bir, yarışmayı kazanacak olan için, "50. 000 dolar keş ödüyoruz" deyip olayı kabalaştırmak gerekmiyor haliyle. (Efendim keş nakitin İngilizcesi olur. Kızcağızın Türkçesi'nin zavıf olduğu şu "nakliyat" işinden anlaşılıyor zaten. Ama İngilizcesi öylesine ağır basıyor ki, ne yapsın yani. Ben on iki yaşındavken, rahmetli amcam hava atmak istediği zaman, benim üç aylık Fransızcama atfen, "Fransıza Fransızca öğretir yani" derdi. Öyle aklıma geldi de bu anımı sizinle pavlaşayım istedim.) Bizde gelişme diz boyu, gel gör ki hâlâ çağdaş Avrupa kadını seviyesine ulaştığımız kabul ediliyor mu acaba, hiç sanmam. Öyle olsaydı, jüride bir sürü yabancı kadının yanında bizden birine de yer verirlerdi herhalde. Yani meraklı olduğumdan değil ama insan kıllanıyor. Jüride Bruce Forsyth dive bir komedyen var. spiker kendisini, yaşlı, çirkin kurt dive tanıtıyor; o anlıyor da erkek güzelinden biz anlamıyoruz herhalde. Kadınlarımızı böyle şeylere lavık görmüyorsunuz, tamam, ama dönüp bir bakın, olan kime oluyor? Öyle sapsarı bir Belçikalı'yı seçiverirler, keşleri de elin adamına kaptırırsınız. Olan memleketin döviz rezervlerine oluyor zaten. Neyse ki Sibel Can vardı da içimize su serpildi biraz. "Dedikodu dedikodu yaptırmam", "Gül Döktüm Yollarına" filan derken elin gariplerini müsamere çocuğu gibi iki adım geri üç adım ileri oynattı. Müstehaktır!

Gerçi jüride bizden birileri olsa ne olacak. Şöyle bir baktım da, onca güzel içinde bir tane bıyıklı, bir tane göğsü kıllı yok (acaba yaş icabı bıvık terlemesi olayına girilmediğinden mi?).

Lafımı bitirmeden önce, Korhan Abav'ın sunuculuğuna değinmesem haksızlık olacak şimdi. Ben yarışmacıları bu kadar ivi tanıtan bir sunucu, bu kadar bilgilendirici açıklamalar ne gördüm ne duydum. Örneğin, Belçikalı çıkıyor, yani dünya alem görüyor ekranda. sunucumuz şöyle açıklıyor: "Sarışın bir yarışmacı". Sahiden de öyle! Tayİandlı geliyor, sunucumuz yine açıklıyor: "Esmer" Bunun gerçek olması iyice şaşırtıcı ama. evet yine öyle. Allahtan çocuklar smokinlerinin üstünü çıkarıp iç gıcıklayıcı bazı bilgiler sunu-yorlar da fazla tanıtıma gerek kalmıyor.

Nesrin Tura

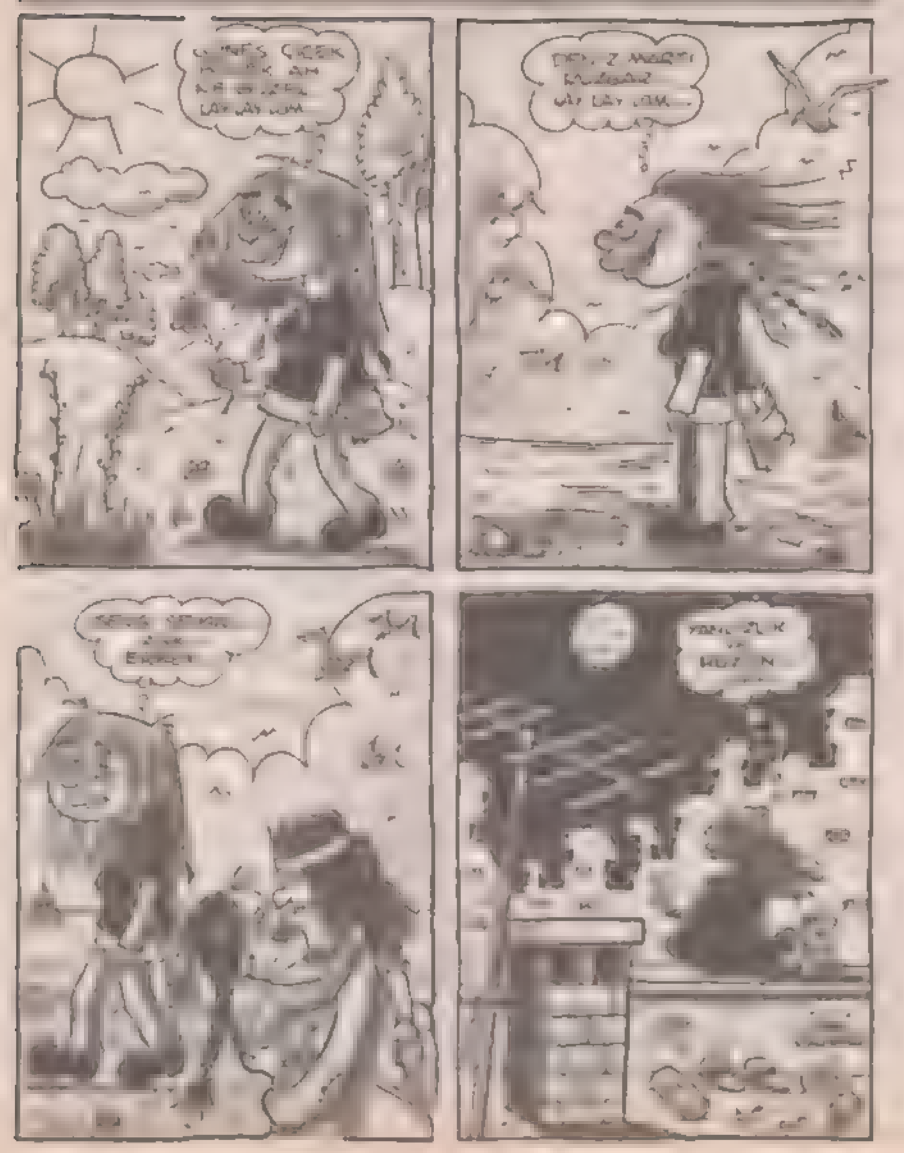

Geceler erkeklerin

Birden yanlarına üç "adam" geldi ve arkadaşını dövmeye, Gökçe'yi de "tecavüz" amacıyla hırpalamaya başladı. Gökçe i e arkadaşı, şaşkınlık ve panik içinde kaçmaya başladı ar. Adamlardan biri Gökçe'yi tutmaya çalışırken, bir yandan da kendi pantolonunun fermuarını açmak için uğraşıyordu.

Almanya'da büyüyen ve üç yıldır da İtalya'da okuyan Gökçe, Ağustos ta Türkiye'ye tatilini geçirmek üzere geldi. Yanında İtalyan arkadaşları da vardı. İtalyan gençlerin Ortaköv, Beyoğlu ve Boğaz gibi mekânlarda uğradıkları sözlü tacizleri ve klasik turist kazıklama çabalarını saymazsak iyi vakit geçiriyorlardı. İstanbul'daki son gecede, Gökçe ile bir İtalyan genç. birlikte bir Beyoğlu gecesi geçirmek istediler. Sabaha karşı 03.30 sıralarında Galatasaray Lisesi önünde oturuyorlardı. Birden yanlarına üç "adam" geldi ve İtalyan genci dövmeye. Gökçe'yi de "tecavüz" eylemi amacıyla hırpalamaya başladı. Gökçe ile arkadaşı. şaşkınlık ve panik içinde kaçmaya başladılar. Adamlardan biri Gökçe yi tutmaya çalışırken. bir yandan da kendi pantolonunun fermuarını açmak için uğraşıyordu. Belli ki vakit yitirmeye tahammülü yoktu! Gençler kaçarken polise rastladılar. İş karakolluk oldu.

Ancak. pek çok kadının tahmin edebileceği gibi, polis öncelikle Gökçe'yi azarladı. Sebep. hepimizin yüzlerce yıldır duymaya alıştığımız (bazen polisten. bazen ana-babamızdan. abimizden ve sevgilimizden. öğretmenlerimizden vs. vs....) sebepti tabii ki: "Bu saatte fahişeler gibi ne işin vardı burada"! Öyle ya. tecavüzcü erkeklerin iplerini koparıp sokak aralarında "becerecek" kadın aradıkları bir saatte. sen de oradaysan bu saldırıyı hak ediyorsun demektir... Hay allah, nasıl da unutuyoruz bazen, "geceler erkeklerindir"! Ayrıca polisin tavrını da hesaba katarak. fahişelerin. travestilerin vs. neler yaşadıklarını düşünmek dahi istemiyorum...

Karakolda Gökçe polisler tarafından aşağılanırken. İtalyan arkadaşı anlamaz gözlerle bakınırken, adamlar da polise "Türk kızının namusu" adlı hikâyeyi ezberden anlatıp, polis abilerinin kendilerini iyi tanıdığını ve birlikte çok iş yaptıklarını belirtiyorlar!...

Sonunda Gökçe ile arkadaşı. hastaneye gidip rapor aldıktan sonra evlerine dönüyorlar. Gökçe üzerindeki büyük panik ve utanç duygusunu, çevresinde (iyi ki) varolan kadınların yardımıyla atlatıyor ama gene de İtalya'ya hareket edeceği 6 Eylül akşamına kadar yalnız başına dışarı çıkamıyor.

Arkadaşı. olayın ertesi günü. akşama kadar mor gözüyle evde oturup uçak saatini bekliyor. Diğer İtalyan genç kadınlar, korku ve panik içerisinde gece sokağa çıkmama kararı veriyorlar ve evlerinde konuk olarak kaldıkları kadına da acıyan gözlerle bakıyorlar.

Üç adamın öğretmen olduğu anlaşılıyor, faşist ve "erkek" oldukları ise yeterince açık... Bu "öğretmenlerin" kız öğrencilere her gün namus vaazı verirken, bir yandan da onları birer cinsel nesne olarak görüp, fırsatı geldiğinde taciz ettiklerini görür gibi oluyorum. Bu satırları yazarken bile karnıma sancılar saplanıyor. Bu ülkenin tüm kadınlarına, polis mantığından uzaklaşıp, mağdurun penceresinden bakmaya çalışmadıkları sürece. hayatın her alanından giderek kovulacağımız günlerin çok da uzak olmadığını hatırlatmak istiyorum.

Gökçe. mahkeme tarihinde burada olamayacağı için bir avukatla temsil edilecek. Ve büyük bir olasılıkla bu adamlar polislerin de dediği gibi bir ceza almadan kurtulacaklar ve "tecavüz ü başarana kadar ortalıkta dolaşacaklar... Üstelik iki yüzlü bir "namus bekçisi" rolünde.

Şöhret. İstanbul

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

İşten istifa ettim

İşten iki gün önce istifa ettim. Bunun nedenlerini tek tek anlatmam gerekmiyor. Çünkü bize dayatılan bütün ilişkilerde hissettiğimize benzer bir gitme isteğinin sonucu bu...

İşten istifa ettim. Çalıştığım iş benim diye benimseyebileceğim bir iş değildi. İstifa etmekte geç bile kaldım. Yine de bu benim hatam değil. Aslında bu bir hata değil. Ne işten istifa ettiğim, ne de istifa etmekte bu kadar geç kaldığım için suçluluk duyuyorum. Eski öğrendiklerim çoğunlukla kaybettiriyor. Yine de, geç de olsa işten istifa edebildiğime göre yeterince öğrenmemişim diyorum. Ders dinlemem gerekirken pencereden dışarıya baktığım için seviniyorum. Yakın zamana kadar hiç başkalarına öfkelenemiyordum ve bunun bir sorun olduğunu düşünüyordum. Şimdi başkalarına yöneltemediğim öfkeyle değil başkalarının kurduğu zamanla olan ilişkimle ilgileniyorum... Zamanı kırdım. Okullu olmam gereken zamanı... evli olmam gereken zamanı... çalışmam gereken zamanı... bildik başarı öyküleri anlatmam gereken zamanı... mülk edinmeye harcamam gereken zamanı... uykuda olmam gereken zamanı...

Birkaç yıl önce oynamaya başladığım bir oyun vardı. O zaman evliydim ve hayata karşı kendimi (bireyliğimi) korumamı sağlayan -sezgisel- bir savunma mekanizmasıydı bu oyun. İnsanlar (kadınlar ve erkekler) bana sormaya hakları olmadığını düşündüğüm bir soru sorduklarında ya da söylemeye hakları olmadığını düşündüğüm bir söz söylediklerinde sorularına ve sözlerine kuruluş amaçlarını kıran. yabancılaştırıcı ve tanımadıkları için onları dilsiz bırakan yanıtlar veriyordum. Örneğin bir defasında sabahın dördünde eve geldiğimin farkında olduğunu mülkiyetçi bir merakla söyleyen yaşlı komşuma (o geceyi üniversiteden bir ablamın evinde çalışarak geçirdiğimizi açıklamadan) uykusuzluk problemi çekmesine uzulduğümu söylemiştim.

Bu oyunu şimdi de sürdürüyorum. Ama artık bu bir oyun değil. elleri ve gözleri hayatlarımızın üzerinde olan herkese yönelik bir karşı çıkış, bir direnme politikası. "Saygılarımla" ve/veya "istifamın kabulünü arz ederim" diye bitmeyen istifa mektuplarını anlamlı buluyorum.

Patronların hayatlarımızdan ellerini ve gözlerini çekmelerini istiyorum. Normalin kurgusuvla çeliştiği için aykırı/uvumsuz görünen taleplerimizin hastalık gibi değerlendirilmemesini istiyorum. Birlikte iyi görüntü verdiğimiz kocalarımız onlardan boşanmak istediğimizde, patronlarımız çok para kazandığımız işimizden istifa etmek istediğimizde, ailelerimiz bitirmeye aklımızın yettiğini bildikleri okulumuzu bırakmak istediğimizde, hocalarımız araştırma görevlisi olmayı (yapabilme becerimiz olan bütün işlerden daha çok) istememize rağmen bedel ödemeye (uzlaşmaya), onlara sadece bir kez bile boyun eğmeye razı olmadığımızda şaşırmasınlar ve bize bir doktora (!) görünmemizi önermesinler istiyorum.

Havatlarımızı, bizi avuçlarında canımızı acıtarak yoğurmaya ya da parçalamaya çalışan patronlara bıraktığımız sürece, insanların tek başlarına yaşamalarına uygun büyüklükte evlerin tasarlanmayacağını, işin kendimizi gerçekleştirme çabamıza zaman bırakacak biçimde örgütlenmeyeceğini, apartmanlarımızın artık unutulmuş bodrumlarının ortaklaşa kullanabileceğimiz çamaşırhanelere dönüşmeyeceğini, çocuklarımızın başka türlü hayatlar yaşayamayacaklarını, aşklarımızda arzunun nesnesi olmaktan öteye geçemeyeceğimizi... düşünüyorum. Düşlerimizi sokağa çıkarmayı denememiz gerektiğini düşünüyorum. Bunu denemezsek asla gerçekleşmeyecekler.

Funda Tuğrul

"Ev"li kadınlar

Önce masum bir "bir evim olsun" isteği. Derken, kadın evli kadına, evin kadınına, evinin kadınına dönüşüyor. Ve evin dört duvarı ile sınırlanmış bir yaşam döngüsü başlıyor.

- Anne, evli kadın evi olan kadın mı demek?

- Hayır tatlım, herkesin evi vardır. Evli kadın kocası olan kadın demektir. İkisi aynı evde yaşarlar.

- Siz babamla evli misiniz?

- Evliyiz tabii. Çocuklarımız da var, siz varsınız ya...

- Evlenirken n'apılır?

- Önce bir ev tutulur, eşya alınır, sonra düğün yapılır.

- Duygu ablam hiç evlenmicem diyor... Niye öyle diyor annecim?

- Duygu ablan tembel, evişlerini sevmiyor. İşe girip çalışmak istiyor(!)

- Evde çalışamaz mı?

- Çalışır ama o zaman ev kadını olur, para kazanamaz.

- Anne sen ev kadını mısın?

- Ev kadınıyım tatlım.

Her evli kadının ev kadını olmadığını ayırdedeli çok oluyor. Ama "kadın" ve "ev" ilişkisi öylesine pekiştirilmiş, öylesine birbiriyle özdeşleştirilmiş ki, ne kadar sorgulansa da bu beraberlik hâlâ sapasağlam ayakta. Kadınlar bu "ev"liliği, bütün canlılara özgü olan barınma güdüsünün çok ötesinde biçimlerde yaşıyorlar. Önce masum bir "bir evi olsun" isteği. Derken, kadın evli kadına, evin kadınına, evinin kadınına dönüşüyor. Ve evin dört duvarı ile (erkeklere oranla çok daha fazla) sınırlanmış bir yaşam döngüsü başlıyor. Kadınlar hem eve bağımlı. ev işlerine gömülü ve bundan duyduğu sıkıntı diline vurmuş olmanın, hem de evine âşık eviyle gurur duyuyor olmanın çatışmalı hazzını bir arada yaşıyorlar. Hem ev işlerinden bunalıyor hem de daha büyük, daha çok odalı evler istiyorlar. Evinin donanımı, süsü püsü istediği gibi değilse, dertleniyor, eksikleniyor, kıskançlık çekiyor. Bunalımlarını eve eşya alarak, evi "çiçek gibi" yaparak atmaya çalışıyor. "Camlarım"ı sildim, "perdelerim"i yıkadım, "yemeğim" de var: Evim, güzel evim... Kadınlar evlerini seviyor ve orada tükeniyorlar.

Aslında bu iki yüzlü bir tavır: Obür yanda da "Ben bu dünyaya evişi yapmaya mı geldim?" isyanı yaşanıyor. Neden iyi kadınlar eve, erkekler her vere? Neden ev ve kadın sözcükleri bir arada kulağa hoş geliyor da sokak ve kadın sözcükleri gündelik küfürden sayılıyor?

Kadının çalışması ise bir engelli koşu... Çoğunluk kadınların çalışmasını istemiyor. Önce erkekler: Kendilerinin ezildiği bir ekonomik dünyada kadınları görmek istemiyor ve bu duygularını ahlakçı söylemlere dönüştürüyorlar. Ve çocuklar: Kadın çalışınca evle birlikte terkedilen. küçük. savunmasız yaratıkların. iç paralayıcı durumları. Ve hatta kadınlar da kadınların çalışmasını istemiyor. Çalışma canavarı ile daha önce tanışmamış olanlarda. hele eğitimi de yoksa, beşe ona katlanan korkular.

Genç kızlar ise çoktan ayılmış ve gardım almış durumdalar. Evde oturmayı "kesinlikle" istemiyorlar. Artık ne kadar okunabilmişse. yeni okullara da girilememişse, "dışarda" çalışmak için kesin kararları ve büyük bir enerjileri var. Çeyiz tamamlamanın ve parlak bir kısmeti yakalamanın en akıllıca ve "çağdaş" biçimi bu. Ama bu süreç de evleninceye kadar programlanmış durumda. Evlenince evimin kadını olucam sözü bu noktada çok açıklayıcı (ve çıldırtıcı) oluyor. Ya evlenmezsen. n'olucaksm? Tüm bu handikaplar aşılır gibi değil... gibi gözüküyor. Oysa "çözümü olmasa problem de olmazdı". Ama bu çözüm ne yazık ki şimdilik / hâlâ felsefi düzeyde ve Sartre'ın varoluşçuluğundan geçiyor. Şimdi ve burada. Hemen varolmaya başlamak. Ve her yerde varolmak. Kadınlar kendi varoluş biçimlerini bulmalı ve hayatın her alanında. her zamanında varolabilmeli. "İnsan"ın olabileceği her yerde olmalı. Sabah. akşam. gece-yarısı, hafta içi. cumartesi-pazar. on iki ay, dört mevsim... İşte. okulda. parkta. arabada, metroda. plajda, Kumkapı'da...

Suna Karaküçük

Kliplerin fotoğrafçı kadınları

Klip kadınları birer birer bilinçleniyor diye mutlu olmayı ben de isterdim ama bu hakim ve akıllı kadın tavırlarının altında başka şeyler yattığını düşünüyorum.

Son günlerde kliplerde elinde fotoğraf makinesiyle bir takım kadınlar görülmeye başlandı. Bunlar karada, havada, suda işini büyük bir ciddiyetle yapan kadınlar ve kişilikli, aklı başında bir görünüm sergiliyorlar. Fotoğraf çekme eyleminin doğası gereği de aktif ve iktidar sahibi konumdalar. (Fotoğrafı çekilen pasif ve savunmasızdır) Neredevse kliplerin esas şahıslarından daha ön planda yer alıp kontrolü ele geçirmiş gibi görünmekteler. Bu durum. daha önce kliplere fonu doldursun diye sokuşturulan kadınlara göre ters bir durumdur. Ciddi surat ifadeleri ve işlerine karışıldığında gösterdikleri tepkileriyle de bunu iyice pekiştiriyorlar.

İyi ama nasıl oldu da bu kadınlar aval aval gezip dansetmeyi bırakıp iş güç sahibi oldular? Klip kadınları birer birer bilinçleniyor diye mutlu olmayı ben de isterdim ama bu hakim ve akıllı kadın tavırlarının altında başka şeyler yattığım düşünüyorum. Fotoğraf çekmek karşısındakinin üzerinde iktidar kurmanın yanısıra başka çağrışımları da barındırır. Fotoğraf çekmek bir tür röntgencilik olduğu için muzır bir eylemdir. Sahip olma dürtüsü beraberinde cinsel ilişkinin dönüştürülmüş biçimini gündeme getirir. Yani bir tür yansıtma biçimidir. Fotoğrafçı kadın. sahnede göbeğini açmış, seksi danslar yapan erkeğe, buğulu bakışlarla makinesini doğrulttuğunda onunla farklı bir boyutta ilişkiye girmektedir. Dahası fotoğraf makinesi çok dolaylı da olsa erkek cinsel organına benzetilir yani fallik bir unsurdur. Özellikle kimi zaman teknik olarak işlevsiz bir şekilde uzun odaklı objektiflerin kullanımı bu etkiyi artırmak içindir.

Aynı şekilde "Platon'un Mağarası'nda" isimli yazısında bu konuyu ele alan Susan Sontag. fotoğraf çekmek ve cinsel ilişki arasında paralellik üzerine örnek olarak Antonioni nin Blow Up filmini verir. Bu filmde moda fotoğrafçısı erkek. yerde yatan kadm modelin üzerinde. şakırdayan fotoğraf makinesiyle çekimler yapmaktadır. Bu sahne abartılı bir şekilde cinsel ilişkiye göndermelerde bulunur. Sontag. ayrıca fotoğraf makinesine ait bir takını teknik terimlerin İngilizce karşılıklarının bütün bu savları doğruladığını ifade eder. (Shoot: fotoğraf çekmek/vurmak. load: film takmak/silahı doldurmak. vs.)

Sonuç olarak yöneten/yönlendiren pozisyonlarında gösterilen fotoğrafçı kadmlar yine cinsellik oyununun bir parçası olmaktan kurtulamamaktadırlar. Cinselliği yeniden ve farklı yollardan üretmek için kullanılan bu kadınlar yine bir erkeğin varlığını yüceltmekten başka bir işe yaramamıştır. Anlaşılan şu ki. dünya üzerinde kendi kişisel duruşu için. yaşamda varolma mücadelesi için fotoğraf çeken kadınlara böyle kliplerde rastlamak eşyanın tabiatına tamamen aykırıdır.

Ebru Ağaoğlu

"Aman kötü ayrılma

Ayrılmak herkes için zor olsa da kadınlar ve erkekler yaşıyor, farklı şeyler hissediyorlar. Kadınların başkal koruma duyguları, ayrılmak isteyen kendileri bile olsa sözkonusu olduğunda ellerini kollarını bağlayabiliyor biçimlerde yaşamış olan dört kadın deneyimlerini biz

Yazgülü, 36 yaşında, boşanmış, işletme sahibi, bir oğlu var.

Yazgülü: Evlendiğimde henüz on dokuz yaşındaydım. Hiç evimiz olmadı. Bir çocuğumuz oldu. Derken bir başkası ortaya çıktı. Benim arkadaşım, sevdiğim bir insandı. Öğrendiğimde eşime yeterince dost olamadığımı, eksik kaldığımı düşündüm. O yüzden başkasını tercih ettiğini ve onun yanında olmamam gerektiği duygusuna kapıldım. Ona daha vakın olayım diye hiç hoşlanmadığım halde, futbolla ilgilenmeye başladım. O günlerde kendim değildim. Duygularım kendime ait değildi. Ne işim ne evim vardı. Onur kırıcı somut bir durum sözkonusuydu. Eşimle ortak şeylerimiz üzerine fazla düşünmedim. En önemlisi onurumun kırılmasıydı ve bu noktada aradan çekilmeyi düşündüm. İlk aklıma gelen şey ayrılmak oldu. Fakat eşim böyle bir şeyi kabul etmedi. Ben de beni çok sevdiğini ve kaybetmek istemediğini düşündüm. Aslında kaybetmek istemediği ben değildim: benim verdiğim rahatlık, güven ve sevgi ortamıydı. Geldiğinde her zaman bulabileceği biri ve bir yer vardı. İnsanlar içki sofrasında veya seyahatte tanınır derler ya, bence en iyi ayrılık sırasında ve sonrasında tanınıyor.

Ayşenur: Bir erkek arkadaşım vardı. İlişkimiz yaklaşık bir yıl sürdü. Birtakım konularda sanki ben yokmuşum gibi ikimiz adına kendi bildiğine karar veriyordu. İş, ev ve yaşayacağımız kent konusunda onun tercihlerine uymak beni rahatsız ediyordu. Daha sonra bir gün konuşurken birden bu ilişkiyi bitirmek istediğimi söyleyerek kendime bile şaşırdım. Çünkü o güne dek kendime bu düşünceyi itiraf etmemiştim. Tepkisi inanılmazdı. Bana çok aşağılık bir şekilde küfretti. Çok kibar, çok zarif, ölçülü biri olarak tanımıştım onu. "Ayrılırsan şöyle yaparım, böyle yaparım" gibi müthiş tehditlerde bulundu. Bu olayın ardından aileme görücü göndermek gibi bir tuhaflık da yaptı ve ben de onları kovdum. Bir kâbus gibiydi. Donakaldığımı hatırlıyorum. Benim adıma bu ilişkinin çok iyi gittiğini düşünüyordu herhalde.

Yazgülü: Eşimle henüz ayrılmadan, o bir süreliğine gittiğinde bir iş buldum. Çok az uyuyor, çok zor şartlarda yaşıyordum ama artık kendimle ilgili şeyleri kavramaya başlamıştım ve onu gerçekten istemediğimi anladım. Resmen boşanmak için başvurdum. Bu iki ayrılık çok farklıydı. İkincisinde kendi duygularım daha önemliydi. Ben de kendimi dinledim.

Ayşenur: İster karı koca olsun ister sevgili, ilişkinin bitiminde taraflardan biri ayrılmaya karşı çıkıyorsa, genellikle alışkanlıkları bitirmek istememekten naklanıyor. Sevgi dolu bir ortam, huzur bulacağ eş, arkadaş, yeni ilişkilerin cazibesine rağmen he man bir korunak oluyor. Bazen iki taraf da bera liklerinden sıkıldıkları halde bitiremiyorlar. Daha hat yaşamak adına karşılıklı sağlanmış güven ortak dostlar. Birtakım şeylerin tepetaklak olup s yeniden kurulması insanlara zor gelebilir.

Sevhan: Benim hatam sanırım evliliği çok ide etmekti. Ailem yalnız yaşamama ya da bir erk birlikte yaşamama karşı çıkacağı için evlenmeyi kolay buldum. İşin başında bile bile böyle bir yapmam bu sonuca neden oldu. Zamanla karşı tarafın egemen olduğunu ve benden birşeyler çaldığını hissettim. Biraz dürüst olmam gerekirse, ben ilişkinin başından beri bencilce davrandım. Daha önceki ilişkilerimde de sevgililerimi hep terketmiştim. Evlilik süresince birey olamamak, benliğimin birileri tarafından kuşatılması ilişkiyi tıkadı. Önce ben çok saldırgan tavırlar gösterdim. Bir dönem eşim bunu yaşadı. Karşılıklı kötü şeyler söyledik. Kendime ait bir hayatım olmaması yüzünden sürekli sıkılıyordum. Birbirimizi sınırlamamalıydık. Benim idealize ettiğim evlilik böyle olmalıydı. "Evlilikte birşeyleri dönüştürmek istiyorsan,

ıce kendini dönüştürmelisin" gibi bir
yi biraz geç anladım. Hayatı gerçek
ılamıyla bire bir yaşamak. her alanda
ımfikir olmak değil ama asgari müşte-
klerde buluşup üretmekti birliktelik.
ınu yaşayamamamızın tek suçlusu
im değil. Ben de bencilliğimi atama-
m. İki kişi adına değil de kendim için
işündüm. Bundan suçluluk da duymu-
ırum. İlişkiyi sorgularken karşı tarafın
sikleri yanında kendi eksiklerimi de
ırüyorum. Ayrılmayı düşündüğümde,
Tamam, artık bitti" dedim ama önce ak-
na annem geldi. Annemin üzüleceğini
işündüm. Sonra artık kendim için yaşayayım diye
r karar aldım. Anneme anlatabilirdim. Hâlâ net de-
ldim. Bir şeyler bana zarar veriyor ama kopamıyo-
ım. Ondan ayrılırsam ben yine de hayatımı sürdüre-
ğim ama bir yanım eksik kalacak. Biraz faydacı bir
çimde kendi koşullarımı yaratıp böyle bir şey yap-
ak isterdim ama öyle yoğun bir tartışma dönemi ya-
dık ki artık onu hesap edecek halim kalmadı.

Ayşenur: Korunma isteği ağır basmış olabilir mi?
aman zaman hastalıklı biçimde bir korunma gerek-
imi oluyor. Çocuklarımızla, ailemizle, arkadaşları-
ızla olan ilişkilerde bir şeyler sağlıksız gidiyorsa onu
tava koyarak çözmek yerine, sığınma, sorunu geçiş-
me, düzeleceğini sanma. Cesaretsiziz. Mesela sen.
Annem üzülmesin" dedin. Sen kendi zararına da ol-
anneni koruyorsun. Ayrılıktan sonraki hayatının

yalım"

lık sürecini farklı gözetme ve rılma kararı zorlukları farklı paylaştılar.

rluğunu hissedip, eşinin seni bir çeşit kollamasını
emek gibi.

Seyhan: Onu da hissediyorum. Böyle bir his kü-
klüğümden beri var. Ben ailemi, işimi. ilişkilerimi
mir'de bırakıp Ankara'ya onun için geldim. Bunca
yden sonra, ben bunu hak etmedim diyorum. Belki
da hak etmedi. Bütün bunlardan sonra neden ayrı-
mıyorum? Biraz da korunma ihtiyacı olabilir. Yaşa-
ım değiştirme konusunda cesaret edememe, düzeni
ozmama. Alışkanlıklarımı kaybetme korkusu. Son
nemlerde bana iyice sahip olduğunu hissettiğimde,

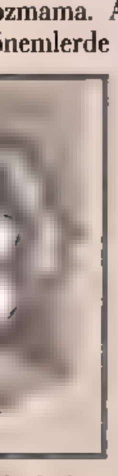

hayatıma müdahale ettiğinde, en ma-
sum isteğime karşı çıktığında oturup
düşündüm. Çünkü benim için önemli
olan o birey vanımdı. Beni ayakta tutan
o.

da, işsiz,
ız.

Yazgülü: Evliliğim bittikten sonra bir başkasını sevmeye başladım. Başlangıçta her şey çok güzeldi. Erkek arkadaşlarım bana kendilerini benim yanımda özgür hissettiklerini söylemişlerdir. Bir süre sonra ben o duyguyu hissedememeye başladım. Özgürlük duygusu geliştikçe çatışmalar başlıyor hemen. Karşı taraf her şeyine müdahale ediyor ama yapmıyormuş gibi davranıyor. Bu

Seyhan, 26 yaşında, işsiz, evli, ayrılmayı düşünüyor.

süreci çok uzun yaşadım. Evliliğimden daha yoğun yaşadığım bir şeydi. Artık, "Burada benim ne işim var" diye düşünmeye başlamıştım. Evliyken yaptığım ama hoşlanmadığım şeyleri yapmaya başlamıştım. Yani, "Aman tatsızlık çıkmasın" derken benimle ilgili hiçbir şey kalmamış ortada. Mutsuzluk gözlerime çökmüştü. Onunla birlikte yaşayamayacağımı bir türlü ona ifade edemiyordum. Belki o da duşünüyordu ama söyleyemiyordu. Konuşamıyorduk. Onu kırmadan nasıl anlatabilirim birlikte olmak istemediğimi? Bunun için de hep kendimi kötülüyordum. "Ben sana layık değilim, aslında senin yaşayacağın çok şey var" gibi. Ayrılacağını söyleyen taraf kötü olan taraf gibi sanki. Çünkü o bana her şeyini, ömrünü, gençliğini verdiğini söylüyordu. Sen ona hiçbir şey vermemişsin gibi. Benim duygularım gene yoktu ortada. Onun duygularıyla bakıyordum. Önümde bir uçurum vardı. Bir adım atmış olsam o uçurumu aşacağım. O adımı atabilmek önemli. Ve üç gün boyunca bu adımı atmaya çalıştım. Ayrılmamız onun daha genç bir başkasını bulmasıyla olabildi.

Seyhan: İlk teklifi ben getirdim. Adliye'ye birlikte gittik. O teklifimi kabul edince yüreğimin acıdığını da itiraf edeyim. Onun ısrar etmesini bekledim. Bir şey demedi. Adliye'nin kapısında da bekledim. Gurur galiba. Yaşamı nasıl sürdüreceğim diye kaygıların olduğu için de herhalde "Ayrılmayalım" demesini bekledim. Kararsızlığını bundan mı, yoksa yoğun bir sevgiden mi, net değilim bu konularda.

Hale:Son birlikte olduğum adama diğerlerinden farklı olarak âşıktım. Çok fazla âşıktım. Ayrılmadan iki ay önce böyle bir tehlikeyi görmeye başladım. Bir gün bana özgür kalabileceği zamana ihtiyacı olduğunu söyledi. Ona ilişkin hain planlarım varmış da, bundan kurtulmaya çalışıyormuş gibiydi. Birlikteliğimizi ben yanlış anlamışım gibi gayet pişkin bir tavır içine girdi. Biraz Yazgülü'nün anlattığı gibi kendisini bana kötülemeye başladı. Bu benim aşkımı ciddi bir şekilde yaraladı. Alışkanlıklarımı. kendi bütünlüğümü ve onunla birlikte yaşantıma giren şeyleri kaybetmeden bu işi nasıl bitirebileceğimi düşünmeye başladım. Aklını çekip gitmemi söylüyordu. Sanki gidersem beni geri getirmek için bir şey yapar gibi geliyordu. Onunla birlikteyken ben sanki hayatımda hiçbir şey değiştirmemişim gibi, benden özgür kalabileceği zaman istemesi gibi mazeretleri bana, "Bu adamı benim için hayatında bir kibrit çöpünün bile yerini değiştirmeyecek" diye düşündürmeye başladı. Son iki ay şunu düşünmeye başlamıştım: "Bu işi ben yapamayacağım. O da bana daha fazla işkence etmeden def olup gitsin."

Hale, 30 yaşında, sosyolog, bekâr.

Ayşenur: İlişkiler genelde çok eşit başlamıyor. İki taraf farklı anlamlar yüklüyor. Birbirlerini tanımaya başladıklarında açıkça söylenmesi gerekenler söylenmiyor. Biz kadınlar karşı tarafı incitmemeyi daha çok gözetiyoruz. "Kötü olan ben olmayayım" diyoruz. Ayrılığı görsek bile alışkanlıkları yitirmekten, sevgi ortamını kaybetmekten, içine düşeceğimiz boşluktan kurtulamamaktan korkuyoruz.

Yazgülü: Ayrılığa genellikle tek kişi karar veriyor. Ben ayrılmaya karar verdiğimde toplumdan çok kendimin ve karşımdaki insanın duyguları önemli oldu. Yaşanmış şeyleri bütünüyle tüketmek gerekmiyor. Tüm bunları kurtararak ayrılmaya çalıştığım için herhalde, ayrılık çok zor oldu. Onu kaybetmek de istemiyordum. Çünkü emek verilmiş bir ilişkiydi. Onu ayrıldıktan sonra da görmeyi istiyordum. Bunun için çalıştıkça da daha çok kaybettiğimi görüyordum.

Hale: Bütün bunları neden biz kadınlar kurmaya çalışıyoruz da erkekler kaçıp gitmeye, olay yerinden uzaklaşmaya çalışıyorlar? Biz ayrıldığımızda o da "Arkadaş kalalım" edebiyatı yapmıştı. Ama eskiyi hiç konuşmadan. hatalarımızı, varsa kırgınlıklarımızı hiç ortaya koymadan, "Dostlar alışverişte görsün" diye ortalıkta salınalım istedi. "Ayrıldık ama arkadaşız" manzaraları. Ben kendimi biraz daha iyi hissetmeye başladıktan sonra. şimdi bunu isteyebilirim. Belki ortak bir karar olmasını beklemek gerek. Ama nasıl?

Ayşenur: İki taraf birlikte karar verdiklerinde bile sıkıntı oluyor. Hele bu boşanmaysa ve çocuk varsa.

Hale: Beraberliğe başlarken müthiş bir cesaret duyuyorsun çünkü yeni bir heyecan var önünde. Çok büyük yaraların yoksa beraberliği başlatmak çok kolay oluyor. Oysa beraberliği başlatmak da zor olmalı. Bir insan hayatına giriyor ya da bir insanın hayatına sen giriyorsun. Beraberliği başlatmanın birden fazla yolu var. Oysa ayrılırken, "Seni seviyorum" der gibi, "Seni artık sevmiyorum" diyebilmek çok zor. Saygıyı kaybetmemek için bu cesareti göstermek gerekiyor. Ben bu konuda sevgilimin çok düşüncesiz ve kaba davrandığına inanıyorum. Ayrılmamızın üzerinden bir yıl geçti. Ayrıldıktan kısa bir süre sonra sadece onun sevgisini kaybettiğimi ama onu kaybetmediğimi düşünüyordum. Ama şimdi, bunca zaman sonra. onu hiç kazanamamış olmak beni ondan ayrılmaktan çok daha fazla üzüyor. Ayrılık fikriyle birarada olduğumuz dönemde birbirimizi daha çok yaraladık. Şimdiki aklım olsa hemen oradan uzaklaşırdım. Ben onun kararından. o bana söylemekten korktu. Ama her ikimizin kafasında bir ayrılık vardı. O istiyor, bense uymak durumunda kalıyordum. Madem konuşmayı bilmiyoruz, bari birbirimizi bırakıp konuşmak istediğimizde biraraya gelelim.

Yazgülü: Evli erkekler ayrılmayı kolay kabul etmiyor. Çünkü kurulu düzene ve rahata alışıklar. Evli olmayan bir erkek için sevgilisini terketmek çok kolay. Bence biz kadınlar açısından bu daha farklı.

Hale: Benim erkek arkadaşım kendi evinde yaşıyordu. Hep ben onun mekânındaydım. Ayrı bir evim olmadığı için o pek bana gelemiyordu. Bunun avantajlarını çok acımasızca kullandığını duşunuyorum. O evin kapısını bana kapattığında eski hayatına dönmüştü. Oysa benim hayatım onun evinden çıkmakla ve hayatının dışına atılmakla altüst olmuştu. Onun benim için hiçbir şeyini değiştirmediğini o zaman daha iyi anladım. O kapısını kapatmıştı. Benim dışarda ne yaptığım hiç umurunda değildi. O eve ait biri olmamanın acısını çok uzun süre yaşadım. Bu bir evlilik olsaydı veya aynı evde yaşasaydık orası benim de evim olurdu. Ben onun yerinde olsaydım daha sorumlu davranırdım. Erkeklerle bu konuda da çok farklılaşıyoruz.

Yazgülü: Dostluğumuz devam ediyor ama onu tümüyle kaybedebilirdik. O bana sevgililerini anlatabiliyor. Ben yine de ona duygularımı anlatamıyorum. Çünkü hâlâ sahipleniyor. Hâlâ kendisinden daha iyisini bulamayacağıma inanıyor. Şimdi cesaretim olsa o üç yılı yaşamazdım diye duşünüyorum. Ben eski eşimle şu anda evliliğimizde olduğundan çok daha iyi bir iletişim halindeyim. Her şeyi konuşuyoruz. Bunlar benim çabamla oldu. Şimdi erkek arkadaşlarımla cinsel birlikteliklerimde korunmamı bile düşünüyor. Eskiden, örneğin kürtaj yaptırmamın bile bir önemi yoktu onun için. Bunu anlayamıyorum ama. Erkekler ya başkasını buldukarında ya da bizden bıktıklarında terk ediyorlar. Her zaman bizden daha az zarar görüyorlar o yüzden. Bu duygularını ya korkakça saklıyor ya da utanmazca ortaya serebiliyorlar. Ben ayrılmak istediğimde bile, karşımdakini gözetmekten kendi duygularımı yaşayamıyorum. Ayrılıklarım bende birisine bağlanamama korkusu yarattı. Yine aynı noktaya gelir ve o günleri yeniden yaşarsam diye panikliyorum. Biri özel çaba göstermeye başladığında ilişki tükenmeye başlamıştır. Bunu şimdi düşünüyorum tabii. Bu sonuca varabilmem için epeyce bir şey, başka ayrılıklar

Çocuklara yönelik cinsel taciz

En yaygın en örtülü suç

Bu suçu işleyenlerin yüzde 90-99 gibi ezici bir oranını erkekler oluşturuyor.

Taciz gösterme yaşının altında bir çocuk, ergin biri tarafından cinsel açıdan yetişkin bir kişinin doyumuna yol açacak bir eyleme sokulduğunda ya da bu duruma göz yumulduğunda, cinsel tacize uğramış sayılır. Bu tanımı, söz konusu eylemin herhangi bir araçla ya da zor kullanılarak yapılıp yapılmadığıyla; genital ya da fiziksel temas içerip içermediğiyle; çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığıyla ve kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığıyla ilgili değildir.

1983'de İngiltere'de kurulmuş olan Cinsel Tacize Uğramış Çocuklar İçin Komite'nin hazırladığı bu tanım, pornografik resimler çekmekten, çocukları başka yetişkinlere peşkeş çekmeye ya da onları cinsel açıdan saldırgan yetişkinlerden koruyamamaya, geçmişteki cinsel tacizin sonucu olarak cinsel açıdan kışkırtıcı olan bir çocuktan yararlanmaya dek aklımıza gelen gelmeyen her türlü cinsel eylemi kapsamaktadır.

Bu, ana-babalar, çocuklarla bir tür ilişkisi olan yetişkinler için kafa karıştırıcı olabilir. Çocuklara Yönelik Zalimliği Önlemek İçin Ulusal Dernek, yayınladığı *Çocuğunuzu Koruyun* adlı broşürde bu konuya biraz açıklık getiriyor:

"Ana-babanın sevgi ve şefkat gösterirken çocuğuna sarılması, kucaklaması ve okşaması son derece doğaldır. Bütün bunlar normal ve kabul edilebilir şeylerdir ve bildiğimiz gibi, bir çocuktan sevgi ve şefkati esirgemek ihmâlden başka bir şey değildir. Çocuklar fiziksel oyundan hoşlanırlar, fakat çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse, o an durmak gerekir. Ancak bir yetişkinin kendi çocukları tarafından cinsel olarak uyarılması ya da heyecanlanması normal değildir.

Ama bir uzmana göre asıl önemli olan yetişkinlerin çocuklara karşı besledikleri cinsel duygularından çok, bu duygularla ne yaptıklarıdır. Büyük bir çoğunluk sorunu kafasından uzaklaştırmayı başarır. Ama bu duyguların varlığını kabul etmeleri bile iyidir. Bu duyguları hissedip de kabul etmeyenlerin tacizci olmaları gerekmez, fakat tacizkâr davranışlara kolaylıkla yönelebilirler ve kendi duygularını bile tanımadıklarından potansiyel olarak tehlikelidirler.

Çocuklara yönelik cinsel tacizin en önemli yanlarından birisi gizlilik olduğu için bu suçun yaygınlığı konusunda bir şey söylemek zordur. Örneğin ABD'de bu tür vakaların yüzde 90'ının kamuya yansımadığı tespit edilmiş. Buna rağmen çeşitli değerlendirmeler ABD'de yılda 60-100 bin arası kız çocuğunun (1994), İsviçre'de yılda 40-45 bin çocuğun (1992) aile içi cinsel tacize uğradığını gösteriyor. Almanya'da resmi kayıtlara göre 1988'de cinsel tacize uğrayan çocuk sayısı 13.179 iken Gençlik, Aile, Kadın ve Sağlık Bakanlığı'nın bir raporunda gerçek sayının yılda 150-300 arası olduğu belirtiliyor.

Çocuklara yönelik cinsel taciz ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık gösterebilir. Örneğin evli olmayan kızların çok sıkı izlendiği bazı Müslüman ülkelerde, oğlanlara yönelik cinsel taciz yaygındır. Nitekim bekâret tabusunun çok güçlü olduğu Türkiye'de küçük çocukların cinsel organlarına yönelik fazlasıyla açık bir hayranlık ve dokunma vardır.

Birçok çocuk tanıdığı biri tarafından, çoğu zaman da kendi ailesinden biri tarafından tacize uğrar. Tacizcilerin çoğu erkektir, ama toplamın yüzde 14'ü ile 10'u arasında bir bölümü de kadındır.

Birçok insan başlarına geleni asla kimseye söylemese de, söylemeyi denemiş olanlara yalnızca ana-babaları ya da diğer güvenilir yetişkinler tarafından değil, bazen uzmanlarca da inanılmadığı açıktır. Çocukların ifadesine inanılmamasında, Sigmund Freud'un 1890'ların sonunda geliştirdiği tartışmalı çocuk cinselliği ve Oidipus kompleksi kuramlarının da payı vardır. Bu kurama göre, çocuk ana babasıyla cinsel ilişki kurmak ister ve kafasında bunu gerçekten olmuş gibi kurar. Freud 1896'da, bu kuramları yayınlamasından bir iki yıl önce, "Histeri'nin nedenleri" adlı bir ders verdi. Burada, kendisine başvuran ve daha önce açıklık getirilmeyen 18 histeri vakasında, her hastanın çocukluğunda bir yetişkin tarafından cinsel tacize uğramış olduğuna ilişkin bulgularını açıkladı. Hastalardan hiçbiri, Freud'u görmeye gittiklerinde bu durumun farkında değildi. Olay çözümleme süreci sırasında ortaya çıkmıştı. Ders büyük bir kargaşaya yol açtı. Bir sonraki yıl, 1897'de Freud bu görüşü reddederek çocuk cinselliği ve Oidipus kompleksi üzerine geliştirdiği kuramları öne sürdü. Bu kavramlar bir çok pratisyen doktoru sonraki altmış yıl hatta daha uzun süre etkiledi. Bu görüşe göre, tanıdıkları biri tarafından cinsel tacize uğradıklarını iddia eden çocuklar bunu uyduruyorlardı. Uydurmadıklarına ilişkin itiraz kabul etmez fiziksel bir kanıtın bulunması durumundaysa (cinsel ilişkiden geçen bir hastalık ya da hamilelik), yorum genellikle, çocukların düşgücünün çok yüksek olduğu ve bunu gerçekliğe dönüştürüp kendi kendilerine cinsel temas başlattıkları yolundaydı.

Kurbanlardaki etkiler

Tacizin süresinin ya da tacizin türünün daha önemli olduğunu düşünen, ister anal, ister vajinal ya da oral olsun, penetrasyonun, mastürbasyondan ya da okşamadan daha büyük zararlar doğurduğuna inanan veya çocuğun ya-

şının önemine dikkat çeken. kurbanla tacizci arasındaki yaş uçurumunu (kurban on dört yaşından küçükse en az beş yıl. büyükse on yıl) en zararlı etken olarak gören. taciz şiddet kullanılarak yapıldıysa zararın daha büyük olduğunu iddia eden çeşitli uzman görüşleri vardır. Kurbanla tacizci arasındaki ilişki yakınlaştıkça. tacizin yarattığı tahribat. penetrasyon olsun ya da olmasın, artar: çünkü çocuğun yüreğinde, en temel güven noktasına ihanet vardır.

Öte yandan, birçok tacize uğramış çocuk tacizden nefret etmesine karşın tacizi yapan kişiyi sevmeyi sürdürür ve onun hapse yollanmasını istemez. Zaten taciz çok küçük yaşta başlarsa, bunu taciz olarak algılamayabilir.

Tacize uğramış çocukların çoğu yalnızdır ve okulda az arkadaşları vardır.

Çocuk ya da yetişkin. herhangi birine güvenme duygularını kaybederler.

Erken yaşlarda cinselliği öğrenen çocuklar için en büyük tehlike. farkında olmadan başka tacizcileri de cezbedip yeniden kurban olmalarıdır.

Kimi çocuklar. kendilerine karşı kendi kendilerini yok edebilecek bir nefret geliştirirler.

Bazı kurbanlar tüm cinsel ilişki düşüncesini kendinden uzaklaştırır ve yalnız kalırlar.

Çocukluktaki cinsel taciz kurbanlarının çoğunu kuşatan sorunlardan biri de, her tür fiziksel teması cinsel temas olarak algılamalarıdır.

Kimi kadınlar. bilinçaltının etkisiyle, evliliklerinde de onları taciz edebilecek erkeği seçerler. çünkü aşina oldukları örnek budur.

Birçok kurban için cinsel taciz tamamen acılı. rahatsız edici. hoş olmayan bir deneyimdir. Kimileriyse yaşadıkları bu cinsellikten zevk alabilmekte ancak bunun yarattığı güçlü suçluluk duygusuyla. verdikleri cinsel tepkiyi, olayın gerçekleşmesini istediklerine yorup, yanlışın kendilerinde olması gerektiğine inanmaktadır.

Örneğin İngiltere de kadın sokak fahişelerinin yaklaşık yüzde 75-80 i ve erkek fahişelerin hemen hepsi çocukken cinsel tacize uğramışlardır. İntihara kalkışan kadın ve erkek yetişkinlerin yüzde 60-80'i. kronik kaçma eğilimindekilerin yüzde 75'i. bağımlıların yüzde 44'ü. adli suçlarla sık sık hapse düşenlerin yüzde 40'ı (bu rakamın ABD'de yüzde 70'in üzerine çıktığı düşünülüyor), gözetim altındaki çocukların yüzde 40'ı, oburlarını yüde 75'i ve şizofreni tanısı konulan çok sayıda genç insan çocukluklarında cinsel tacize uğramışlardır.

Taciz kurbanı büyürken

İyi ana-baba olmayı insan deneyimle öğrenir. Bunu çocukluklarında yaşamayanların kendilerinin iyi ana baba olmaları olanaksız değilse de, daha zordur. Çocukluklarında tacize uğramış ana babaların çoğu, çocuklarıyla ilişkilerinden endişe duyarlar. Bunun nedeni onları taciz edeceklerinden korkmaları değil, daha çok, kendilerini soğuk, uzak, uygun karşılık veremez durumda hissetmeleridir. Örneğin bir anne için yakınlık ve şefkât, çocukken yaşadıklarının bir sonucu olarak cinsel bir anlam taşıdığı zaman. anne hem duygusal, hem de fiziksel olarak çocuğuyla arasına mesafe koymaktadır. Bu ise, cinsel tacizin doğmasına olanak veren (yol açan değil) bir ortamın yaratılmasında önemli etmenlerden biridir. Cinsel tacize uğramış çocuklarla çalışmaya başlayan bir uzman. fiziksel olarak çocuklarını taciz eden annelerle çalışırken, annelerin neredeyse dörtte üçünün çocukken cinsel tacize uğradığını saptadı. Ancak bu. tacize uğrayan bütün kadınların çocuklarını tacizden koruyamayacakları anlamına gelmemektedir.

ABD'de erkek cinsel tacizcilerle ilgili çalışma yapan Nicholas Groth şunları söylüyor: "Çocukların tacize üç biçimde tepki gösterdiği söylenir. Birincisi, kendi kendilerine. 'Ben kurban oldum ve bütün hayatım boyunca kurban olarak kalacağım.' diyebilirler. İkincisi. 'Yeniden kurban olmayacağım ve dünya tacizci ve kurbanlardan oluştuğuna göre. ben de tacizci olacağım,' diyebilirler. Üçüncüsü ise, 'Bu deneyimi yaşadığım diğer deneyimlerle bütünleştirebilirim ve ikisi de olmayacağım'dır. Birinci yolu seçenler genelde kadınlardır çünkü bence kadınlar. bilinçaltlarında kurban rolünün kadın rolü olduğunu ve başka türlü olmanın kadınsı olmadığını düşünürler. İkinci yolu seçenler şükür ki azınlıkta ve kadınlar da taciz edildikleri halde tacizciler genellikle erkeklerin arasından çıkıyor. Bu yolu seçiyorlar, çünkü çok erken yaşta sosyalleşip bu toplumda gücün onlarda olduğunu. dolayısıyla erkeğin kurban rolünü üstlenmesinin söz konusu olamayacağını öğreniyorlar."

Ama bir taciz kurbanının normal bir gelişme göstermesine izin verilseydi. zaten olacağı kişi durumuna gel mesi mümkündür. Hep içinde olan kişi dışarıya çıkmak için uğraşır ve azıcık yardımla bunu da başarır.

Peki ya tacizci?

Bir erkeği (ya da bir kadını) çocukları cinsel tacize iten etmenler araştırıldığında. basit bir yanıtı olmadığı görülür. Bazı olaylarda kırk-elli yıl boyunca oluşturulan davranış kalıpları söz konusudur. Bu insanları yakalayıp içeri tıkarak onların değiştirilebileceğini düşünmek soruna kalıcı bir çözüm sağlamaz. Tacizcilerin hiç bir terapi görmeden diğer cinsel suçlularla aynı yere kapatılmaları, düşünce, ilişki ve fantezi değiş tokuşu, masturbasyon yapmaları ve ilk planda onları cezaevine iten davranış kalıplarını güçlendirmeleri demektir.

Öte yandan çocukları taciz edenlerin, annenin yatağını paylaştığı adam değil yabancılar olduğu düşüncesi hâlâ geçerlidir.

Bazı anneler kuşkulanır fakat bu kuşkuları doğrulayan ayrıntılar o kadar uç noktalardadır ki, izlememeyi seçerler. Anneler, aile içinde neler olduğunu keşfettikleri zaman. tepkileri çoğunlukla aptallaşmak ve inanamamak olur. Çocuğun yalan söylediğini düşündükleri için değil. akılları böyle bir şeyi almadığı için inanamazlar. Birçok kadın tacizciyle hemen ilişkisini keser. Bazı kadınlar içinse tercih daha karmaşıktır.

Kendi kızlarının eşleri tarafından taciz edildiğini fark eden anneler, bunu açıkça ifade etmeseler bile, çoğu zaman kıskançlık duyarlar. Bazı anneler de çocuklarına inanmayarak, olaydan çocuğu sorumlu tutarak ya da tacizi fark etmelerine karşın hiç bir şey yapmayarak tepki gösterirler. Bazı vakalarda evlilik ve cinsel sorunlarla başa çıkamayacağını gören anneler, kızlarının ailede kendi rollerini üstlenmesine izin verirler-buna çocuklarını kocalarının taleplerinden korumak yerine evliliklerinin yıkılmasını engellemek de denebilir. Bir annenin tacize ses çıkarmaması durumunda yaşamında onu neyin susmaya zorladığını, konuşmasını ve gurultü koparmasını neyin olanaksız kıldığını sormak gerekir.

Kurbanlar

• Genellikle mutsuz, ihmal edilmiş çocuklar risk altındadır. Birçok tacizcinin çocuklarla temaslarında bu kadar başarılı olmalarını sağlayan şey, onlara çok zaman ayırıp ilgi göstermeleridir.
• Ana babalar, çocuklarının temas kurduğu vetişkinleri (ve daha büyük çocukları) denetlenmelidirler.
• Avrıca çocuğunuzla gizlisiz saklısız bir ilişki kurmanız önemlidir.
• Şunu da unutmamak gerekir ki. çoğu zaman. tacize uğrayan çocuklar. otoritenin her zaman haklı olduğu öğretilen ve ne söylenirse yapan çocuklardır.

Aşağıdaki belirtiler cinsel tacize uğrayan çocuklarda sık sık görülür. Çocukta bunların bir ya da ikisini değil ama bir çoğunu ve sık sık gözlemlemek ana baba için uvarıcı olmalıdır.

Fiziksel belirtiler

• Cinsel organlarda kronik kaşıntı ya da ağrı.
• Sürekli vajinal akıntı ya da sistit.
• Dokununca acıyan popo.
• Fiziksel hiç bir nedeni olmayan karın ağrıları.
• Yatak ıslatma.
• Gece kâbusları; yatmayı istememe; uyumada güçlük.
• Yemek yeme sorunları: aşırı yeme; iştah kaybı. Büyük kızlarda aşırı oburluk.

Genel davranış

• Saldırgan davranışlar ve huysuzluk nöbetleri.
• Aşırı mızmızlık
• Birine aşırı yapışma/güvensiz olma.
• "Bana ne" tutumu takınma.
• Arkadaşlarından tecrit olma: kimseye güvenmeme..
• Küçük çocuk davranışlarına geri dönme, örneğin biberon isteme ya da oyuncaklarla yatma.
• Okuldaki başarıda ani bir değişiklik: yoğunlaşamama.
• Ani banyo yapma isteği.
• Tamdık bir yetişkine ani bir güven kaybı ve onunla olmayı istememe.
• Kendi içinde yıkıcı davranış. intihar girişimleri. evden kaçma. kendini yaralama. içki içme ya da ilaç alma.

Cinsel davranış

• Cinsel konulardan aşırı bir şekilde ve çocuğun yaşına uygun olmayan tarzda söz etme.
• Sürekli açık masturbasyon.
• Açıkça cinsel oyunlar oynama ("ana-baba" ya da "doktorluk" gibi sıradan oyunlar genellikle endişe nedeni değildir).
• Yetişkinlere. uygun olmayan cinsel bir biçimde tepki gösterme.

Tanıklık çağrısı

Sayın Pazartesi Okurları, Ben, 5 yaşından 9 yaşına dek benden 18 yaş büyük bir yakınımın tacizine uğradım ve beş yıl süren terapiden, bu konuyu anneme açıklayabildiktan ve beni taciz eden kişiyle yüzleşebildikten sonra, ancak 36 yaşında, benimle benzer deneyimleri olan kişilerle tanışma cesaretini kazanabildim. "Çocuklukta Cinsel Taciz" konulu bir orta sayfa toplantısında buluşmak ve deneyimlerim[illegible] paylaşmak üzere sizlere sesleniyorum. Biliyorum, aslında çok sayıdayız, ama duyduğumuz utanç ve suçluluk duygular[illegible]le kolayca incinebilir durumda olmamız çoğumuzu suskun kalmaya itiyor. Gene de birkaç kişi bir araya gelip konuşabilirsek, acılarımızı paylaşabilirsek, diğerlerine de umut verebilir, içler[illegible] yıllar sonra da olsa dökmelerini sağlayabiliriz. Konuşmak, duygularımızı açıklamak bizim için çok zor, ama biz birbirimizi başkalarından daha iyi anlayabiliriz ve yalnız olmadığımızı hissetmek bizi daha güçlü kılacak. Bu toplantı için üç kişi bile olmamız yeterli. Ben gönüllüyüm[illegible] sizi de bekliyorum; *Pazartesi*'de veya başka herhangi bir yerde görüşebiliriz. Bu bir röportaj değil, [illegible]mlerimiz ve hakkımızdaki her türlü bilgi saklı kalacaktır. Eğer tanıklık etmek ilginizi çekiyorsa lütfen *Pazartesi*'den Ayşe Düzkan'la bağlantı kurun. Buluşmak umuduyla...

G. Z.

Feminizmin ilk günleri (1)

Öznel Bir Tarihçe Denemesi (1981-1982)

İlk feminist grubun bir araya geldiği günleri; "İlk Günleri" anlatmayı deneyeceğim.

Bu denli içerden birisi olarak Türkiye'de 80 sonrası feminist hareketin ilk günlerini yazmanı bazı sakıncalar taşıyor olabilir. Ama yine de öznel bir tarihçe olarak alınabilecek ilk notlarımı düşmek istiyorum. Bu yazıyı yazarken o dönemi yaşayan Şirin, Stella, Şule ve Zeynep'le konuştum, belleğimizi zorlayıp o günleri canlandırmaya, ayrıntıları yakalamaya çalıştık. Bazı bilgiler kesinleşmeden kaldı, bazı bilgilerin yorumunda anlaşamadık. Ama yine de ben, bu yazımda olası anımsamaya ve belgelere[1] dayanarak, belki o heyecanı yansıtmayı beceremememevi ve kendimden "yaprak zihnioğlu" olarak söz etmenin yabancılaştırıcılığını da göze alarak ilk feminist grubun bir araya geldiği günleri; "İlk Günleri" anlatmayı deneyeceğim. Grubun üyeleri kimlerdi, daha önceki çalışmaları nelerdi, hangi saiklerle bir araya gelmişlerdi? Grubun "Çeviri grubundan" "feminist hareketi hedefleyen" bir ekibe dönüşümü nasıl oldu? Yine bu dönemde "Kadın sorunu" paradigması "feminizm"e nasıl dönüştü? Grubun çalışma tarzı ve prensipleri nelerdi? Dönemin siyasal ortamının bu bir araya gelişe etkileri nelerdi?

Yazının kronolojik çerçevesini çizebilmem için bir dönemlendirmeye ihtiyaç duydum. Feminist hareketin donemlendirmesini girişilen projelere/etkinliklere/eylemlere/kampanyalara ve bunların son bulduğu noktalara göre (soluğumuzun kesildiği anlara) ve eğilimlerin değiştiği zaman dilimlerine göre yapmayı doğru buluyorum. Böyle bakarsak, ilk bir araya geliş "Çeviri Grubu"[2] olarak adlandırılan ancak sonradan bu isimlendirmenin grup üyelerince kabul edilmediği *Yazko* dönemi.[3] Bu dönemi ben, her iki isim önerisine de sıcak bakmadığım için "İlk Günler" olarak adlandıracağım. Bu donem *Yazko*'nun Şirin Tekeli'ye bir kadın kitapları dizisi yayınlanması için başvurduğu Aralık 1981'de başlıyor. 12 Ocak 1982'de "Çeviri grubu" bir araya geliyor ve çalışmalarına başlıyor. Bu gurubun çalışmaları 20 Nisan ile 23 Nisan 1982 tarihleri arasında gerçekleştirdiği Kadın Sorunları: Çalışmanın Gereği ve Sınırları Sempozyumu ile son buluyor, tabii "İlk Günler" dönemi de...[4]

Tekrar başa dönersek, 80 sonrası ilk feminist grup *Yazko* (Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi) için bir dizi hazırlamak üzere bir araya geldi. *Yazko*'nun Genel Sekreteri Mustafa Kemal Ağaoğlu. Zeynep Avcı aracılığıyla 1981 yılının sonlarına doğru Şirin Tekeli'ye bir kadın kitapları dizisi hazırlaması için başvurmuştu.* *Yazko* panelinden[5] ama daha büyük ölçüde ve Zeynep Avcı'nın yorumuyla: "*Yazko*'nuu o sırada bir sivil toplum örgütü olarak yaygın bir kitleye sahip olması ve kadın okur, yazar, öğretmenlerden oluşan verimli bir toprak oluşturmasından" kaynaklanıyordu. Zeynep Avcı *Yazko Edebiyat* dergisinde Memet Fuat'ın asistanıydı.[6] Çalışmalarını bildiği ve tanıdığı Şirin Tekeli'nin "kadın dizisi sorumlusu olması" önerisini getiren Zeynep'e göre kadın kitapları dizisi fikri, birden çok etkene bağlıydı ve o sırada *Yazko*'da varolan birikimin ürünüydü. Çünkü o günlerde kadın sorunu büyük bir ilgi görüyordu ve *Yazko*'da bu sorunu ele alacak modeller tartışılıyordu. Stella Ovadia'nın ve Zeynep Avcı'nın ısrarlı girişimleri sonucunda *Yazko*'da bir kadın kitapları dizisi yayınlama eğilimi doğmuştu. Bu, işin *Yazko* yönü. Öteki yanı ise çok daha zengin.

Dizinin sorumluluğunu üstlenme teklifini alan Şirin Tekeli o yıllarda kadın sorunu üzerine çalışmalarıyla tanınıyordu. Akademik alanda bu konudaki ilk kapsamlı çalışmayı gerçekleştirmişti.[7] Şirin bu teklifi kabul etti ancak klasik "dizi sorumlusu" rolünü benimsemevip, bu çalışmanın bir ekip çalışması olması gerektiğini düşünerek önce bu konuda çalışmalarını ve eğilimini bildiği ve TUMAS (Tüm Asistanlar Derneği) çevresinden tanıdığı Gülnur Savran'ı aradı. Aynı amaçla. 80 darbesiyle kapatılmadan önce *Aydınlık Gazetesi* kadın sayfası sorumlusu olarak tanıdığı Yaprak Zihnioğlu'nu gruba çağırdı. *Yazko*'nun koordinatörü Zeynep Avcı ve şair Gülseli İnal da başlangıçta gruba *Yazko* çalışması nedeniyle katıldılar. Zeynep öteki çalışmalarının yoğunluğu nedeniyle kısa bir süre sonra gruptan ayrılırken Gülseli İnal grduba devam etti. Stella Ovadia ise hemen sonra Paris'e geri döndüğü halde oradaki çalışmalarıyla ve "enthusiasm"ı ile grubun dışardaki doğal üyesiydi. Stella Ovadia gruba. daha önce kadınların politik yaşamda varolmaları üzerine konuştuğu Ferai Tmç'ı ve Aslı Göksel'i çağırdı.[8] Şule Torun'un da katılmasıyla[9], grup tamamlanmış oldu. Şule Torun Ankara'da 1975 yılı öncesinde TİB'de (Tüm İktisatçılar Birliği) Kadın Çalışmaları Grubunu bir yıl boyunca yönetmiş ve bu çalışmadan elde edilen bulguları bir konferansla kalabalık bir izleyici grubuna sunmuştu. Bu metin aynı yıl "Türkiye'de Kadının Sosyo-Ekonomik Durumu" adıyla TİB tarafından yayımlandı.

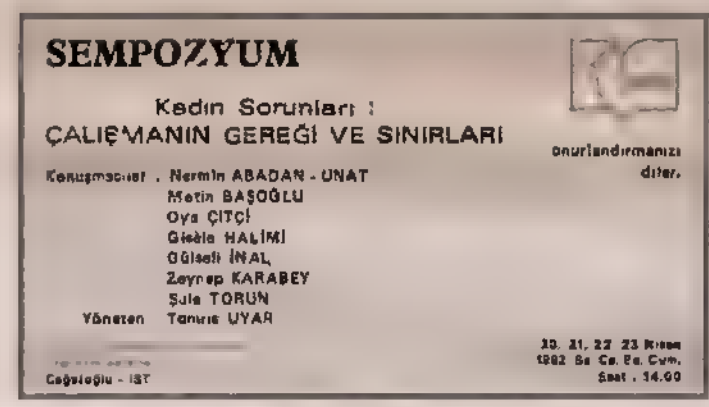
SEMPOZYUM

Kadın Sorunları :
ÇALIŞMANIN GEREĞİ VE SINIRLARI

onurlandırmanızı dileriz.

Konuşmacılar : Nermin ABADAN - UNAT
Metin BAŞOĞLU
Oya ÇITÇI
Gisèle HALİMİ
Gülseli İNAL
Zeynep KARABEY
Şule TORUN
Yönetan Tanıl UYAR

10, 21, 22, 23 Nisan 1982 Sa. Ça. Pe. Cum. Saat : 14.00

Çağlayoğlu - İST

Davetiye. Saklayan: Stella Ovadia, Feminist Hareket Arşivi.

Kadın Sorunları: Çalışmanın Gereği ve Sınırları Sempozyumu, 20-23 Nisan 1982 İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde yapıldı. (Fotoğraf: Füsun Yaraş, Feminist Hareket Arşivi).

Şimdi bir an o günlere dönelim. Siyasal ortam: 80 askeri darbesi sonrasının varı karanlığı. Tüm dernekler, siyasal partiler. sendikalar, örgütler kapatılmış, çoğu yayına "ikinci bir emre kadar" son verilmiş, toplantı yasağı var, yeni bir dergi/yayın çıkarmak kesinlikle yasak. YÖK'le birlikte yüksek öğrenim kurumlarından istifalar başlamış.[10] Aynı yıl İstanbul'da *Yazko*'nun kuruluşuyla birlikte muhalif aydınların, yazarların ve öğretim üyelerinin bir çatı altında toplanma ve yayın faaliyetinde bulunma olanağı doğuyor. Yeni yayın çıkarmak yasak olduğu için 1982 yılında, eski bir dergi: *Somut* dergisi Zeynep Avcı'nın çabalarıyla *Yazko* tarafından satın alınıyor ve bu dergiyle okura ulaşılıyor. *Yazko* aynı zamanda Edebiyat, Çeviri ve Felsefe dergileri de yayınlamaya başlıyor.

İşte bu ortamda İstanbul'da çok farklı alanlarda çalışmış ama kadın meselesine duyarlı olan ve bu konuda "bir şeyler yapma" ihtiyacı duyan bir

* Yazko'daki bu eğilim ku

grup kadın Şirin Tekeli'nin kadın kitapları dizisi yayını faaliyetine katılma çağrısıyla toplanıyor. Askeri darbe bu kadınların istek ve heveslerine kül serpememiş belli ki...

Yaprak Zihnioğlu

1) 80 sonrası feminist hareketin belgeleri ilk kez Stella Ovadia'nın aylarca süren titiz uğraşısı sonucu bir araya getirdiği *İz Kalsın* başlıklı retrospektifle gün ışığına çıktı. 4-29 Mart 1994 tarihleri arasında Kadın Eserleri Kütüphanesi'nde yer alan *İz Kalsın* sergisi bu dönemin önemli belgeleri mtehğindeki raporları, el yazılarını, toplantı notlarını, kişisel notları, mektupları, günluklerini olduğu kadar programı, afiş vb. basılı malzemeyi de içeriyordu. Bu belgelerin toplanmasına o dönemi yaşamış olan herkes yardım etti ve elindeki, sakladığı malzemeyi verdi. Şirin Tekeli ilk dönemin belgelerini, Şule Torun sakladığı *Somut* dönemi belgelerini, Nurser Oztunalı Davak Grubuyla ilgili belgeleri ve notlarını, Füsun Yaraş özel notlarını bu sergi için verdiler. Nukhet Sirman tüm belgeleri okuyup, sınıflandırmaya ve değerlendirmeye katkıda bulundu. *İz Kalsın* sergisi için toplanan malzeme daha sonra Feminist hareket arşivi olarak adlandırdığımız bir arşivi oluşturdu. Sergiyle birlikte Stella Ovadia o dönemi yaşamış olanların katıldığı, anılarını dile getirdiği ve ayrıca politika, kurumlaşma, hiyerarşi gibi konuların tartışıldığı bir dizi toplantı düzenledi. Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin alt salonunda sergi yer alırken üst katta 6-7 Mart tarihli hafta sonunda bu söyleşiler ve tartışmalar gerçekleşti. Elinizdeki yazı bu toplantılardan birinde yaptığım konuşmanın genişletilerek yazıya dökülmesidir.

2) Bu konuda bir başka kaynak için bkz. Şirin Tekeli. "80'lerde Türkiye'de Kadınların Kurtuluş Hareketinin Gelişmesi". *Birikim* 3. Temmuz 1989. s.34-41

3) İlk günlerin ardından, "küçük grup"un dağılıp, evlerde toplanmaya devam eden "büyük gruba" dönüştüğü Ev Toplantıları Dönemi geliyor. Bir yıl kadar süren ev toplantıları dönemini *Somut* Sayfası Dönemi izliyor. Ben 1981 yılı sonlarından başlayıp 1984 Mayıs'ında feminist hareketin ilk kez dışa açılması demek olan Kadın Çevresi'nin kuruluşuna kadar olan zaman dilimi içindeki (1981-1984) dönemlendirmeyi böylece yaptım. Kadın Çevresi ve daha sonraki dönemler incelenmeyi bekliyor.

4) Kadın Sorunları: Çalışmanın Gereği ve Sınırları Sempozyumu Programı. 20-23 Nisan 1982. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Toplantı Salonu Cağaloğlu. Feminist Hareket Arşivi (Saklayan: Füsun Yaraş)

5) Edebiyatımız ve Kadın Sorunu Paneli. Mayıs 1981. bkz. *Yazko Edebiyat*. Haziran ve Temmuz 1981.

6) Zeynep Avcı daha sonra. 1982 de yayınlanacak olan *Somut* dergisinin kadın sayfasının editörlüğünü üstlenecektir.

7) Şirin Tekeli'nin 1977 yılında İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki *Kadının Siyasal Hayattaki Yeri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma* başlıklı doçentlik tezi daha sonra *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat* adıyla yayınlandı. İstanbul: Birikim Yayınları. 1982

8) Stella daha sonraki yıllarda: 1985'de *Kaduca* dergisinde yazdığı "Kapı Önü Sohbetleri" köşesinin adını bu sohbetlere bağlıyor. Aslı Göksel yurtdışına gittiği için kısa bir süre sonra gruptan ayrıldı.

9) Şule Torun gruba nasıl dahil olduğunu, kimin çağırdığını tam olarak hatırlayamadığı için bu bilgi eksik kaldı.

10) İlk grupun üyelerinden Şirin Tekeli ve Gülnur Savran ilk istifa edenler arasında.

yeniden kadı kurtuluş hareketinin bağımsızlığı üzeri e

şu günlerde kadın kurtuluşunun bağımsız örgütlenme ihtiyacını doğuran sebepleri gözden geçirme ihtiyacı duyuyorum. ancak bu ihtiyaç konunun uzun uzun tartışıldığı o ilk yıllardan epeyce farklı. ama aklımdaki temel soru yine aynı; kendi kurtuluşumuzu, çoğunluğu erkeklerden oluşan, ağırlıklı olarak erkeklerin yönlendirdiği örgütlenmelerin ellerine nasıl teslim edebiliriz?

bu yazıya böyle bir başlık atmakla ilgili endişelerim var aslında. çünkü şu anki durumumuzun da, on küsur yıllık tarihimiz boyunca varoluş tarzımızın da hareket ifadesini hak edip haketmediği birçok kadın için tartışmalı bir konu. şahsi görüşüm, birbirinden bağımsız, gevşek ilişkiler içindeki dağınık ama bir şekilde toplumsal olarak etkili yapımızın tamı da kadın kurtuluşu denen şeye özgü zaaflar ve meziyetler taşıdığı yönünde. ancak bu başka bir yazının konusu, o yüzden ayrıntılandırmak istemiyorum.

gelelim. "yeniden" meselesine. kadın kurtuluşunun bağımsız olarak örgütlenmesi üzerine ilk yıllarda defalarca yazdık, tartıştık, tartışmak zorunda kaldık. sonraki yıllarda bu konu gündeme gelmedi. şimdi bu konuda birşeyler söyleme ihtiyacı hissedişim de o ilk yılların sebeplerinden epeyce farklı.

o yıllar. kadınların kurtuluşunun bağımsız bir mesele, bir mücadele alanı, konusu olduğunun yeni ifade edilmeye başlandığı yıllardı. parlamento içinde yer bulan partiler, tabiatıyla. kadınların durumunda herhangi bir değişiklik yapmak gerektiğini bile telaffuz etmiyorlardı. muhalif politikalar, kadınların durumunda bir değişikliğin gerektiğini kabul etmekle birlikte bunun erkeklerle elele verilecek bir mücadeleye bağlı olduğunu söylüyorlardı. daha sonraki yıllarda kendilerini -bu konuda- daha açık bir biçimde ifade eden kemalistler ise, kadınların ihtiyaçları olan bütün hakların mustafa kemal tarafından verildiği kanaatindeydiler. işte ilk bağımsızlık tartışmaları bu çerçevede ve esas olarak da kadınların kurtuluşunu kendi verecekleri mücadeleye bağlayan sol gruplarla yürütülüyordu. yani feministler dışındaki çevrelerde kadınların bağımsız örgütlenmesi söz konusu bile edilmiyordu. ayrıca, feminizm öyle gayrı meşru bir şeydi ki, biz zaten birlikte çalışmak istesek de hiç kimse feministleri kendi politik ya da örgütsel bünyesinin bir parçası olarak görmek istemezdi.

yıllar yılları kovaladı...

aradan geçen yıllar bizi şimdi bambaşka bir atmosferle yüz yüze bırakıyor. feminizm, kadınların örgütlenmesi belli bir meşruiyet kazandı, sendikalarda. özgürlük ve dayanışma partisinde kadınlara kota gibi talepler kazanıldı. özellikle bu tür bir çok muhalif örgütte feminist kimliğimizden vazgeçmeden varolabilmemizin koşulları oluştu.

bu durumun mücadelemizin bir sonucu ve esas önemlisi davamızın haklılığının bir tespiti olduğunu düşünüyorum. belki biraz ağır bir ifade olacak ama elde ettiğimiz bu mevzilerde yer alacak ve onları savunacağız. ama bu durum, elde ettiğimiz bu kolaylık, bu meşruiyet artık sadece kadın erkek karışık örgütlerde varolmamız anlamına gelmiyor bence. bu noktada bir çoğumuz için belki de geriye dönmek anlamına gelse bile bağımsız örgütlenme ihtiyacını doğuran sebepleri gözden geçirmenin tam sırası diye düşünüyorum.

bağımsız örgütlenme; pratik bir zorunluluk mu, politik bir tercih mi?

feminizmin. herhangi bir kadın kurtuluş hareketliliğinin mevzu bahis olmadığı yıllarda, benzer hareketlilikler içinde yer almış kadınlar yaşadıklarını, varolma alanlarının nasıl kısıtlandığını, üzerlerinde cinsiyetçi bir baskının olduğunu hatırlarlar. dahası, her durumda birçok kadının erkeklerin bulunduğu ortamlarda kendilerini ifade etmekte güçlük çektiklerini biliriz. ama kadınların bağımsız örgütlenmesinin gerekliliği bu tür pratik zorluklardan mı kaynaklanmaktadır da bunlara çözümler üretildiğinde artık bu gereklilik ortadan kalkmaktadır? bence bu tür engellemeler kadınla-

rın feminizme duydukları ihtiyacın bir göstergesi. ve esas önemlisi, kadın erkek karışık örgütlerdeki meşru varoluşumuzu bağımsız hareketliliğimizin bir sonucu olarak elde ettiğimiz gibi, bunu korumamızın tek garantisi de yine bu. ama bağımsızlığın esas gerekli ve anlamlı sebepleri politik bence.

politik bir gereklilik olarak bağımsız örgütlenme

sabırla başa dönmek istiyorum. kadınlar, toplumsal bir grup olarak. yine toplumsal bir kategori olan erkekler tarafından baskı altına alınırlar. bu durum, geçici, göreli. ideolojik bir olgu falan olmayıp basbayağı bir sistem olarak örgütlenmiştir. bu sisteme feministler ideolojik tercihlerine göre çeşitli isimler veriyorlar; (kendi tercihimle devam edeceğim) patriyarka. tıpkı kamusal alanda daha önce ortaya çıkmış çeşitli üretim biçimlerine eklemlendiği gibi kapitalizmle de iç içe geçmiş bir biçimde kâh onunla çelişip kah işbirliği ederek varlığını sürdüren bir sistem. feminizm de işte bu sisteme karşı kadınların muhalefeti. her muhalefet hareketi gibi de kendi araçlarını yaratmak zorunda. bundan sonra son derece basit bazı sorular önümüzde duruyor. örgütlenmemiz bizi ezenlerle ortak mı olacak? kendi bağımsız araçlarımızı yaratmadan ne yapabiliriz. ne yapabilirdik? ama iş bununla da bitmiyor.

bağımsız bir baskı ve mücadele alanı olarak özel alan

yukarıda kamusal alandan sözetmiştim. feminizm. toplumu tahlil ederken iki temel alan tespit ediyor. özel alan ve kamusal alan. kamusal alan fabrikalar. işyerleri. sokaklar. devlet. hukuk... bu alanda yapılan üretime sermaye hâkim: üretilen değere üretim araçlarının sahipleri el koyuyor. ama yine bu alanda yer alan devlet. hukuk benzeri kurumlar sadece sermayenin değil, erkekler ve mesela kendi coğrafyamız için ezen ulus da dahil olmak üzere bütün ezenlerin egemenliğini yürütüyor. bunu bir kenara yazarak devam edelim. özel alanda yani evde ise erkekler egemen. burada üretilen değerle, harcanan emeğe onlar el koyuyor. bu egemenlikleri de demin sözünü ettiğimiz kamusal alandaki baskı aygıtlarıyla düzenleniyor. öyleyse kadınların önünde iki temel mücadele alanı açılıyor. birincisi ve esas önemlisi özel alan. feminizm tarihi meselâ bilinç yükseltme grupları gibi. bu alana özgü örgütlenme biçimleri içeriyor. bir de erkek egemenliğinin kurumlaşıp yasalarla güvence altına falan alındığı kamusal alan var. kadınlar o alanda da mücadele yürütmek zorundalar tabiatıyla. işte burada sanki işler biraz karışıyor.

kamusal alanda varolmak, mücadele etmek

kamusal alanda varolmak kadınlar için zaten bir mesele. bu zorluk politikada iyice artıyor. kadınlar politik örgütlenmelerde çalışmakta zorlanıyorlar. ama bütün bunlara rağmen. özellikle muhalif örgütlenmelerde çalışan bir çok kadın var. bunun çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. öte yandan yukarıda da ifade ettiğim gibi kamusal alan üzerimizdeki baskının yürütüldüğü, biçimlendiği. düzenlendiği bir alan. bu alanda kendi bağımsız örgütlenmelerimizi mutlaka yaratmak zorundayız. zaten türkiye'deki tarihimiz bile, bu alanda, bu alanla ilgili yürüttüğümüz çeşitli kampanyalarla. çalışmalarla dolu. öte yandan yer aldığımız çeşitli politik örgütlerde. derneklerde, sendikalarda feministliğimizi unutacak değiliz. bir yandan o örgütlerin içinde, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kalkması. bunun da ötesinde kadınların politikleşmesinin önündeki toplumsal baskıları telafi edecek pozitif ayrımcılık önlemlerinin hayata geçmesi için ve bunun yanında içinde yer aldığımız politik örgütlerin kadınları dışlamadan politika üretmelerinin ve bu politikaları kadınları da göz önünde tutarak hayata geçirmeleri için mücadele edeceğiz. ama kamusal alanda da kadın kurtuluş politikası tabii ki esas olarak sadece kadınlardan oluşan bağımsız örgütlenmeler aracılığıyla yürütülebilir. kendi kurtuluşumuzu, çoğunluğu erkeklerden oluşan. ağırlıklı olarak erkeklerin yönlendirdiği örgütlenmelerin ellerine nasıl teslim edebiliriz?

daha kısa ifade edersek...

erkeklerle birlikte yer aldığımız örgütlerin üye profilinden karar mekanizmalarına, yönetim organlarına. politikalarına kadar kadınların ağırlığının ifade edilmesi için elimizden geleni yapacağız. ama bu kendi örgütlenmelerimizden vazgeçmemiz anlamına gelmemeli asla. zaten daha önce de söylediğim gibi, erkeklerle birlikte yeraldığımız örgütlerdeki varlığımızın tek garantisinin bağımsız hareketliliğimizin gücü olduğuna inanıcmdayım. bu konuyu daha uzun tartışmak istiyorum...

ayşe düzkan

Benim yumurtam iyidir, ama...

Doğurgan kadınların doğurgan olmayanlara yumurta bağışı, kadın sağlığını pek dikkate alınmayan bir endüstrinin gelişmesine yol açıyor.

Tıpta teknolojik ilerlemelerin yadsınamaz yararları yanında, bu gelişmeler ekonomik baskılarla birleşince birey sağlığını gözardı eden uygulamalar da gündeme geliyor. Gerek etik, gerekse insan hakları açısından kabul edilemez yaklaşımlar. tüm dünyada özellikle de kadınlara karşı inanılmaz haksızlıklarm yapılmasına dayanak oluşturuyor.

Ülkemizde yasal dayanağı olmadığından uygulama alanı henüz bulunmayan yapay döllenme, sperm bankası ve kadınların yumurta bağışı konusunda söylenecek söz yok. Ama bu uygulamaların en yaygın görüldüğü ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nden bilgiler aktararak, biz kadınları doğurgan olalım va da olmayalım yakından ilgilendiren bu konuya biraz ışık tutalım.

ABD'de bağışlanan yumurtanın döllendirilmesiyle ilk bebek 1984'te dünyaya geldi. Bundan on yıl sonra ABD ve Kanada'da kurulan özel kliniklerde 130'nu üzerinde fertilizasyon programları başlatıldı. Sağlıklı kadınlardan alman yumurta sayısı 1996 yılı başlarında. yılda yaklaşık 1000'e ulaşmıştı. Bunların da yaklaşık üçte biri, alıcısı aracılığıyla gerçek bebeklere dönüştü. Daha çok 40 yaşın üzerindeki kadınlar bu yoldan bebek sahibi oldular. Bu işin maliyeti. birçok sigorta tarafından yasal kabul edilmeyip karşılanmıyor. Sağlıklı bir kadına yumurtası için ödenen rakam 1500 ile 2500 dolar arasında değişiyor. Yumurtanın alınıp, döllendirilip alıcı kadının rahmine yerleştirilmesi işlemi için. alıcı kadından 5 ile 20 bin dolar arasında bir ücret alınıyor. Bağış yapan kadından alınan yumurta. laboratuarda döllendirilerek alıcı kadının vücuduna. gelişmesi için yerleştiriliyor. Gerek alıcı, gerekse bağış yapan kadına verilen bir aylık fertilizasyon ilaçlarının maliyeti ise 2500 dolar civarında. İşte bu ilaçların yan etkileri konusunda yapılmış olan ancak henüz yetersiz sayılan çalışmalarm sonuçları biraz ürkütücü. Çünkü. over stimülasyonu için kullanılan bu ilaçların over kanseri riskini artırdığı söyleniyor. Klinik çalışmalar on yılı aşmadığmdan henüz pek ciddiye alınmasa da. bu yan etkinin kadınlara iletilerek uyarılmaları gerekmekte. Ancak, insan vücudu dışında yapay döllenmenin gerçekleştirildii kliniklerde bunun pek uvulanmadığı saptanmış. ABD'de yayınlanan MS Derisi'nin yazarlarından Sharon Leruer. yumurta bağışı için bir kliniğe başvurarak deneyim ve gözlemlerini bir yazıda okurlara aktarıyor. Leruer'in vurguladığı en çarpıcı nokta. bu işlemlerin yapılması sürecinde kadınların ruh ve duygu durumlarının pek dikkate alınmaması. Leruer. bağış yapan kadınlarm bir kısmı bu işi para için yapıyorsa da. çoğunlukla etken olan unsurun, doğurmak isteyip de bunu gerçekleştiremeyen başka kadınlara yardım olduğunu gözlemiş. Bu işlemlerin yapıldığı klinik vetkilileri ise, bağış yapan kadınların kısır kadınlara karşı sempati beslediklerinin doğru olduğunu ancak hiçbirinin parasız bağış yapmaya yanaşmadığını söylüyor. Lerner in konuştuğu bağış yapan bir kadın ise. alıcı kadının kendisine österdiği şükran ve minnet duygularının onda yarattığı etkinin yanında ödenen paranın son derece değersiz olduğunu. yalnızca çektiği sıkıntıya karşılık küçük bir ücretten öte bir anlam taşımadığını anlatıyor. Bu sözler. ister doğum. ister kürtaj olsun. yalnızca kadınlarm karşı karşıya kaldığı tüm sağlıkla ilgili olaylarda olduğu gibi. bu konuda da yine tek ve eşsiz desteği sadece birbirimizden bulacağımızın ifadesi değil mi?

Füsun Özlen

Uğraşıp duruyoruz

Annelere de kırmızı kurdele

Fotoğraf, kayıt, önlük, çanta, kalem, kitap, beslenme. ödev... anladınız, ben artık okullu çocuk annesiyim.

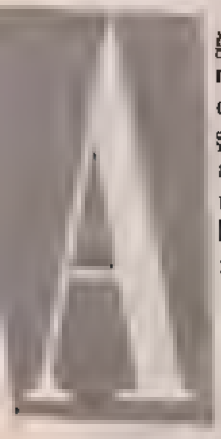

ğustos ayı nasıl geçti anlamadım. "Hangi okul iyidir?" telaşı zaten yaz başında başladı. Tecrübeli annelere sorup soruşturma faslı. Neyse bir okulda karar kıldık. Ama bizim mahallede değilmiş. Müdür yardımcısı, "Siz birşeyler duşunun. biz de duşunuruz." dedi. Okula 10 ila 50 milyon arası küçük bir "yardım" yapınca sorun olmuyormuş.

Kayıtlar'dan iki gün önce okula gittim, "Ne lazım. öğreneyim" diye. İkametgâh, nüfus sureti filan, bildik şeyler. Altı tane de vesikalık fotoğraf, ama önlüklü. İyi de önlüğü sonra alacaktık, şimdi para yok. Inh, olmazmış. Çaresiz önlük arayacağım. Nerden alınır, onu da bilmiyorum ya. Neyse, yine müracat tecrübeli annelere. Beş mağazaya sordum, yok. "Daha erken, piyasaya çıkmadı," dediler. Ama okuldan da, "Kayıdı geciktirmeyin, sorun çıkmasın." dediler. En sonunda. annemin komşusunun torununun önlüğünü idareten alıp işi hallettim. Allahtan bov fotoğrafı istememişler çünkü önlük iri bir beşinci sınıf öğrencisine ait. Bu arada bir on gün hiçbir öğlen tatilim. hiçbir iş çıkışım boş geçmedi tabii. Bu daha başlangıç, hadi hayırhsı.

Önlük, yaka, gri pantalon, siyah ayakkabı, beslenme çantası, su matarası, kitaplar, defterler, kalem. silgi... Kafam alışveriş listesi gibi.

Sonunda büvük gün geldi. Minik oğlumu varım saatlik şefkat seansından sonra saat yedide uyandırmayı başardın. (Her sabah böyle olmaz dimi, alışır yani!) Sütünu kasten döküp ekmeğini babasının yüzune fırlattıktan sonra, "Sevimli Hayalet"i seyredeceğim diye tutturdu. Olur bunlar canım, daha ilk gün tabii. Neyse ki evden çıkabildik. Beslenme çantasıyla matarasını bana, çantasını babasına yükledi. Yoruluyormuş.

Ortalık ana baba günü ama daha çok ana ana günü. Yine de hem annesi hem babasıyla gelen çocuklar, hatta yalnızca babasıyla gelen çocuklar da var (damlaya damlaya göl olur mu acaba?)

Bugun üçuncü gün, durun mu biraz düzeldi, biz mi alıştık bilmem, kendimi daha iyi hissediyorum. Baba yoğunluğu ikinci günden itibaren ani bir düşüş gösterdi. Sabahtan akşama kadar sınıf önlerinde, bahçede, ellerinde paketler ve kucaklarında küçük çocuklarıyla bekleyenler hep anneler. Durmadan ağlayıp annesine yapışan gözlüklü oğlanın annesi Atatürk büstünün kenarında kızının elini tutarak tedirgin tedirgin bekleyen babayı göstererek: "Karısı yurdışındaymış adamcağızın. Her gün koştura koştura gelip öğle yemeği getiriyor çocuğa. sonra tekrar işe koşturuyor zavallı" divor (tabii. onlara yazık bize müstehak. Doğurmasaydınız efendim!)

Kadın baua dönüyor: "Siz de çalışıvorsunuz galiba, okuldan beyiniz alıyor da çocuğu?" "Yaa. çalışıyorum ama ahşana kadar öğle yemeklerine geleyim dedim." (Uç gündür öğle yemeği diye bir şey yok. İşten okula, okuldan işe koştur dur. Tost yemekten fenalık geldi. Sabahları kendime de bir beslenme çantası hazırlasam ya, şuracıkta beraberce viyiveririz). Kara gözlü kıvırcık kızın annesi, sekiz dokuz aylık bebeğini kucağında zaptetmeye çalışarak lafa karışıyor: "Valla ben de çocuğu uykusundan uyandırıp getirdim. Karnı da aç ama önce ablasının karnını doyuralım da. Zaten küçüğü kıskanıyor. Uç gündür kollarını koptu. (Tanrım iyi ki anneme kanıp ikinci çocuğu yapmamışım)

Zil çalıyor, çocuklar sınıfa ben işe. Yarın veli toplantısı varmış, nasıl izin isteyeceğim bilmem. İşten çıkınca şu yedek önlüğü alayım artık, ucuzlamıştır. Akşama yemek düşünmek lazım. Sulu birşeyler yapayım çocuk öğlen haşlanmış tavuk yemekten kabız olacak. Sahi varına beslenme de düşünmeli. Anlaşıldı, markete uğramadan olmayacak yine. Hay allah, akşam şu defterleri. kitapları da kaplamak lazım. Kırtasiyeye uğramayı unutmasam, kap kâğıdı, kap kâğıdı, seloteyp, seloteyp... Yemekten sonra yedek pantolonun paçalarını kısaltmalı, çocuk şarlo gibi dolaşıp duruyor. Oğlan bugün de nazlanır mı ödev yaparken: "Anne bunlar çok zor, sıkılıyorum ama ben, yarın da gitmeyelim okula". Sayfa çabuk bitsin dive iki satır atlayıp beş santim eninde harfler çiziyor. "Merdivenler" çamaşır ipine, "çekiçler" balyoza benziyor. Sineye çekip pohpohluyoruz tabii: "Aman da oğlum ne güzel yazmış, vakmda dedesine mektup bile yazar!"(bu çocuğun inadı kime çekmiş, ne yapacağım ben bununla?) "Öğretmen azarlar, sonra arkadaşlarından utanırsın" diyorum. Bu sefer de, "Ödevimi sen yap," diye tutturuyor. Zaten üç gündür bunalımda, hoplamayı zıplamayı unuttu; dün okul çıkışı babasıyla parka gitmek bile istememiş. Bu okul işinde bir hikmet var. 6 aya kalmaz ruh gibi olur bu çocuk. Eyvah, toplantıya yine geciktim, Metin'le Selâmi eğlenirler yine benimle. Efendim, okullar açılalı façam bozulmuş, ben öyle makyajsız, saç baş dağınık gezer miymişim? Bu adamların çocukları yok mu? Var tabii ama allahtan o çocukların anneleri de var.

Esin Demir

İNSAN OKUR İNSAN YAZAR

İskenderiye Kütüphanesi; 6 Şubat 94'te kurulduğunda ıkıbin kitabı yirmi kadar okuru vardı. Bu gün otuzbine yaklaşan dergı ve kitap arşıvi ile üçyüz cıvarında okuru var.Yeni açtığımız Sureli Yayınlar Okuma Salonu, fotokopi makınesi ve bilgisayarımızla olanaklarımızı genişlettik. Yakında İnternet'e bağlanıp okurlarımızın kullanımına sunacağız

İskenderiye Yazıları; İskenderiye Kütüphanesi okurlarının olanakları ve yazılarıyla yayımlanıyor. Düşün,yazın,yayın,felsefe,bilim (ilgi alanlarımızdır)dunyasına alternatif, muhalif yada ıktıdar olmak için yayımlanmıyor. Kütüphanemizde okuyup öğrendiklerimiz ve kütüphane üye aıdatlarıyla yayımlıyoruz İskenderiye Yazıları'nı. Bültenimize yazmak, abone olmak veya kütüphanemize kıtap vermek ısteyenlerin haberı olsun dıye bu ilanı hazırladık. Antık Çağ'ın en büyük kütüphanesının adını yaşatmak için sız de katkıda bulunabılırsınız.

Adres:
Sıraselviler yolu. Apdullah sok.No: 19/2
Güneş Apt.Beyoğlu-İSTANBUL
Tel: (0212)245 16 17

İskenderiye Yazıları

Kadın olmanın bilinci bu kitaplarla başlar

Evelyn Reed

BİLİMDE CİNS AYRIMI

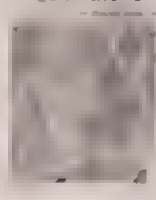

Çevirenı Şemsa Yeğin
Fıyatı 340 bin TL

Evelyn Reed Bilimde Cins Ayrımı adlı yapıtında insan yaşamına en yakın olan bilim dallarında uygulanagelen kadın karşıtı eğilimi gozler onune sermekte. bu turden bir onyargının nesnel olçutlerle değerlendirilmesi beklenen bılımlerı bilim olmaktan çıkardığını gostermektedir kadınlara karşı beslenen bu onyargının yaşamasını sağlayan topl mısal baskıları açıklayan yazar nesnel olması beklenen unla bılım adamlarının bile erkek ustunlugunu mugoren bakış açılarıyla bilimleri çarpıttıklarını savunmaktadır

payel

farklı feminizmler açısından

Kadın araştırmalarında yöntem*

S. Coyner, S. Harding, M. Mies, S. Wise, L. Stanley, P. Hill Collins, D. Kandiyoti, M. Lazreg, E. Showalter, A. Ferguson, C. Mansfeld, şimdiye kadar erkeklerin çıkarlarını yansıtmış, onlara hizmet etmiş sosyal bilimlerde geçerli teori ve metodolojileri sorgulayan farklı feminizmlere ait çalışmalarını ve Türkiye'den bakışlar'da Aynur Ilyasoğlu, Ayşe Durakbaşa, Serpil Çakır, Belkıs Kumbetoğlu, karşılaştıkları zorlukları aşma biçimlerini, izledikleri yöntemleri, deneyimlerini aktardılar.

Hazırlayanlar: Serpil Çakır, Necla Akgökçe

Sel Yayıncılık

AVUSTRALYA

Orada da şiddet var, ama...

Avustralya dünyanın merkezi olarak görmeye alıştığım(ız) Avrupa'dan da, Kuzey Amerika'dan da çok farklı.

Bir dergide benimle yapılan bir görüşmeyi okuyan Sevgi Kılıç ın çağrısı üzerine, Mayıs ayında Melbourne ve Sidney'e gittim. Garip ama gidince anladım ki Avusturalya çok uzak ve dünyanın merkezi olarak görmeye alıştığım(ız) Avrupa'dan da Kuzey Amerika'dan da farklı. Benim gözlemlerin taraflı bir yerden oldu. Uzun süredir oralarda yaşayan, ikinci kuşak, feminist, Türkiyeli kadınlarla birlikte kaldım, onların yalancısıyım.Uçaktan inmeden dikkatimi çeken bir şey oldu. Uçakta verilen bilgi formunda medeni durum hanesinde evli, bekâr gibi alışageldiğimiz medeni hallere ek olarak birlikte yaşar durumu da yer alıyordu. Dahası birlikte yaşadığımız kişinin cinsiyeti sizinki ile aynı veya farklı olabilirdi.

Kadın açısından değerlendirildiğinde, refah devletinde yaşamanın avantajlarından kadınlar da yararlanıyordu. Ama aslan payı kuşkusuz egemen nüfus olan Anglosaksonlara düşüyordu. Öteki gruplar ise kendi dilleri ve kültürleriyle kendilerini ifade edebilmek için ciddi bir mücadele yürütüyordu. Ben bu paylaşımdan, her grubun, sayısına göre değil bileğinin, dilinin kuvvetine göre yararlandığı izlenimi edindim (belki de alışkanlıktan). Ana dili İngilizce olmayan kadınların iş bulma, kendim geliştirme, korunma, sağlık ve benzeri konularda ana dillerinde broşürlere ulaşabilmeleri mümkündü. Temel taleplerden biri, özellikle kadınlara hizmet veren kuruluşlarda kendi dillerinde servis veren kişilerin çalışmasıydı. Sonuçta bazı kadın kuruluşlarında çalışanların önemli bir bölümü Asya, Afrika, Güney Amerika gibi farklı kökenlerden gelen kadınlardan oluşuyordu. Avusturalya'daki toplam Türk ve Kürt kökenlilerin sayısı 60 bindi.

Türkiyeli bir feminist olarak orada çok imrendiklerimin, açıkça kıskandıklarımın başında kadınlara yönelik şiddetin ve aile içinde uygulanan her tür şiddetin uygulamada da bir suç olarak görülmesi geliyordu. Bizim kadınlara karşı şiddetle ilgili kampanyanın başından beri olan talebimiz, belki her hane için olmasa bile, uygulanabilir biçimde sistemin içine sindirilmişti. Kadınlara yönelik şiddeti azaltmak ve şiddete maruz kalanları desteklemek için tüm kıta çapında örgütlenmiş çalışmalardan ikisini özetlemek isterim.

Kısaca CASA olarak anılan cinsel istismara maruz kalan kadınlara hizmet veren kuruluşlar: Yaklaşık 4 milyon kişinin yaşadığı Victoria eyaletinde 15 adet CASA var ve bunlara 24 saat ulaşmak mümkün. Tecavüze uğrayan kadın derhal uzman bir gönüllüyle buluşuyor. Advacatus (Türkçede belki "sosyal hizmet görevlisi" ya da "danışman") denen bu kişi mağdure ile hastanede özel bir birimde görüşüyor ve ona farklı seçenekleri tanıtıyor. Sıkı durun, yan odada polisler ve adli tıp doktoru izin bekliyor. Onların advacatusun izni olmadan odaya girmesi ve kadını etkilemeleri yasak. Mağdure dava açmak isterse polisle buluşuyor, isterse doktora muayene oluyor. Doktor ve polisin mağdurenin izni için kapıda beklemesi, bana kendi deneyimlerimizle kıyasladığımda asla gerçekleşemez bir fantezi gibi geldi.

Avustralya'da tüm polisler ve doktorlar nasıldır bilmiyorum ama bu konuda çalışan polis veya doktor tecavüzle ilgili özel bir eğitimden geçmiş ve advacatusun işaret ettiği çizgiyi aştığında cezalandırılıyor.

Kadın barınakları: Ailede şiddete maruz kalan kadın, eğer ailesinden ayrılmak istiyorsa bir telefonla bunu anında sağlayabilir. Gece-gündüz servis veren bir ağ kurulmuş. Kadınlar 29 barınaktan birine, tercihan kendi evlerinden uzak olan bir barınağa yerleştiriliyorlar. Daha sonra, kadın hazır olduğunda veya istediğinde, iş becerisi kazanması ve yeni bir ev kurması için destek veriliyor. Kendi geliri olmayan veya sınırlı kaynağı olan bir kadın, çocukları ile birlikte, bir süre sonra bizim orta halli diye tanımlayabileceğimiz bir standardı tutturabiliyor. Kadın barınakları genel projesi içinde göçmen kadınlar ve aile içi şiddet ayrı bir birim olarak hizmet veriyor.

Orada yaşayan Türkiye kökenli kadınlar bizim yaşadıklarımıza yabancı. "Türkiye'de sığınaklar nasıl korunuyor?" diye sordular. Benim verdiğim, "İman gücü ile koruyoruz" yanıtı onları ikna etmedi. Onların koruma anlayışı, bizimkiyle buluşmuyor. Çünkü onlar, aile, kadının adresini öğrendiğinde o barınağı başka yere taşıyabiliyorlar. Benzer bir biçimde, cinsel istismara uğrayan çocukların neden çoğunlukla istismarcılarıyla aynı evde yaşamak zorunda kaldığını da kavrayamadılar.

Yine de bu satırları okuyanlar da oraların kadınlar için cennet olduğu hayaline kapılmasın. Bütün haklar zaman içinde ve mücadele ile kazanılmış. Dahası, bu kazanımlar aile içi şiddeti yok etmeye yetmemiş. Hâlâ pekçok kadın her gün barınakların veya tecavüze karşı hizmet veren kuruluşların kapısını çalıyor.

Avustralya'da doğum sonrası ücretli izin yok. Yalnız yaşayan bir kadınsanız devlet çocuğun ve annenin ihtiyaçlarını destekliyor. Yaşadığınız evi çocuğun babası ile paylaşıyorsanız, baba salt çocuğa değil kadına da bakmakla yükümlü. Kadına yardım yok. Başka türlü ifade edersek, bildiğimiz gibi, kadın dediğin kocanın eline bakar. Doğum kontrolü için kullanılan yeni bir ilaç olan Progivoma ile ilgili şiddetli bir tartışma vardı. Vücutta depo edilen bir ilaç olduğu için ayda bir kullanılması gibi bir avantaja sahip. Ama henüz yeterince denenmemiş ve uzun vadede bazı olumsuz etkileri var. Bu nedenle yaygın bir kullanımı yok. Ama yan etkileri anlatılmadan, özellikle dil sorunu olan başka ülkelerden gelen veya adanın yerlisi olan kadınlara bu ilaç pazarlanıyordu. Adanın asıl yerlilerine hiç rastlamadım. Onlar çok önceden kadın-erkek yok edilmiş. Kalanları da gözden uzakta ve kenarda tutuluyor. Kısacası söylenecek, tartışacak çok şey var.

Şahika Yüksel

EL SALVADOR

"Nee, feminist misin?"

Nora Franco, gazeteci, kırk dört yaşında, küçücük, yerinde duramayan bir kadın. El Salvador'un başkenti San Salvador'daki LAS DİGNAS (onurlu kadınlar) isimli feminist kuruluşta çalışan altmış kadından biri. Örgüt 1990'da kurulmuş. "İnsan onuruna yakışır bir yaşam için sadece maddi değil, külturel, toplumsal olanakların da yaratılması gerekiyor. Kadınlar olarak ikinci sınıf insan konumundayız. İnsan onuruna yakışır bir yaşama ulaşmak için mücadele ediyoruz. Örgütümüzün adını da o yüzden 'onurlular' koyduk." diyor Nora.

5-6 milyon gibi küçük bir nüfusa sahip bu Orta Amerika ülkesinde kadınların büyük kısmı gelirlerini, yetiştirdikleri meyve ve sebzeleri gayri resmi yollardan satarak kazanıyor. Köylerde kız çocukları okula gönderilmiyor, tarımda çalıştırılıyor. Bu alanda kadınlar ücretsiz işgücünü oluşturuyorlar. Okuma yazma bilmeyen kadınların oranı yüzde 51. Rahim kanserinden ölüm oranı çok yüksek çünkü kadınlar doğumu, hamilelikten korunmayı sağlıksız yollardan gerçekleştirmek zorunda kalıyorlar.

Las Dignas, kadınlara sağlık ve eğitim alanlarında çeşitli kurslar, seminerler veriyor, bildiriler, broşürler yayınlıyor. Yasa önünde eşit görünen kadının durumunun düzelmesi için hükümetlere baskı yapmaya çalışıyor. Las Dignas'da eski El Salvador Kurtuluş Hareketi FMLN'den pek çok kadın bulunuyor. FMLN Hareketine kadınların katılımı çok yüksekmiş. Üniversitelisinden köylüsüne, gerillaların yarısını kadınlar oluşturuyormuş. FMLN 1992'de devletle yapılan barış anlaşmasından sonra legal partiye dönüştü. Partideki kadınların bir kısmı kendini feminist olarak tanımlıyor. Şu anda ARENA denilen milliyetçi, sağcı partilerin koalisyonu iktidarda. Muhalefetteki FMLN Partisinde feminist bir milletvekili var. Ama partili erkeklerin büyük bir kısmı içselleştirdikleri erkek egemenliğinin etkisiyle feminizmi kabullenemiyor, "erkek düşmanlığı", "lezbiyenlik" yakıştırmalarıyla aşağılamaya çalışıyorlar.

Nora anlattıklarını, partili bir erkeğin Nora'nın feminist olduğunu duyunca söylediği sözleri aktararak, bir kahkahayla bitirdi: "Nee, feminist misin? Oysa ben seni akıllı bir kadın zannederdim!"

Hülya Eralp

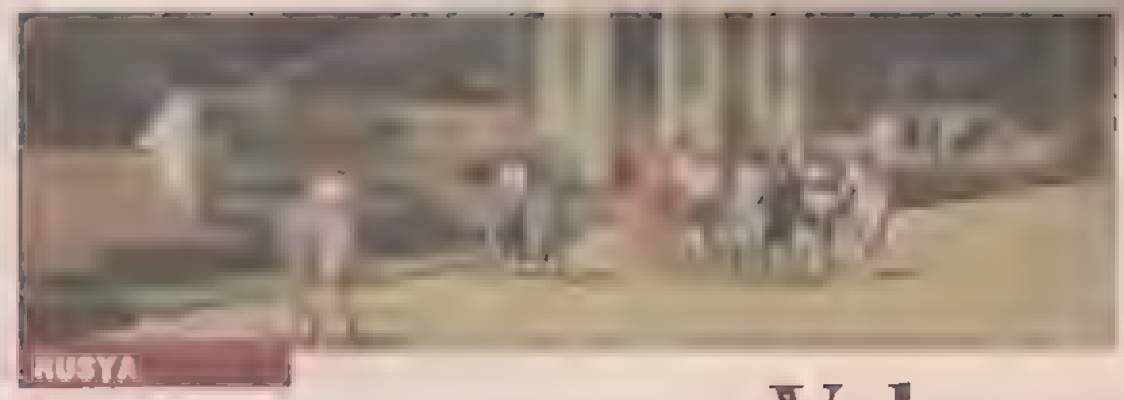

Volga kıyısında bir dişi kent: Volgagrad

"Kentlerin de dişisi olur mu?" demeyin! Rusya'da böyle bir kenti gördüm bu yakınlarda... Bir büyük dünya savaşı görmüş yüzü, acının derin çizgileriyle oyulmuş bu kentin adı eskilerde Stalingrad, şimdilerdeyse Volgagrad.

Volgagrad'a geldiğinizde, nereden bakarsanız bakın, elli iki metre boyu ve elinde dev kılıcıyla, kentin en yüksek tepesinden bir dişi kahraman karşılayacaktır sizi; adı Mamayev Kurgan. Adını bir Tatar hanımdan alan bu muhteşem heykel ve onun kurulduğu tepenin anlamı Ruslar için çok büyük. O kadar ki, taze gelinler evlilik yeminlerinin hemen ardından ziyaret edip, ona bağlılıklarını gösterirler, doğacak çocukları adına...

II. Dünya Savaşı sırasında, 1942'de, Hitler'in orduları Stalingrad'ı kuşatırlar. Kentin tüm sokaklarında, özellikle de bu tepede kıyasıya bir direniş başlar. İki yüz gün süren bu kuşatma, kadın-erkek otuz altı bin askerin canına malolur. Ne var ki, Sovyetler için slogan, "Tepeden geriye tek bir adım bile yok!"tur.

1950'li yılların sonuna kadar tepedeki toprağın üzerine hiçbir şey ekilemez. Ekilse de yetişmez. Toprak alabildiğine demir, şarapnel ve mermi parçalarıyla kaplıdır çünkü. Mozolenin bir yanında yer alan "Acılar Meydanı" oldukça dikkat çekici. Ölü asker üzerine acıyla eğilmiş anayı betimleyen bir heykel ve yine yaralı askerleri omuzlarında taşıyan kadın askerlerin heykelleri kaplıyor bu meydanı.

Kaldığım bir yıldan beri, diğer Rus kentlerinde olduğu gibi Volgagrad'da da dikkatimi özellikle çeken bir şey var. O da, tüm zor koşullara karşın, yaşamı kadınların üstlendiği! Volgagrad kenti bende bir ikinci ismi çağrıştırıyor hep: "Kadınlar Kenti". Çünkü tüm sokakları saran hüzün dolu sessizliği cıvıl cıvıl görünümleriyle onlar savıyor yalnızca. Yoksul ama her

zaman temiz, renkli giysileri ve geniş kalçalarıyla yaşamı Rusya'da kadınlar savunuyor.

Son yıllarda sayıları giderek artan Türk şantiyelerinde günübirlik çamaşırcılık, bulaşıkçılık ve duvar ustacığı yapan bu kadınların çoğu üniversite mezunu ya da teknik eleman. Bir bakıyorsunuz, tek odalı evlerinde yadigâr bir piyano, yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak onları bekliyor. Ellerindeki sıvayı silip, tulumları çıkarıyor ve Çaykovski'den bir parça çalıyorlar size!..

Çoğu on sekizinde evlenip, on dokuzunda çocuk sahibi oluyor, yirmisine gelmeden terkediliyorlar. İşsizlik, geçim derdi ve belirsizlik körpe delikanlıları ucuz votka şişeleri ve sarhoşluğa sürüklerken, kadınlar çocukları ve olanca dirençleriyle üstleniyorlar yaşamı. Ne iş olursa olsun, ne kadar sürerse sürsün, karınlarının doyması ve günün yaşanması gerek! Şantiyenin kantininden çaldığı iki portakal ve bir kalıp tereyağını küçük oğlu Saşa'ya götürmek var. Mesleği doktorluk olsa da, inşaat işçisi bir Türkiyeli'yle süresi önceden belli bir beraberliği yaşamak ve onun Rusya'daki "ikinci hanımı" olmak var. Çiçekli basma elbiseler giyip, yanaklarını kan kırmızısına, göz kapaklarını çivit mavisine boyamak da var!.. Köyündeki hanımına bir metre fistan almamış kalıp ustası Anadolulu Recep, yaşamın içindeki bu dirimi, yaşamın o başka yüzünü Natalya'da tanımış olsa gerek. Parfümerilerde yabancı parfümler sorar bir süredir!..

Coca Cola, Adidas, pahalı Fransız parfümleri, İsviçre çikolataları magazinlerde (dükkânlarda) boy gösteredursun, etiketleri bir Rus mühendisin birkaç aylık maaşına bedel.

Değişim rüzgârları en çok genç nesli etkisine almış Rusya'da. Yaşlılar eskiden yana. Yeltsin'i sevmiyorlar.

Volgagrad'da bir garip hüzün ve sessizlik var.

Volgagrad'da tarih ve kadınlar var.

Volgagrad'da her bahar ellerinde kırmızı malina (ahududu) sepetleriyle yeniden doğanlar ve 1940'lı yılların kışında Mamayev tepesinde yaşamı terkedenler aynı anda var. Ve kendi deyişleriyle, "Bir de her geçen gün yitip gidenler" var!..

Bahçesinde yetiştirdiği üç demet maydanozu satmak için pazarda müşteri bekleyen yetmişlik Vala ninenin, Rusya'nın eski ve yeni yüzünü birbirinden ayıran iki cümlesiyle bitiriyorum izlenimlerimi:

"Eskiden yoksulduk ama onurumuz vardı. Şimdi ise yine yoksuluz ama onurumuzu da yitirdik..."

Nilgün Çetinalp Erentay

“Kadere boyun

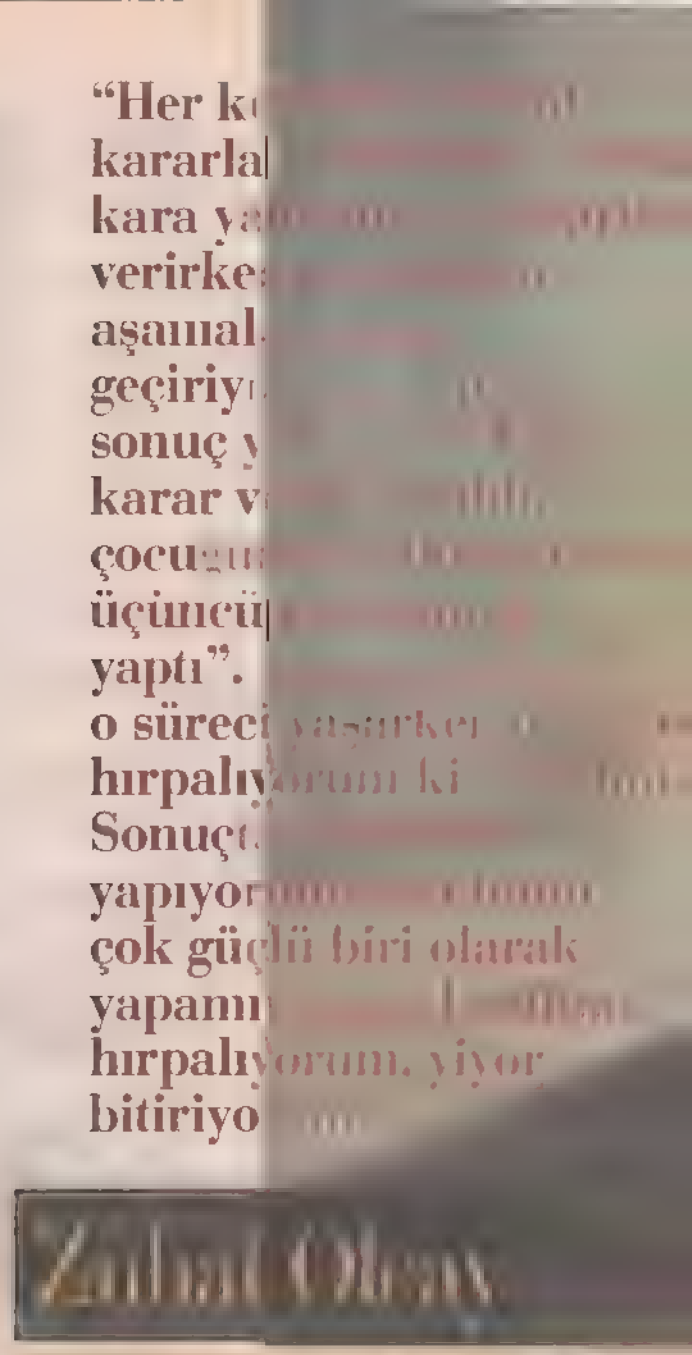

Sözlüklere göre histeri (hysteria) peri hastalığı; sinir bozukluğu. Ya da beyinde organik bir bozukluğun saptanamadığı bir psikonevroz (çoğunlukla kadınlarda rastlanır). Freud'a göre ise "Tüm hastalık durumlarında histerinin nedeni, ergenlik öncesi yaşanan edilgen bir cinsel deneyim, örneğin derin sarsıntı yaratan bir baştan çıkarılmadır."

Oyunun adı: *Histeri ya da Bir Saplantısal Nevrozun Analizinden Bölümler.*

Oyun kişileri: Sigmund Freud, Jessica, Abraham Yahuda ve Salvador Dali.

Freud'u ve onun histeri konusundaki düşüncelerini tartışan bir oyun ve bu oyunda histerik bir hastanın kızı Jessica. Siz bu oyunun yönetmeni olsaydınız Jessica rolü için kimi düşünürdünüz? Hani şu bunalımlı kadın tipi. Büyük bir çoğunluk Zuhal Olcay diyebilir. Zaten oyunu izleyince görüyorsunuz, Jessica rolü tam ona göre. Oyun ise, çeviren Ahmet Levendoğlu'nun tanımıyla, "Uygar dünyanın temel kurumlarıyla kavramlarını (bilim, sanat, aile, toplum, tanrı) amansızca sorguluyor". Oyunu mutlaka izleyin. Biz Zuhal Olcay'la hem oyun üzerine hem de kendisiyle ilgili, neler yaptığından, neler düşündüğüne uzun bir söyleşi yaptık. Bu söyleşi boyunca Haluk Bilginer hep yanımızdaydı.

Aslında siz basınla konuşmayı pek sevmiyorsunuz?

Nerden biliyorsunuz?

Çıkan yazılardan belli oluyor.

Kendimden söz etmeyi sevmiyorum. Öyle yerleşmiş ki bu bende yapmak istemesem de yapıyorum.

Neden?

Ben kendimi çok değerli görüyorunr, her insan kadar. Bir de benim kendime ait özel bilgileri, benim izin verdiğim çok özel insanlar bilmeli diye düşünüyorum, kendi kapılarımı açacağım insanı seçmek istiyorum.

Ama siz sıradan biri değilsiniz ki, insanlar sizi seyrediyor, dinliyor ve sizi merak ediyor.

Haklısınız. Burada bir ölçü tutturamıyorum. Kişilik yapısı işte. Kaçamak cevap verirsem lütfen söyleyin.

O zaman hikâyenize en baştan başlasak?

Benim çocukluğum İstanbul'da geçti. Üsküdar Fıstıkağacı'nda. Ankara'da konservatuardan mezun olduktan sonra çalışmaya başladım, bir yıl sonra da İstanbul'a geldim. Derken evlenip İzmir'e gittim. Sinema serüvenim de İzmir'deyken başladı. İlk evliliğimi çok genç yaşta yaptım. Konservatuardan mezun oldum hemen evlendim. On dokuz yaşıma yeni girmiştim. O yaşta evlenmek asla doğru bir şey değil, şimdi bir anne ve abla olarak bunun yanlış bir şey olduğunu söylemem gerekiyor. Uç yıl sürdü. Kısa bir süre sonra ikinci evliliğimi yaptım o da altı yıl kadar sürdü. Bir kızım oldu; Ceren. Şimdi on dört yaşında. Ayrıldığımızda altı yaşındaydı, velâyetini babası aldı. Bu kararı verirken çok zorlandım.

Ceren'e ne dediniz?

O günleri hatırlıyorum tabii ama ayrıntılar yok, yani onun anlayabileceği gibi, benim de anlatabildiğimi zannettiğim gibi konuştum. Ceren'den ayrılacağım için çok üzüldüm tabii, ama orada bencilce bir şey vardı, sonuçta kariyer yapmak istiyordum. Babası Ceren'e zaman ayırmak açısından daha uygun durumdaydı; böyle bir anlaşma yaptık. Aslında önce İstanbul'da kalacaklardı, o yüzden de bu kararı daha rahat vermiştim. Sonra İzmir'e, Bodrum'a gittiler ama sık sık görüşmeye çalıştım. Şimdi Ceren yanıma geldi; bu kararı kendisi verdi, liseyi burada okuyacak. Birlikte yaşamak ikimiz için de çok yeni. Asıl anne kız ilişkisini şimdi yaşayacağım. Uzak olunca sıkıştırılmış zamanlarda her şey daha iyi yaşanıyordu, şimdi ne olacak bilemiyorum. Çocuğunu doğurduğun için sevmek zorunda değilsin, o çocuk da sen doğurduğun için sevmek zorunda değil. Çok emek isteyen bir şey çocuk. Ceren'i tanıyabildiğim kadarıyla çok iyi bir insan, çok olgun, Haluk'la da iyi anlaşıyorlar.

Ceren'le ilişkinizde tedirgin olduğunuz hiçbir şey yok mu?

Yok, yalnızca merak ediyorum, tabii bir sorumluluk var, daha önce on dört yaşında bir kızım olmadı ki.

Sizden güzel mi?

Benden genç.

Her şeyi rahatlıkla konuşabiliyor musunuz?

Tabii, ama biraz sansürlü konuşuluyor ister istemez, bunların hepsi düşündürüyor beni. Dediğim gibi çok olgun bir kız oldu. Mutlaka hata olacak ama sanırım en az yarayı alarak atlatabiliriz her şeyi.

Siz radikal kararlar alabilen bir insansınız.

Evet, her konuda radikal kararlar alabilirim, gözüm kara yani ama o kararları verirken geçirdiğim aşamaları nasıl geçiriyorum... Etrafa sonuç yansıyor, "Tak karar verdi, ayrıldı, çocuğunu da bıraktı, işte üçüncü evliliğini de yaptı". Ama o süreç... o süreci yaşarken o kadar hırpalıyorum ki kendimi. Sonuçta istediğini yapıyorum ama bunu çok güçlü biri olarak yapamıyorum, kendimi hırpalıyorum, yiyor, bitiriyorum. O yüzden bana güçlü biri olduğum söylendiğinde içimden gülüyorum. Ama istediğini yapmaksa, kadere boyun eğmemekse evet, kadere boyun eğmiyorum, hatta orada da ölçüyü fazla kaçırmadığımı düşünüyorum. İnsan hayatta birileri için bir şey yapmazsa çok yalnız olur, çünkü kimse de sizin için bir şey yapmayacaktır. Kendi kendine yetiyor olmaya inanmıyorum.

Çeşitli ilgi alanlarınız var.

Evet, aslında dünyada bunun örneği çoktur, Türkiye'de biraz sıra dışı oluyor. Geçenlerde Emma Thompson'u TV'de gördük, şarkı söylüyordu. Üstelik kadın senaryo da yazıyor, ben onu beceremiyorum.

Şarkı serüveni devam edecek gibi görünüyordu ama sürmedi.

Plak şirketi bulamıyorum, ekibim yok, onun için şimdilik rafta duruyor. Bu sene çalışmalarım tiyatro ağırlıklı. *Histeri*'ye geçen yıl başladık. Bu ay Ankara'da oynayacağız, bir ara İstanbul'da olacağız, sonra Karadeniz turnesi var. Geçen yıl yanan tiyatromuzun tamir edilmesini bekliyoruz.

***Histeri*'yi elinize alıp okuduğunuzda ne düşündünüz?**

İlk defa okumadım, ilk defa gördüm. Daha çevrilmemişti ama oynamaya karar vermiştik, Londra'da bir grup oynuyordu. Çok hoşuma gitti. Ama Freud'u, Dali'yi oynayan oyuncular çok ivi değildi, yani bizim ekip daha iyi, karşılaştırılamaz bile. Okuduktan sonra daha da heyecanlandım. Freud'u pek fazla tanımıyordum. Oyunda Freud yazarın kendi bakışıyla ele alınıyor tabii ve bayağı hırpalanıyor.

Bunu pek fazla tasvip etmiyormuş gibi konuştunuz.

Yo hayır, bir bilim adamı sorumluluğuna hiç yaraşmıyacak bir tavır sergilemesi açısından çok hırpalanması gereken bir şey yapmış. Zaten oyunu seçmemizin nedeni de bu. Ensest var. Oyunda Dali'nin olması sayesinde gerçeküstücülük konusunda da bir taş var.

***Histeri* de size çok uygun o bunalımlı kadınsınız yine.**

Evet, bildiğim bir rol bu, aslında profesyonel bir oyuncu için böyle roller çok kolaydır, çok belirgin bir kişiliktir. Bu rolde sadece bedenen çok hırpalanıyorum, yoruluyorum.

Korktuğunuz bir rol var mı?

Haluk'un yaptığını yapabileceğimi sanmıyorum. Yaşlanmak çok zor bir şey. Kendi yaşından 30-40 yaş büyük birini oynamak, onun vücudunu, sesini... bunu hiç denemedim, bilmiyorum, oynamak durumunda kalırsam bu beni korkutur, ama bunu zorla-

eğmiyorum!”

maya gerek de yok diye düşünüyorum. “Bir oyuncu her rolü oynar,” buna inanmıyorum. Niye bir oyuncu her şeyi oynasın ki. Bir sürü oyuncu var, kimileri bazı rolleri oynar kimileri de başka bazı rolleri. Bundan sonra daha baş kaldıran, soran, kavga eden kadını oynamak istiyorum. Öyle kaderine razı, salya sümük kadını değil yani. Yaşamda da şu sıra bunu hissettiğim için belki, Öfkeliyim... Bu ülkede yaşayıp da öfke duymamak mümkün mü?

Tiyatro erkek kahramanların ağırlıkta olduğu bir sanat?

Evet, erkek egemen bir dünyanın doğal sonucu. Genellikle erkek hikâyeleri anlatılır.

Haluk Bilginer bir zamanlar İngiltere'de en seksi erkek seçilmişti galiba. Seksi erkek seçilen biriyle birlikte olmak nasıl bir şey?

İngiliz dergilerinde o haber kasmı 86'da çıktı. Yazının başlığı, 'Seksi Türk gerçek yaşamındaki sevdiği kadını açıklıyor'... Fakat bu, Türkiye'de sanki bir seksilik yarışması yapılmış ve Haluk seçilmiş gibi lanse edildi... Biz bunu anlatmaya çalıştık ama kimse anlamadı ve bir seksi Türktür kaldı adı. Ama bu arada söyleyeyim, Haluk'un son derece seksi bir erkek olduğunu düşünüyorum. Böyle bir yarışma olsa, ben oyumu Haluk'a veririm. Evliliğimizin nedenlerinden biri onun seksi bir erkek olmasıdır. Artı iyi bir insandır, arkadaştır, sanatçıdır... Dokuz yıldır birlikteyiz. Haluk'la birlikte olmak çok mutluluk verici bir şey. Ona göre ben biraz daha problemliyim, yani biraz problem kadın... Ama yok yok, o kadar da değil ben kolay sönerim. Küçük şeylerle mutlu olurum, hani çocuklara şeker verip kandırırlar ya; di mi Haluk? Zaten bir karşılıklı tanıma süreci oluyor, ondan sonra karar veriyorsunuz, tamam mı devam mı diye, ben üçüncüde devamı buldum çok şükür.

Kızınız on sekiz yaşında sizin hiç istemediğiniz birini getirse, “Ben evlenmek istiyorum” dese?

Çok üzülürüm ve engellemek için elimden geleni ardıma koymam. “Aa bu onun hayatıdır, yaşasın,” filan palavraları atmayayım boşuna. Ben kendimden biliyorum, o yaşta çok hata yapılıyor. Tabii ki onu üzmeden yıpratmadan yapmak isterim. Ben bunu yaşadım çünkü annemle. Engellerken bunu hegemonya kurarak yaparsanız, faşist bir tavırla yani, ters tepiyor, yapmıyacağı varsa bile yapıyor. Üstelik de annenizle ilişkinize yıllar boyu dağılmayacak kara bulutlar çöküyor. Tabii bunu böyle yaparın diyorum ama başarabilir miyim, bilmiyorum aslında. Jenerasyon farkı eskiye göre çok değişti. Biz kendi çocuklarımızla daha yakın ilişkiler kurabiliyoruz. Ben de ailemle daha yakın bir ilişki içinde olabilseydim bazı yanlışları yapmazdım. Annemi şimdi daha iyi anlayabiliyorum onun hayatındaki mutsuzlukları çalkantıları anlayabiliyorum... ama sadece anlayabiliyorum o kadar.

Ya babanız?

Babam çok sessiz, çok sakin bir insandır hastalık derecesinde çalışmayı sever. Erkek berberidir. Hayata olurundan bakar. Annem daha farklı... Yani çok zordur herhalde. Siz her şeye çok mükemmelliyetçi bakıyorsunuz, yamınızdaki boş veriyor, kadın ya da erkek. Anlıyorum, dediğim bu...

Kaç yaşındasınız?

39... 40 yaşın eşiğinde birden bazı şeyleri görüyorsunuz. “Allahım problem ettiğim şeyler ne kadar aptalca şeyler”. Hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini anlıyorsun. İlişkilerde birşeyleri değiştirmeye çalışmak kadar ahmakça bir uğraş olamaz, yani düzeni değiştirmekten bahsetmiyorum. O zaman ne yapacaksın, biraz kendine bakacaksın; kendini değiştirmeye çalışacaksın; asgari müştereklerde birşeylerle uzlaşacaksın...

Ama siz daha önce böyle konuşmalar yapmıyordunuz.

Hırs, hırs nereye kadar... Bir kere mesleki açıdan söyleyeyim, öyle bir mesleki ortamda yaşanıyor ki... İstediğim kadar benim arabam saatte 500 km. hız yapabilsin, 150 km. den fazla gidemiyorsun hatta 50-60 km. hızla gitmek zorunda kalıyorsun. Onun için 500 km. hızım var diye ortalıkta yaygara koparmaya gerek yok. Hattâ bazen durursun, durmak zorunda kalırsın. Aman şunu da yapayım aman daha hızlı gidebilmeliyim... hayal yani.

***Histeri*'nin basında doğru dürüst bir haberi çıkmadı. Oysa çok güzel, müthiş etkileyici bir oyun.**

Basın çok ahmak... Bir oyunda basına haber verildi, geldiler; işte fotoğraf çektiriyoruz, Haluk'a soruyorlar 'Siz kimi oynuyorsunuz?' diye. Adam Freud'un fotoğrafı gibi duruyor, Haluk 'Salvador Dali' dedi, yazmaya yeltendiler. Salvador Dali de o ünlü bıyıklarıyla yanımızda duruyor. 'Basın açıklamasını bari okusaydınız, okumadan mı geldiniz?' denildi diye veto etmişler. Ben bu basma niye gönlümü. içimi açayım, ne anlatayım? Bu basın gidip Hülya Avşar'ın kıçının resmim çeksin.

Son günlerde neler yapıyorsunuz?

Ayurveda diye bir tedavi şekli var ya, bu ara ona sardım. Günün belli saatlerinde dinlenen bir kaseti var, Hint müziği flüt ve sitar dinliyorum. O beni çok rahatlatıyor. Aromatik yağlar yakıyorum, sıcak su içiyorum. Meditasyona merak sardım. Kasım'da on gün sürecek bir meditasyon öğretisine gideceğim. Doğu felsefesini öğrenmek istiyorum. İnsanın kendisini tanımasına yardımcı oluyor. Daha önce böyle bir şey düşünmemiştim. Bir baktım ki kendimi çok fazla tanımıyormuşum. En büyük hobim yolculuktur. Bir yerden gitmek fikrini çok seviyorum ben, mümkünse de yapıyorum. Hemen gitmek ama... Çantamı alayım oraya gideyim, sonra yine gideyim...

Sorumlulukları sevmemekle de bir ilgisi var mı bunun?

Tabii... Sorumlulukları seven bir insan değilim ama bunu ben yeni anladım. Son bir iki yıldır söyleyebiliyorum bunu. Sorumluluk beni her zaman dehşete düşüren bir duygudur. Korkarım, ama yaşamda bazı sorumlulukları almak zorunda kalıyorum tabii, onlarla başetmeye çalışıyorum. Ancak seçeneğim olsa sorumluluk almamayı tercih ederim. Otel odalarının çok severim ben; hiç bir sorumluluk yok üstelik oda servisi de var.

Okurlarımıza söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Çok ahkâm kesmiş gibi olmayayım, çevremde üzülerek gördüğüm bir şey var: Kadınlar kendi hayatlarını yaşamıyor. Bu yaşam onların çocuklarının, kocalarının yaşamları olduğu kadar kendilerinin de yaşamları. Hatta öncelikle onların yaşamı, sorumlulukların hepsinden kaçmak anlamında demiyorum ama biraz bencil olabilirler; bunu çok görmesinler kendilerine. İlla herkes evini terketsin anlamında söylemiyorum ama kendilerine ait zamanları, kendilerine ait odaları olsun, bunu yaratmaya çalışsınlar, buna engel olunan bir ortamdalarsa kaçsınlar oradan... biraz cesaret.

Ressam ve garson

Işıl Dirican ressam. Ama geçimini resimden değil barmaid'lik, garsonluk yaparak sağlıyor.

"Kendini hayattan korumamak lâzım"

Işıl'la yaptığı tercih, resim, gece hayatı ve kadınlık üzerine konuştuk.

Kendinden bahseder misin Işıl?

1964 doğumluyum. Liseyi Balıkesir'de okudum. Sonra Akademi'ye geldim.

Resme nasıl başladın?

Lise'deyken resimden başka bir şey yapamayacağımı anladım. İstanbul'a İstasyon Sanatevi'ne geldim önce. Hocamız Nurullah Berk'ti. Bize ilk öğrettiği şey bu işten para kazanamayacağımız oldu. 1980'li yılların başıydı, biraz da solculuğun etkisi vardı. Bize "Benzin istasyonunda çalışacaksınız ama reklam ajansında çalışmayacaksınız," diyordu hocamız. "İllüstrasyon yaparsanız eliniz ölür," falan diyordu. O zamanlar nasıl geçineceğim konusunu hiç düşünmemiştim. 1982'de Akademi'ye girdim, resim bölümüne. Grafiği de kazanmıştım ama istemedim. Sadece bu sebeple de değil, orada solcu afişler yapıyorlardı ve bir yumruk çizerek her şeyi anlattıklarını düşünüyorlardı. Onu da istemedim.. Sonra okul bitti, ya resimden para kazanmak vardı. Ya da okulda kalmak gibi bir şey. Bir süre sonra onu yapamayacağımı anladım. Ben Neşe Erdok'un atelyesinde çalıştım. Ama orada daha amaca yönelik bir resim vardı ve desen çizmeyen küçümseniyordu. Bense boya ressamı olmaya karar vermiştim. Sonra iyi dereceyle de bitirdim okulu. Okulda kalamayacağım açıktı çünkü hocalarla hiç bir ilişkim kalmamıştı artık. Dışarıda bir şeyler yapmaya çalıştım. Ama dışarısı başka bir dünyaydı. Okuldan arkadaşlarımız geçinmek için her türlü işi yapmaya başladı. Bir sürüsü de babasının işini devam ettirdi mesela; bakkalsa bakkallık yapmaya başladı. Şok olduk hepimiz. Bir de ajanslarda çalışmak vardı. Para kazanılıyordu. Ben ilk yıllarda gerçekten çok parasızlık çektim. Sonra bir ajansa girdim. Orada ya okulda öğrendikleri işi satıyordu insanlar ki bunu yapanlar hemen yırttılar. Ya da bir macintosh'un başında ömürlerinin sonuna kadar çalışıyorlardı. Ve az para kazanıyorlardı. Benim o dönemde bir grubum vardı, her akşam Beyoğlu'nda Vivache diye bir bara çıkıyorduk. Çok eğleniyordum. Sonra bir gün oranın patronu, "Madem her gece buraya geliyorsun, bari burada çalış," dedi bana. Ve ajansta kazandığımın en az iki katı bir ücretle beni işe aldı. Çok şaşırdım, atelye açabildim mesela. İyi bir işti, herkes eğlenmek, sosyalleşmek için bara çıkıyordu, ben hep oradaydım. Herkes içkiye tonla para veriyordu, ben vermiyordum. Eğlenceliydi, bir sürü gerçekten değer verdiğim arkadaş edindim. Ama sonra anladım ki burası Avrupa değildi ve bu işi yapanlar küçümseniyordu. Okuldaki arkadaşlarım falan üzüldüler benim için, "Niye bu kız buralarda?" diye. Halbuki ben onlardan daha fazla para kazanıyordum. Böyle de bir taraf vardı bu işte. Allahtan Ütku Varlık falan dışarı gidip bulaşıkçılık falan yaptılar. Dışarıda yaptıkları için de bir ağırlığı olmadı ama Modern Sanat diye bir şey geldi Türkiye'ye. Belki de öyle yapmak lazım, dışarıda yapmak lâzım. Çünkü orada herkes öyle yaşıyor.

Yaptığın resmi, dışavurumculuğu tanımlar mısın?

Tualle başbaşa kaldığın zaman duygularının dışa vurması. Ama şu yanlış anlaşılmasın, mesela soyut resimde bilinci ne kadar aşağıda indirirsen o kadar iyidir. Yani tualle boya arasından bir şey çıkması bekleniyor. Dışavurumculuk ise tamamen senle ve senin iç görgünle ilgili bir şey. Belli bir resim eğitimi, renk bilgisi ne varsa, belki anlık bir davranışla tuale aktarman gerekiyor. Yani önceden bir desen çizip ne yapacağım bilerek yapılan bir şey değil. Bu çok zor bir şey olabiliyor. Çünkü bazen bir tür boya kütlesi olabiliyor. Resimlerimin çoğu kez yirmi kat falan olduğu oluyor çünkü çıkan şey çoğu kez hoşuna gitmeyebiliyor. Benim en istemediğim şey bir öyküyü anlatmak. Resim bunu kaldırmıyor, belki bir enstantane, kafamda yer alan bir ışık gibi.

Gece çalışmak bir kadın için nasıl bir şey?

Bu biraz hayatın kaynağıyla ilgili bir şey. Bu hayatta yaşayacak bir şey çok bulamadım zaten. Az bir şey varsa da onu daha yoğun görüyorsun gece. Ne bileyim herkesin gerçek yüzünü görüyorsun. Kimin ne olduğunu biliyorsun. Ama günlük hayatımda şöyle bir şey var; ben bir dergiye röportajlar yaptığım zaman insanlar beni önemsiyorlardı. Çünkü işlerine yarıyordum. Şimdi bana karşı ne yapacaklarını bilemez durumdalar. İş ortamında ise benim başka türlü bir insan olduğumu, liseyi bitirip barda işe başlamadığımı biliyorlar ama niye buradayım anlayamıyorlar. Şimdi Akademi'deki çocuklar başladı böyle işler yapmaya ve iyi de oldu. Bu iş böyledir zaten, part-time iişler yaparsın ve esas yapmak istediğin işi yaparsın.

Barda çalışmak yaptığın resmi etkiliyor mu sence?

Barda çalışmak doğrudan etkilemiyor resmimi tabii. Yani bar manzaraları yapmak şeklinde. Ama

özellikle şimdi bir gay bar'da çalışıyorum, orada gördüğüm aşk kadınların yaşadığı aşktan çok daha şiddetli, daha zor ve görüntüleri gözümün önüne gelen şeyler, yani yine böyle resimler yapmak anlamında değil de. Kendimi zaten resim yaparken anlıyorum, ne değişmiş bende diye. Yani kitap okuyup resim yapmak hakikaten benim yapamayacağım bir şey. O başka türlü bir insanın yapabileceği bir şey. Zaten öyle yapanlar daha temiz, daha entellektüel bir şey yapmak istiyorlar. Benim yaptığım resim de öyle bir resim değil. Ben birlikte varoluyorum zaten resmimle; yaptığım zaman o da bana bir şey öğretiyor. Sen busun diyor. TUYAP'taki sanat fuarına gittim geçen gün. İyi şeyler de var, ama öyle resimler var ki duvar kağıdı da yapabilirsin, peçete de yapabilirsin. Altında bir şey yok. Yani hakikaten, eğer benim yaptığım gibi bir iş falan yapmıyorsan ya da kendinin çok dışına çıkmıyorsan, pisliğiz yani. Düşüncelerimiz falan hep böyle televizyondan. İnsanı son derece sığlaştıran bir şey. Kendimizin dünyayla ilişkimize baktığında her şeyi basından öğreniyoruz. Hiç bir çelişkin olmuyor o zaman. Bana şöyle şeyler çok kolay geliyor, işte köy resmi yapayım, gerçekçi resim yapayım, saksı resmi yapayım. Çok da satacak şeyler bunlar, belki annemin yapmamı isteyeceği bir resim. Ama benim yapmaya çalıştığım resmi yapmamı kimse istemiyor, devlet de böyle bir resim yapmamı istemiyor. Böyle belki çok daha yıpranmıyorum ama elimde değil öteki türlü beceremiyorum. Hem de onu yapmak istemiyorum, yani mevzu o değil. Onun için belki bilemediğim şeyler oluyor içimde, kişisel olarak çok yıpranmıyorum ama resim için iyi oluyor bence eğer resim yapmak bir delilikse onun karşılığı var bu hayatta. Çünkü kendini korumamak lazım gerçekten hayattan, Fransız filmi seyrediyoruz ama Türkiye'de yaşıyoruz. O filmler bir hoşluk sadece hayatımızda. Bahkpazarı'ndan geçince anlıyorsun, kimler var neler oluyor falan. Tophane'ye yolun düşünce anlıyorsun nerede yaşadığını. Çok acı bir şey yani.

Yaptığın tercihten memnun musun?

Bütün bu ajanslarda falan insanlar yıllarca çalışıyorlar, sonra emekliliklerini bekliyorlar resim yapmak için. Çünkü ellerinde hiç birşey kalmıyor paradan başka. Para da belli ki geçecek bir şey. Bunu yapmak istediklerinde çok geç kalmış oluyor insanlar. Bu bankalardaki kadınları görüyorum, tamam çocuklarım büyütmüşler. İstediğimiz kıvamda, ailelerimizin istediği kıvamda kurmuşlar hayatlarım ama yok birşey. Dünyaya kazık kakmak denen bir şey varsa işte bu. Yani resim yapacağım bu dünyada bir şey yapmış olacağım gibi iddialı bir şey değil ama işte adam kariyer sahibi ama bir konsere gidip piyaniste uzaydan gelmiş gibi hayranlıkla bakıyor. Halbuki kendisi de yapabilir aynı şeyi.

Yaptığın işle resim piyasasının dışında yaşıyorsun. bu resmini pazarlamanı zorlaştırmıyor mu?

Tabii. Bunun çok dışına çıktığında yalnız bir kadere itiyorsun kendini. Aman ben yapayım da kimse görmezse görmesin diye bir şey yok. Özellikle bu benim yaptığım gibi action resminin çok hızlı tüketilmesi lazım, yani satılmak değil de görülmek anlamında. Dışında kalmaktan çok memnun değilim. Ama bu ülkede bir tane resim müzesi var,Beşiktaş'taki. Tavanı akıyor, resimler berbat durumda. Ankara'da vardı, kapatıp Ülkü Ocağı Derneği yapmışlar. Biraz da Türkiye'nin durumuyla ilgili bir şey.

Resim yapan kadın çok değil mi?

Evet ama başarılı olan az. Bir Neşe Erdok kolay yetişmiyor. Aslında Akademi'de hatırlıyorum, erkekler daha pısırık sürüyordu boyayı. Ama kadın olarak toplum seni bir yere yerleştirmek istiyor. Sen resimle direniyorsun ona. Bir de çocuk var tabii, beş yaşına on yaşına gelene kadar ancak çocukla boya yaparsın. Ama zaten kadınların ressam olması istenen bir şey değil. Kimse istemez, ailelerimiz ister mi sence?

Gece hayatında çalışan bir kadın olmak ne demek? Fuhuş dışında çalışan bir kadın olmak?

Biz tabii Beyoğlu'nda, hep patronlarını tanıdığımız farklı yerlerde çalıştık. Şimdi bile, barın arkasında bir kadın bir erkek dururken zor bir durum diye düşünülen bir şey var. O dili kurarken zaten kabalaşıyorsun, erkekleşiyorsun. ben bu işi yapmadan önce erkekleri daha iyi insanlar sanırdım, (gülüyor) daha naiftim. Şimdi işin tam ortasından girip "Ne söylemek istiyorsun?" diyebiliyorum. Bunu diyemezdim. Pek yaklaşamıyor erkekler bu durumda, hatta yaklaşmasını istediğinde bile yaklaşamıyor.

"Kendini korkmakla beraber kırmızıdan vazgeçemiyorum."

Kadınlar bu kez Devlet Tiyatroları sahnesinde

İstanbul Devlet Tiyatrosu bu sezon perdelerini kadın oyunlarıyla açıyor. Yeni sezonda izleyeceğim dört yeni oyunun ortak özelliklerini ise şöyle açıklıyorlar: "Bu oyunlar kadınlar üzerine yazılmış, çoğunluğu kadın rejisörler tarafından sahneye konulmuş, kadrosunun büyük bir bölümünü kadınların oluşturduğu ve her sahneye bir kadın oyunu düşüncesinden yola çıkarak hazırlanan prodüksiyonlardır."

Aziz Nesin Sahnesi'nde sezona merhaba diyecek ilk oyun, 2. Dünya Savaşı sırasında bir toplama kampında geçen olayları anlatan Orkestra. Arthur Miller'in yazdığı oyunun yönetmeni Arsen Gürzap. Orkestra'da, Nazi terörünün estiği Auswitz toplama kampında mahkumlardan oluşan bir kadın orkestrasının yaşadıkları anlatılıyor.

Oda Tiyatrosu ise Dario Fo ve France Rame'in kadınlar üzerine yazdıkları iki oyundan oluşan Kadınlardan Konuşalım ile perdelerini açıyor. Tijen Par'ın rejisi ile seyredeceğimiz, Yalnız Kadın'da kocası tarafından kıskançlık nedeniyle eve kilitlenen bir kadın, Şişman Kadın'da ise aldatıldığı için kocasını evden kovarak yalnızlığı ve yemeği tercih eden bir kadın anlatılıyor.

Sekiz Kadın, Serpil Tamur'un sahneye koyduğu, Robert Thomas'ın yazdığı bir polisiye. Bir cinayetin ardından su yüzüne çıkan aile içi hesaplaşmalar, entrikalar var.

Babaannem Yüz Yaşında, Roberto Cossa'nın yazıp Alev Sezer'in yönettiği bir karakomedi. Konu yine kadın. Adının açıklanmasını istemeyen bir yetkili "Aslında" diyor "Kadın sorunundan ziyade bu, durumun tiyatroya uydurulmasıdır. Yerli ya da yabancı olsun oyunlar genellikle erkek egemendir, yani zaten tiyatro erkek egemen bir sanattır. Erkek roller her zaman çok daha fazladır. Bu da genellikle kadın sanatçıların daha az çalışmaları durumunu doğurunca, -mesela Agah Oktay Güner 'kadınlar boş oturuyorlar' diye takmıştı- kadın oyunu koyarsan kadınları da çalıştırmış olursun." Tabii asıl neden bu da olsa kadın konusunun gündeme gelmesi, kadını tartışan, kadınların tartıştığı oyunların olması yine de güzel. Biz bu konudaki fikirlerini almak için Tijen Par'la görüştük. Sahnede neredeyse 40 yılını dolduracak olan sanatçı bu kez sahne gerisine çekilmiş, ilk rejisi için kollarını sıvamıştı. Ona göre bazı yıllar Şekspir seçilir ya da yerli oyun veya komedi sezonu olsun istenirdi bu kez de kadınları konu alan oyunlar seçilmişti. Üzerine söylenecek fazla bir şey yoktu. Sorularımızın çoğuna da "Burası Devlet Tiyatrosu" diye cevap alınca sözü fazla uzatmadık. Kısaca size de haber verelim bu yıl İstanbul Devlet Tiyatrolarına bir uğrayın, mutlaka bir kadın oyunu olacak.

Erkeğim

İki aydır İstanbul dışındaydım. Çok az şeyi özlemiştim; Sinema, çiçek pazarı, Kaktüs (iki aydır bir kedi okşamamış biri için gri alacalı Kaktüs, kucağınıza gelen munis bir mucize!) falan... Tabii, telefonum kesilmesin diye tatil yerimden ödediğim fatura iki ayda 140 km öteye gidemediği için ilk İstanbul günüm, ödenmiş faturanın fotokopisini PTT'ye ibraz edip telefonumu açtırmakla geçti. Ama ertesi gün, harika bir Beyoğlu günü yaşadım. Bu şehre kızgınlığım iki satte yok olup gitti. Nasıl mı?

Alkazar'da "Mon homme"u (Erkeğim) görmeye gittim. Tam bir Bertrand Blier fiilmi. Hin-oğlu-hin, alaycı (ironik), felsefi, iddialı, muhteşem bir film! Pek çok unutulmaz sahnesi var: Erkekleri seven, ufak tefek, cıvıl cıvıl, sevimli, şefkatli fahişe Marie'nin (Anouk Grinberg) baştan aşağı gri bir evli kadım hayatın tadını tatmak için fahişeliğe teşvik ettiği ilk sahne, birbirinden yaşlı erkeklerle olan maceraları (biri gardropta saklanan Galabru olmak üzere...), ona zevk verdiği için üstüne para vermeyi önerdiği genç adamla sevişmesi, pezevengin ona tokat attığı ve sonunda en hayati organına ciddi bir tekme yediği sahne, Kilise'de yaşlı bir kadının Marie ve Sanguine'in omzuna, üşümesinler diye şal örttüğü sahne, bazı sevişme sahnelerinde fonda bir tür dini pop müziğinin işitilmesi vs. vs. Filmi görecek olanlara ayrıntılı bir çözümlemesine giremeyeceğim bu sahnelerden her birinin tadına varmaya bakmalarını salık veririm. Hem gülecekler, hem de...

Gene de en kaçırılmayacak olan, tabii, filmin son sahnesi. Blier'nin söylemek istediği herşeyi özetlediği filmin o son saniyeleri, tıpkı 90 dakikalık bir maçın son dakikasında atılan "gol" gibi bir etki yapıyor: Pezevenk (Gerard Lanvin, ki filmin başlarında Marie'nin bir gece yarısı, apartmanın girişinde bulduğu bir sokak serserisi, bir 'clochard'dır), pezevenklikten tutuklanıp serbest bırakıldıktan sonra, Marie'nin iki çocuk doğurduğu ikinci "erkeğinin" evine bir harabe gibi döner; fahişeleşemeyen, ama fahişeleri aslanlar gibi savunan arkadaşı ve kader ortağı Sanguine çocuk doğurmak üzeredir. Marie, çocuklarının babasına (tatlı Olivier Martinez) "iki çocuğunun doğumunda hiçbir boka yaramadın, bari şimdi onu hastaneye götür" der. O ikisi evden hastaneye doğru koştururken, pezevenkle Marie odada yalnız kalırlar (oda tıpkı Puccini'nin La Boheme'indeki gibi camlı bir tavanarasıdır ve Marie sanki Mimi'dir). Marie, kendisini Saguine'le aldattığı için çok kırgın olduğu (o yüzden fahişeliği bırakmış, evlenmiş, iki çocuk doğurmuştur...) pezevenge, "Bana söyleyebileceğin ne var ki?" diye sorar. Yıkılmış pezevenk "Özür dilerim, Marie" der. Sonra yüzünü büyük planda bize (seyreden bütün kadınlara) dönerek tekrarlar: "Hepinizden özür dilerim!" O anda filmin bitiş müziği olan şarkı işitilir: "It was time" (Zamanı gelmişti).

Erkekleri seven, onlara, en serserisine bile kucak açan fahişe Marie'nin (Meryem) şahsında, bütün pezevenklerin bütün fahişelerden özür dileme vakti gelmişti. Bütün erkeklerin, bütün kadınlardan özür dileme vakti gelmişti. İşte Bertrand Blier bunu yapıyor.

Bu filmi mutlaka görün ve karar verin: Bu özrü kabul edecek miyiz, yoksa çok mu geç kaldılar?

Şirin Tekeli

Her Kadın Bir Rus Şaire Aşık Olur

Elizabeth Dunkel

Erkeklerle ilişkimizde hep dört dörtlük bir arayış içinde olurız. Birlikte olduğumuz, olmak istediğimiz erkek bir türlü istediğimiz gibi davranmaz. Ya siz bu anlamda neler yaşıyorsunuz? "Bay Doğru" üzerine ne düşünüyorsunuz? Ya da "Bay Mükemmel" mümkün mü? Kitabın kahramanı "Bu ne aptalca bir kavramdı böyle" diyor "Ayrıca erkeklere de haksızlıktı. Bay Doğru diye bir şey yoktur". Tabii ki kitabın sonunda ve "bu sözcükler dilimizden çıkartılmalı. Yerine de Bay İdare Eder, ya da Bay Neden Olmasın, konmalı." diye devam ediyor. Ne dersiniz? İyi bir öneri. Dört dörtlük bir şey yok çünkü. Dörtte birlerle idare etmek durumundayız. İşte bu noktaya gelinceye kadar bir kadının macerasına tanık olmak isterseniz, ya da şu erkekler üzerine kafa yoruyor, onları anlamaya çabalıyor, ama bir türlü aradığınızı bulamıyorsanız Her Kadın Bir Rus Şaire Aşık Olur sizin için biçilmiş kaftan. Satır aralarında yemek yemenin keyfini de hatırlatıyor; hatta öyle ki kitabı bitirdikten sonra insanın canı sabahları sütlü kahve ile kruvasan istiyor. Hafif erotik satırları okuduktan sonra da bir çeşit feminizm sonrası pembe dizi edebiyatının en iyi örneklerinden diye düşünüyorsunuz.

Kitabın kadın ruhu konusunda böylesine derinlikli olmasına şaşmamalı. Yazarın da bir kadın olduğu dikkatinizi çekmiyor mu? Kitabın bir yerinde şöyle diyor; "Jo Anne'e göre 'kadın eşittir yalnızlık'tı. Her kadın yalnızdı, bu onun doğuştan sahip olduğu bir hak, yükümlülüğüydü. Eğer yalnızsa, insanlara ve anlaşılmaya aç demektir. Çevresi ailesiyle sarılıysa, bir dakika bile yalnız kalamıyorsa, kendine aç demekti." Can Yayınlarının minik puntoları okumayı zorlaştırıyor ama gözünüz korkmasın, anlatılanlar içimizden birinin hikayesi.

Kadınlara Mahsus **Marilyn French**

Kadınlara Mahsus'ta ABD'li feminist yazar Marilyn French, 1950'lerin tipik orta sınıf kültürü ile yetişmiş Mira ve çevresindeki kadınların hayatlarını anlatıyor. Mira, 1950'lerde üniversitede başarılı bir öğrenci iken, tıp öğrencisi Norm ile evleniyor. Kocasının öğrenimini sürdürebilmesi için üniversiteyi bırakıp çalışmaya başlıyor. İki çocuk doğuruyor. Norm doktor olduktan sonra hayat standartları yükseliyor, banliyöde daha güzel bir eve taşınıyor ve benzer yaşamları olan bir sürü kadınla arkadaş oluyor. Bu kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları sorunların ortaklığım, sessiz dayanışmalarını, erkeklerin aksine birbirleriyle gerçekten konuşabildiklerini farkediyor ve onlardan biri olarak on yedi yıl yaşıyor. 70'li yıllarda kocasından boşanıp yeniden üniversiteye döndüğünde, hayatım değiştirebilmesini o kadınların dostluğuna borçlu olduğunu düşünüyor. *Kadınlara Mahsus*'ta Marilyn French "Kadınlar neden feminist olur ya da olmalı" yı anlatıyor aslında. Kitap ilk kez 1980'de E Yayınları tarafından yayımlanmış ve beş baskı yapmış.

Çev: Armağan İlkin

Tüten Ateş

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza ***Pazartesi*** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi:
Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

SERGİ

• 3 Ekim - 31 Ekim
"3 Kadın 3 Sanat"
Berna Türemen, Can Göknil, Feriha Büyükünal
Sergimn açılışı 3 Ekim Perşembe günü saat 18.00'de. Üstelik sanatçılar da orada olacak ve katılanlarla sohbet edecekler.
Kadın Eserleri Kütüphanesi
Fener Mahallesi, PTT yanı, Balat, İstanbul.

• 23 Ekim'den itibaren
"Kadın İzlenimleri"
Şinasi Bozatlı
Yıldız Sarayı
Yıldız, İstanbul.

SÖYLEŞİ

• 13 Ekim Pazar Saat 19.00
Zehra Kosova mı "Ben işçiyim" başlıklı söyleşi ve imza günü
Diğer konuşmacılar; Güngör Gençay (şair), Hatice Görgü (Tütün işçisi, eski sendikacı).
Evrensel Kültür Merkezi
Anzavur Pasajı, Galatasaray, İstanbul.

FESTİVAL

• Akbank Uluslararası Caz Festivali
"Seminer"li festival 2 Ekim'de Vanessa Rubin Üçlüsü'nün konseriyle başlıyor. 12 Ekim'de Benny Golson'un 40. Yıl Özel Konseri ile sona erecek olan Akbank Uluslararası Caz Festivali'nin seminerlerine katılmak isteyenler geç kalmış olabilirler. Konserler için biletler 600 bin TL., öğrenciler için 300 bin TL. Aksanat ve Akbank'm İstanbul'daki Nişantaşı, Beşiktaş, Bahariye, Şaşkınbakkal şubelerinde ayrıca Cemal Reşit Rey, Akmerkez ve Capitol'den temin edilebilir.

Vanessa Rubin

• 7-14 Ekim
10. Altın Koza Kültür ve Sanat Festivali
Festivalde sinemamızın "Sultan"ı Türkan Şoray'ın filmleri gösterilecek. Ayrıca ilk kez, sinemamızın umut vaad eden bir kadın oyuncusuna "Türkan Şoray Ödülü" verilecek. Bir diğer etkinlik• ise "Türkan Şoray Efsanesi" başlıklı sempozyum.
Adana.

GEZİ

• Göçerler Gezileri
Günlük Geziler
6 Ekim Pazar,
Poyrazlar Gölü
13 Ekim Pazar,
Çiğdem Yaylası
20 Ekim Pazar,
Sudüşen Şelalesi

29 Ekim Tatili Gezisi
Safranbolu, Çakraz, Şile, Amasra, Güzelcehisar, Devrek, Bürnük Göleti.
Göçerler Fotoğraf Kulübü
Tel: 0216. 414 44 744-336 58 43

• Gezievi Gezileri
Günübirlik Geziler
6 Ekim Pazar,
Serindere
12 Ekim Cumartesi, İnönü Yaylası
13 Ekim Pazar, Çiğdem Yaylası
20 Ekim Pazar,Kumla-Nacaklı
Haftasonu Gezileri
5-6 Ekim Assos
19-20 ekim Bozcaada
Cumhurivet Bavramı

Gezileri
26-27 Ekim
Safranbolu-Amasra
26-29 Ekim
Safranbolu-Amasra-Yedigöller
26-29 Ekim
Kazdağı
Gezievi
Tel: 0212.2245 50 86-244 26 66
• Fotoğrafevi Gezileri

Pazar Yürüyüşleri
6 Ekim , Sıcakdere
13 Ekim, Nüzhetiye
20 Ekim, Menekşe Yaylası
27 Ekim, Serindere
Bavram Gezileri
26-27 Ekim
Yedigöller/ Spil Dağı
25-29 Ekim Kapadokya
29 Ekim Sülüklügöl
Fotoğrafevi
Tel:0212.251 05 66, 245 40 06.

PANO

• Ağustos sayımızda Üniversiteyi nasıl kazandığının hikâyesini okuduğunuz Ayşegül Kanat,• yazısının sonundaki sözünü tutuyor ve "pamuk eller" cebe diyor. 45 yaşından sonra üniversite hem de tiyatro okumak isteyen bir kadını maddi olarak desteklemek isteyenler için bir hesap numarası veriyoruz. Hiç olmazsa aramızdan birisi yırtsın.
İş bankası, Baraj Yolu Şubesi
613 011 56 136

• Kitaplı Kahve yardımcı arıyor. Başvuruların 7 Ekim'den sonra yapılması rica olunur.
Tel: 243 26 95

• *Pazartesi* Ankara bürosunda Ekim ayında iki söyleşi yapılacak:
5 Ekim, saat 14.00,
"Boşananların Dayanışması".
26 Ekim, saat 14.00,
"Jinekolog Fobimiz".

• Balıkesir ve çevresindeki *Pazartesi* okurlarıyla haberleşmek istiyorum. Aynur Yordam. Balıkesir
Tel. (ev) 245 24 44,
(iş) 249 39 40.

• Evişleri ve çocuklara bakacak yatılı bavan arıyorum.
Tel. 0232. 374 67 74.

• Bir buçuk yaşındaki çocuğumla birlikte sizin çocuğunuza da bakabilirim. Yatılı olabihr. İrtibat için tel. 0212. 256 98 14-15.

• Yaklaşan kışla birlikte battaniye ve kışlık giyecek sorunu olan sokak çocukları için. Cansel tel.
0212. 263 10 90

• Matematik dersi verilir. *Pazartesi* okurlarına indirim. Didem Köse tel.
0216. 352 24 80.

Bulmacanın çözümü:
Soldan Sağa: 1. Sufrajet. **2.** Trup... Rok. **3.** Alçak. **4.** Nadide... Nur. **5.** Adale (tersi)... Aş. **6.** Alaçam... di (tersi). **7.** Araba (tersi)... Anti. **8.** Çareyi... **9.** Mı (tersi)... Cılkava. **10.** Kate... Şal.
Yukarıdan aşağıya: 1. Stone... Açık. **2.** Ur... Alabama. **3.** Fundalar. **4.** RP... İdarece. **5.** Adaçayı... **6.** Jale... İle. **7.** Ama. **8.** Tranş... Naaş. **9.** Oku... İt... Av (tersi). **10.** Ok... Radikal.

Sol tarafı hiç tutmuyor. Sol bacak ve sol kolunda his yok. Kafasını, ancak boyunluk yardımıyla tutabiliyor. Yatakta dönemiyor, ayağa kalkamıyor, saçını tarayamıyor. Tekerlekli iskemleye mahkûm. Ona oturabilmesi için de birilerinin yardımına ihtiyacı var. Tuvalet hissi yok, sürekli bez bağlamak zorunda. Üstelik iyileşme umudu hiç yok. İki yıllık bir aşkın, bir ilişkinin faturasını böyle ödüyor Y. Onu öldüresiye döverek hayatını karartan ve daha önce de bir cinayetten ceza almış olan Zeki Peker'in her iki suçtan ödeyeceği toplam bedel ise İKİ yıl hapis. Bu hukuk /bizim hukukumuz olabilir mi?

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu) Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu) Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.